

Zasady podlegania
ubezpieczeniom społecznym i
ubezpieczeniu zdrowotnemu,
ustalania podstawy wymiaru
oraz rozliczania i opłacania
składek na te ubezpieczenia
oraz na Fundusz Pracy i
Fundusz Gwarantowanych
Świadczeń Pracowniczych

Poradnik

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu, ustalania podstawy wymiaru oraz rozliczania i opłacania składek na te ubezpieczenia oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Poradnik

data aktualizacji: 02-03-2009 r.

Spis treści

Objaśnienie używanych pojęć i skrótów.....	5
I. Płatnik składek w systemie ubezpieczeń społecznych.....	8
II. Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym	9
1. Tytuły do objęcia ubezpieczeniami społecznymi	9
2. Pracownik - obowiązkowy tytuł do ubezpieczeń społecznych	12
3. Osoby wykonujące umowę-zlecenie, umowę agencyjną lub inną umowę o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zawartą z innym podmiotem niż pracodawca	13
4. Prowadzenie pozarolniczej działalności jako tytuł do ubezpieczeń	15
5. Tabele ilustrujące: - zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym - ustalanie okresów podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym	20
III. Zbieg tytułów do ubezpieczeń społecznych.....	26
IV. Wysokość składek na ubezpieczenia społeczne	34
V. Wysokość i zasady opłacania składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	35
1. Fundusz Pracy	35
2. Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.....	39
VI. Zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	41
VII. Zasady ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	52
1. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników, osób wykonujących pracę nakładczą, członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz funkcjonariuszy Służby Celnej.....	52
2. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla pozostałych grup ubezpieczonych	56
3. Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe	61
4. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe	62
5. Podstawa wymiaru składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	63
VIII. Zasady dokonywania zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych oraz wyrejestrowywania z ubezpieczeń	64
IX. Zgłoszenia płatników składek	66
X. Wybrane zagadnienia z zakresu ubezpieczenia zdrowotnego	67
1. Zasady podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu	68
2. Wysokość i podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne	72
3. Płatnicy składek na ubezpieczenie zdrowotne	77
4. Zasady opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne w zależności od źródeł ich finansowania	79
5. Zasady opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby prowadzące pozarolniczą działalność	79
XI. Rozliczanie i opłacanie składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych	80

1. Terminy rozliczania i opłacania składek.....	80
2. Zasady rozliczania składek	81
3. Zasady opłacania składek.....	83
4. Rozliczanie i opłacanie składek za okres do 31 grudnia 1998 r.	84
Wykaz podstawowych aktów prawnych	85

OBJAŚNIENIE UŻYWANYCH POJĘĆ I SKRÓTÓW

Użyte w poradniku pojęcia i skróty oznaczają:

ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych
Ubezpieczeni	osoby fizyczne podlegające co najmniej jednemu z ubezpieczeń społecznych, tj. ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowym lub/i ubezpieczeniu zdrowotnemu
Pracownik	osoba pozostająca w stosunku pracy (z wyłączeniem prokuratorów), niespełniająca kryteriów określonych dla osób współpracujących, oraz osoba wykonująca pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo na podstawie umowy o dzieło, jeśli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy z którym pozostaje w stosunku pracy
Osoba wykonująca pracę nakładczą	Osoba zatrudniona na podstawie umowy o pracę nakładczą
Członek rsp lub skr	członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną oraz spółdzielni kółek rolniczych, zajmujących się produkcją rolną, działających zgodnie z art. 138-178 oraz art. 180 § 3 ustawy z dnia 16 września 1982 r. - Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2003 r. nr 188, poz. 1848 ze zm.), który wykonuje pracę na rzecz spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy lub wytwarza na jej rzecz produkty rolne w prowadzonym przez siebie gospodarstwie, oraz traktowane na równi z tymi członkami spółdzielni inne osoby, które wykonują pracę w spółdzielni lub gospodarstwie rolnym spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy, niebędące jej członkami i wynagradzane według zasad obowiązujących członków spółdzielni, w tym kandydaci na członka spółdzielni
Zleceniobiorca	osoba wykonująca pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące umowy zlecenia, z wyłączeniem osób uważanych w rozumieniu przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za pracowników
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	<ul style="list-style-type: none"> osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r. nr 155, poz. 1095 ze zm.) lub innych przepisów szczególnych twórca, tj. osoba, która tworzy dzieła w zakresie architektury, architektury wnętrz, architektury krajobrazu, urbanistyki, literatury pięknej, sztuk plastycznych, muzyki, fotografiki, twórczości audiowizualnej, choreografii i lutnictwa artystycznego oraz sztuki ludowej, będące przedmiotem prawa autorskiego; uznanie działalności za twórczą i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury artysta, tj. osoba wykonująca zarobkowo działalność artystyczną w dziedzinie sztuki aktorskiej i estradowej, reżyserii teatralnej i estradowej, sztuki tanecznej i cyrkowej oraz w dziedzinie dyrygentury, wokalistyki, instrumentalistyki, kostiumografii, scenografii, a także w dziedzinie produkcji audiowizualnej reżyserzy, scenarzyści, operatorzy obrazu i dźwięku, montażyści i kaskaderzy; uznanie działalności za artystyczną i ustalenie daty jej rozpoczęcia następuje w formie decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, działającej przy ministrze właściwym do spraw kultury

- osoba prowadząca działalność w zakresie wolnego zawodu w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne,
- osoba prowadząca działalność w zakresie wolnego zawodu, z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych
- wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
- wspólnicy spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej,
- od 1 marca 2009 r. - osoba prowadząca niepubliczną szkołę, placówkę lub ich zespół na podstawie przepisów o systemie oświaty,

Osoba współpracująca

osoba współpracująca z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność lub zleceniobiorcami: małżonek, dziecko własne, dziecko drugiego małżonka, dziecko przysposobione, rodzic, macocha, ojczym oraz osoba przysposabiająca, jeżeli pozostaje z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność lub zleceniobiorcą we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracuje przy prowadzeniu działalności lub wykonywaniu umowy; nie dotyczy to osób, z którymi została zawarta umowa o pracę w celu przygotowania zawodowego

Posel i senator

poseł i senator pobierający uposażenie oraz poseł do Parlamentu Europejskiego wybrany w Rzeczypospolitej Polskiej

Stypendysta sportowy

osoba pobierająca stypendium sportowe, z wyjątkiem osób uczących się lub studiujących, jeśli nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innego tytułu

Skazany

osoba wykonująca odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania

Duchowny

duchowny oraz członkowie zakonów męskich i żeńskich Kościoła katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, z wyjątkiem alumnów seminariów duchownych, nowicjuszy, postulantałów i juniorystów, którzy nie ukończyli 25. roku życia

Małżonkowie pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych

małżonkowie pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych, w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytutach, ośrodkach informacji i kultury za granicą

Osoby opiekujące się członkiem rodziny wymagającym stałej opieki

osoby, które z powodu sprawowania opieki nad członkiem rodziny spełniającym warunki do przyznania zasiłku pielęgnacyjnego nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów

Bezrobotny

osoba pobierająca zasiłek dla bezrobotnych, świadczenie integracyjne lub stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które została skierowana przez powiatowy urząd pracy. Od 1 lutego 2009 r. także osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez powiatowy urząd pracy.

Osoba pobierająca Stypendium

Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które została skierowana przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe. Od 1 lutego 2009 r. także osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych.

Korzystający	organizacja, podmiot, organ administracji publicznej oraz jednostka organizacyjna, o których mowa w art. 42 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. nr 96, poz. 873 ze zm.)
Odbywający staż adaptacyjny	odbywający staż adaptacyjny na podstawie nieodpłatnych umów cywilnoprawnych wnioskodawca, obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej w postępowaniu w sprawie uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego lub działalności regulowanej - w rozumieniu odpowiednio przepisów o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych lub przepisów o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności, od 2 maja 2008 r. – wnioskodawca odbywający na podstawie nieodpłatnych umów cywilnoprawnych staż adaptacyjny w postępowaniu w sprawie uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego lub działalności – w rozumieniu przepisów o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej,
Kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę	kwota minimalnego wynagrodzenia, o którym mowa w ustawie z 10.10.2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz.U. nr 200, poz. 1679 ze zm.)
Składki na ubezpieczenia społeczne	składki na ubezpieczenia społeczne: emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe
Zasiłki	zasiłki i świadczenie rehabilitacyjne z ubezpieczenia chorobowego oraz ubezpieczenia wypadkowego
Przychód	przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz wykonywania umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub wykonywaniu umowy
Przychód z tytułu członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub spółdzielni kółek rolniczych	przychody z tytułu pracy w spółdzielni i z tytułu wytwarzania na jej rzecz produktów rolnych
Otwarty fundusz emerytalny	otwarty fundusz emerytalny działający na podstawie przepisów ustawy o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych
Ubezpieczenie zdrowotne	ubezpieczenie określone ustawą z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r., nr 164, poz. 1027 ze zm.)
Fundusz	centrala oraz oddziały wojewódzkie Funduszu działające na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.)
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

I. PŁATNIK SKŁADEK W SYSTEMIE UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Płatnikiem składek jest każdy podmiot zobowiązany - w myśl obowiązujących przepisów - do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne z jakiegokolwiek tytułu. Płatnikami składek na ubezpieczenia społeczne są:

- **pracodawca** - w stosunku do pracowników i poborowych odbywających służbę zastępczą; a także w stosunku do tych osób, które przebywają na urlopie wychowawczym albo pobierają zasiłek macierzyński, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca ZUS,
- **jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna** - w stosunku do innej osoby fizycznej pozostającej z tą jednostką organizacyjną lub osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi (np. zleceniodawca w odniesieniu do zleceniobiorcy); a także w stosunku do tych osób, które przebywają na urlopie wychowawczym albo pobierają zasiłek macierzyński, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca ZUS,
- **jednostka wypłacająca świadczenia socjalne i zasiłki socjalne oraz wynagrodzenia przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie** - w stosunku do osób pobierających świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu, oraz osób pobierających zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia oraz osób pobierających wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie,
- **podmiot, na rzecz którego wykonywana jest odpłatnie praca w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania** - w stosunku do osób, które wykonują ją na podstawie skierowania do pracy lub osób podlegających ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego, jeżeli zasiłek wypłaca ten podmiot,
- **ubezpieczony** zobowiązany do opłacenia składek na własne ubezpieczenia społeczne (np. osoba prowadząca pozarolniczą działalność),
- **Kancelaria Sejmu** - w stosunku do posłów i posłów do Parlamentu Europejskiego wybranych w Rzeczypospolitej Polskiej,
- **Kancelaria Senatu** - w stosunku do senatorów,
- **duchowny niebędący członkiem zakonu albo przełożony domu zakonnego lub klasztoru** - w stosunku do członków swych zakonów lub - za zgodą ZUS - inna zwierzchnia instytucja diecezjalna lub zakonna w odniesieniu do duchownych objętych tą zgodą,
- **jednostka organizacyjna podległa Ministrowi Obrony Narodowej** - w stosunku do żołnierzy niezawodowych pełniących służbę czynną, z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy służby okresowej,
- **ośrodek pomocy społecznej** - w stosunku do osób rezygnujących z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, jak również w stosunku do osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, jeżeli zostanie uprawniony do wypłaty tych świadczeń przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta,
- **powiatowy urząd pracy** - w stosunku do osób pobierających zasiłek dla bezrobotnych lub stypendium oraz w stosunku do osób pobierających stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostających w zatrudnieniu
- **centrum integracji społecznej** – w stosunku do osób pobierających świadczenie integracyjne,
- **ZUS** - w stosunku do osób podlegających ubezpieczeniom społecznym z tytułu pobierania zasiłku macierzyńskiego albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego, którym zasiłki te wypłaca ZUS,
- **podmiot wypłacający stypendium sportowe** - w stosunku do osób pobierających te stypendia,
- **minister właściwy do spraw finansów publicznych oraz dyrektor izby celnej** - w stosunku do funkcjonariuszy celnych,
- **Krajowa Szkoła Administracji Publicznej** - w stosunku do słuchaczy pobierających stypendium,
- **osoba prowadząca pozarolniczą działalność** - w stosunku do osób współpracujących przy prowadzeniu tej działalności,

- **Biuro Terenowe Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych** - w stosunku do osób, których świadczenia pracownicze finansowane są ze środków Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, jeżeli świadczenia te są wypłacane przez to Biuro,
- **jednostka obsługi ekonomiczno-administracyjnej** utworzona przez jednostkę samorządu terytorialnego, rozliczająca i opłacająca składki za ubezpieczonych wykonujących pracę w podlegających jej szkołach, przedszkolach i innych jednostkach organizacyjnych systemu oświaty,
- **podmiot, w którym jest pełniona służba** - w stosunku do żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy oddelegowanych do pełnienia w nim służby, jeżeli podmiot ten wypłaca im uposażenie,
- **wójt, burmistrz lub prezydent miasta** - w stosunku do osób otrzymujących świadczenie pielęgnacyjne, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,
- **podmiot, który wypłaca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia** - w stosunku do osób, którym wypłaca to świadczenie,
- **pracownik**, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne,
- **podmioty kierujące inne niż powiatowy urząd pracy** - w stosunku do osób pobierających stypendium w okresie szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego, którymi są:
  - jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, z wyjątkiem wojewódzkich i powiatowych urzędów pracy,
  - Ochotnicze Hufce Pracy.
  - agencje zatrudnienia,
  - instytucje szkoleniowe,
  - instytucje dialogu społecznego,
  - instytucje partnerstwa lokalnego,
  - organizacje pozarządowe działające na rzecz rozwoju zasobów ludzkich i przeciwdziałania bezrobociu,
  - jednostki naukowe,
  - organizacje pracodawców,
  - związki zawodowe,
  - ośrodki doradztwa rolniczego,
  - ośrodki poradnictwa zawodowego i psychologicznego

korzystające z budżetu państwa, państwowych funduszy celowych lub ze źródeł zagranicznych na podstawie umowy o dofinansowanie projektu albo decyzji, o których mowa w przepisach ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. nr 116, poz. 1206 z późn. zm.) albo ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. nr 227, poz. 1658).

Obowiązki płatników składek w zakresie sporządzania dokumentów rozliczeniowych za osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłki macierzyńskie, za okres podlegania z tych tytułów ubezpieczeniom od czerwca 2001 r., zostały omówione w poradniku dla płatników składek pt.: [Zasady rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urloпах wychowawczych lub pobierających zasiłki macierzyński](#). Poradnik ten można otrzymać bezpłatnie we wszystkich jednostkach organizacyjnych ZUS. Jest on również dostępny na stronach internetowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

II. ZASADY PODLEGANIA UBEZPIECZENIOM SPOŁECZNYM

1. Tytuły do objęcia ubezpieczeniami społecznymi

Zgodnie z art. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, **obowiązkiem** ubezpieczenia emerytalnego i ubezpieczeń rentowych objęte są osoby fizyczne, które na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są:

- pracownikami (z wyłączeniem prokuratorów),
- osobami wykonującymi pracę nakładczą,
- członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, którzy wykonują pracę na rzecz spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy lub wytwarzają na jej rzecz produkty rolne w prowadzonym

przez siebie gospodarstwie, a także inne osoby, które wykonują pracę w spółdzielni lub gospodarstwie rolnym spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy, niebędące jej członkami i wynagradzane według zasad obowiązujących członków spółdzielni, w tym kandydatów na członka spółdzielni,

- osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenia usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz osobami z nimi współpracującymi,
- osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność oraz osobami z nimi współpracującymi,
- posłami i senatorami pobierającymi uposażenie oraz posłami do Parlamentu Europejskiego wybranymi w Rzeczypospolitej Polskiej,
- osobami pobierającymi stypendium sportowe (z wyjątkiem osób uczących się lub studiujących, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innego tytułu),
- pobierającymi stypendium słuchaczami Krajowej Szkoły Administracji Publicznej,
- osobami wykonującymi odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych,
- osobami pobierającymi zasiłek dla bezrobotnych, świadczenie integracyjne lub stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy. Osoby te obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeśli nie mają innych tytułów powodujących obowiązek ubezpieczeń społecznych,

Od 1 lutego 2009 r. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33) zgodnie z nowym brzmieniem art. 6 ust. 1 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostały objęte osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy. Osoby te podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, jeżeli nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Nie podlegają one ubezpieczeniu chorobowemu.

- od 1 listopada 2005 r. - osobami pobierającymi stypendium w okresie odbywania stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na staż lub przygotowanie zawodowe, jeśli osoby te nie mają innych tytułów powodujących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

Z tego tytułu podlegają ubezpieczeniom społecznym absolwenci szkół wyższych odbywający staże w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006, przyjętego na podstawie art. 17 ust. 5 ustawy o Narodowym Planie Rozwoju (rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 – Dz.U. nr 166, poz. 1745).

W przypadku, gdy ze stażystami zawierane są umowy o pracę lub umowy cywilnoprawne (np. umowa-zlecenie itd.), stażyści odbywający staż na podstawie tych umów podlegają ubezpieczeniom jako pracownicy lub zleceniobiorcy.

Od 26 października 2007 r. obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostały objęte również osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie. Osoby te obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom, jeżeli nie mają innych tytułów powodujących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

Od 1 lutego 2009 r. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009r. nr 6, poz. 33) zgodnie z nowym brzmieniem art. 6 ust. 1 pkt 9a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostały objęte osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych. Osoby te podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, jeżeli nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Nie podlegają one ubezpieczeniu chorobowemu.

- Od 1 lutego 2009 r. na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 9b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, który został dodany przez ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009r. nr 6, poz. 33) obowiązkiem ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostały objęte

osoby pobierające stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu. Osoby te podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, pod warunkiem że nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Osoby te nie podlegają ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu.

- duchownymi, a w tym także członkami zakonów męskich i żeńskich Kościoła katolickiego, innych kościołów i związków wyznaniowych, z wyjątkiem alumnów seminariów duchownych, nowicjuszków, postulantów i juniorystów, którzy nie ukończyli 25. roku życia,
- żołnierzami niezawodowymi pełniącymi czynną służbę (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową), jeżeli nie mają innych tytułów powodujących obowiązek ubezpieczeń społecznych,
- osobami pełniącymi służbę zastępczą, jeżeli nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych,
- funkcjonariuszami Służby Celnej,
- osobami przebywającymi na urlopie wychowawczym lub pobierającymi zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych,
- osobami pobierającymi świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu oraz osobami pobierającymi zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osobami pobierającymi wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium, na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy,
- osobami pobierającymi świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia,
- osobami rezygnującymi z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem, za które ośrodek pomocy społecznej opłaca składkę (jeżeli dochód na osobę w rodzinie osoby opiekującej się nie przekracza 150% kwoty kryterium dochodowego na osobę w rodzinie i osoba opiekująca się nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub nie otrzymuje emerytury lub renty, a także nie dotyczy to osób, które w dniu złożenia wniosku o przyznanie świadczenia ukończyły 50 lat i nie posiadają okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) wynoszącego co najmniej 10 lat, posiadają okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) wynoszący co najmniej 20 lat w przypadku kobiet i 25 lat w przypadku mężczyzn,
- osobami pobierającymi świadczenie pielęgnacyjne. Składki za te osoby są opłacane przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia (składkowego i nieskładkowego) odpowiednio 20-letniego przez kobietę i 25-letniego przez mężczyznę, jednak nie dłużej niż przez 20 lat. Natomiast nie jest opłacana (do 31 sierpnia 2005 r.) za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, jeżeli w terminie przyznania świadczenia miała ukończone 50 lat lub więcej i okres ubezpieczenia (składkowy i nieskładkowy) krótszy niż 10 lat, a od 1 września 2005 r. - za osobę pobierającą świadczenie pielęgnacyjne, jeżeli podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego z innego tytułu na podstawie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych lub na podstawie odrębnych przepisów.

Zgodnie z art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, prawo do **dobrowolnego** przystąpienia do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych przysługuje:

- małżonkom pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych w stałych przedstawicielstwach przy Organizacji Narodów Zjednoczonych i w innych misjach specjalnych za granicą, w instytutach, ośrodkach informacji i kultury za granicą,
- osobom, które z powodu sprawowania opieki nad członkiem rodziny spełniającym warunki do przyznania zasiłku pielęgnacyjnego, jeśli nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów, o których mowa w art. 6 ust. 1 i 2 ustawy,
- obywatelom polskim wykonującym pracę za granicą w podmiotach zagranicznych oraz obywatelom polskim wykonującym pracę w podmiotach zagranicznych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeżeli podmioty te nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa,

- studentom oraz uczestnikom studiów doktoranckich, jeżeli nie podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innego tytułu. Przy czym do 30 kwietnia 2003 r. prawo do tych ubezpieczeń przysługiwało jedynie studentom i uczestnikom dziennych studiów doktoranckich,
- alumnom seminariów duchownych, nowicjuszom, postulantom i juniorystom do ukończenia 25 roku życia,
- odbywającym na podstawie nieodpłatnych umów cywilnoprawnych staż adaptacyjny wnioskodawcom - obywatelom państwa członkowskiego UE w postępowaniu w sprawie uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego lub działalności regulowanej - w rozumieniu odpowiednio przepisów o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do wykonywania zawodów regulowanych lub przepisów o zasadach uznawania nabytych w państwach członkowskich UE kwalifikacji do podejmowania lub wykonywania niektórych działalności, od 2 maja 2008 r. – wnioskodawcom odbywającym na podstawie nieodpłatnych umów cywilnoprawnych staż adaptacyjny w postępowaniu w sprawie uznania kwalifikacji do wykonywania zawodu regulowanego lub działalności – w rozumieniu przepisów o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej.

2. Pracownik - obowiązkowy tytuł do ubezpieczeń społecznych

Zgodnie z art. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy.

Za pracownika w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, uważa się także osobę wykonującą pracę na podstawie - zawartej nie wcześniej niż 14 stycznia 2000 r.:

- umowy-zlecenia,
- umowy agencyjnej,
- innej umowy o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego dotyczące zlecenia (zwanej dalej umową o świadczenie usług),
- umowy o dzieło,

jeżeli zostały one zawarte z pracodawcą, z którym dana osoba pozostaje równocześnie w stosunku pracy, lub z innym podmiotem niż pracodawca, ale w ramach tych umów praca jest wykonywana na rzecz pracodawcy, z którym osoba ta pozostaje w stosunku pracy.

Osoby wykonujące pracę na podstawie wymienionych wyżej umów podlegają obowiązkowo wszystkim ubezpieczeniom społecznym, na takich samych zasadach jak określone dla pracowników. Nie ma znaczenia okres, na jaki umowa została zawarta, ani wymiar czasu pracy w ramach stosunku pracy, czy fakt bycia studentem lub uczniem itd.

W odniesieniu do osób wykonujących umowę-zlecenie, umowę agencyjną lub umowę o świadczenie usług nie ma też znaczenia fakt ustalenia prawa do emerytury lub renty. Z tytułu wykonywania tych umów ubezpieczeni ci podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym na zasadach określonych dla pracowników. Osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty także obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom społecznym na zasadach określonych dla pracowników, jeśli wykonują pracę na podstawie umowy o dzieło zawartej z własnym pracodawcą lub na rzecz tego pracodawcy. Zasada ta ma zastosowanie do umów o dzieło zawartych od 1 lipca 2004 r.

Jeżeli pracownik spełnia kryteria określone dla osób współpracujących, dla celów ubezpieczeń społecznych jest traktowany jako osoba współpracująca.

Pojęcie osoby współpracującej dotyczy jedynie osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz zleceniobiorców.

Dodatkowo należy zaznaczyć, że pracownikiem jest również **młodociany**, tj. osoba, która ukończyła 16 lat, ale nie przekroczyła 18 lat, zatrudniona na podstawie umowy o pracę.

Zgodnie z przepisami Kodeksu pracy wolno zatrudniać tylko tych młodocianych, którzy:

- ukończyli co najmniej gimnazjum,
- przedstawiają świadectwo lekarskie, że praca danego rodzaju nie zagraża ich zdrowiu.

Młodociany nieposiadający kwalifikacji zawodowych może być zatrudniony tylko w celu przygotowania zawodowego.

Zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 maja 1996 r. w sprawie przygotowania zawodowego młodocianych i ich wynagradzania (Dz.U. nr 60, poz. 278) przygotowanie zawodowe młodocianych pracowników może odbywać się przez:

- naukę zawodu,
- przyuczenie do wykonywania określonej pracy.

Młodocianemu w okresie nauki zawodu przysługuje wynagrodzenie obliczane w stosunku procentowym do przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale, obowiązującego pierwszego dnia następnego miesiąca po ogłoszeniu przez Prezesa GUS w Monitorze Polskim.

Stosunek procentowy wynosi:

- w pierwszym roku nauki - nie mniej niż 4%,
- w drugim roku nauki - nie mniej niż 5%,
- w trzecim roku nauki - nie mniej niż 6%.

Młodocianym odbywającym przyuczenie do wykonywania określonej pracy przysługuje nie mniej niż 4% wynagrodzenia.

Pracownik obowiązkowo podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz chorobowemu i wypadkowemu od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania tego stosunku.

Pracownik przebywający na urlopie bezpłatnym, mimo trwania stosunku pracy, w trakcie tego urlopu nie podlega ubezpieczeniom społecznym.

Zatem pracownik w trakcie urlopu bezpłatnego zatrudniony np. na podstawie umowy-zlecenia podlega ubezpieczeniom społecznym jak zleceniobiorca, nawet wówczas gdy umowę tę zawarł lub wykonuje na rzecz własnego pracodawcy. Do tej osoby nie ma zastosowania art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Wyżej wymieniona osoba, tj. pracownik w trakcie urlopu bezpłatnego zatrudniony przez własnego pracodawcę w ramach umowy o dzieło, nie podlega ubezpieczeniom społecznym. W takim przypadku umowa o dzieło nie stanowi tytułu do ubezpieczeń społecznych.

3. Osoby wykonujące umowę-zlecenie, umowę agencyjną lub inną umowę o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zawartą z innym podmiotem niż pracodawca

Na mocy ustawy z dnia 23 grudnia 1999 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 110, poz. 1256) zmieniły się zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym osób wykonujących pracę na podstawie:

- umowy agencyjnej,
- umowy-zlecenia lub
- innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia.

Nowe zasady mają zastosowanie do umów zawartych **po 13 stycznia 2000 r.** W myśl tych zasad **obowiązkowo** ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają osoby fizyczne, które na terenie Polski wykonują pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, a także osoby z nimi współpracujące. Zgodnie z nowymi przepisami, w odniesieniu do umów zawartych po 13 stycznia 2000 r. każda umowa, bez względu na okres, na jaki została zawarta, rodzi obowiązek ubezpieczeń emerytalnego i rentowych; chyba że zachodzą okoliczności wyłączające ten obowiązek (patrz: rozdział III).

Umowa agencyjna lub umowa-zlecenie albo inna umowa o świadczenie usług, będąca tytułem do ubezpieczeń społecznych, rodzi również obowiązek ubezpieczenia wypadkowego, jeśli praca wykonywana jest w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności przez zleceniodawcę. Wykonywanie pracy poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności przez zleceniodawcę wyklucza podleganie przez zleceniobiorcę ubezpieczeniu wypadkowemu. Natomiast ubezpieczeniu chorobowemu zleceniobiorca podlega na zasadzie dobrowolności.

Należy przypomnieć, iż umowy-zlecenia lub umowy agencyjne zawarte **nie później niż 13 stycznia 2000 r.**, zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązującymi przed wspomnianą nowelizacją, rodziły obowiązek ubezpieczeń społecznych, jeżeli były podpisane:

- z jednym zleceniodawcą na okres co najmniej 15 dni,
- z jednym zleceniodawcą na okres krótszy niż 15 dni, jeśli łączny okres, na jaki umowy zostały zawarte wynosił co najmniej 15 dni, a przerwy między nimi były krótsze niż 60 dni (w takim przypadku obowiązek ubezpieczeń społecznych powstawał od pierwszego dnia tej umowy, z której wynikało, że łączny okres wykonywania umów wynosi co najmniej 15 dni).

Uwaga!

Umowa o dzieło zawarta z innym podmiotem niż pracodawca, a także jeśli praca w ramach tej umowy nie jest wykonywana na rzecz pracodawcy - nie rodzi obowiązku ubezpieczeń społecznych.

Nadal nie podlegają ubezpieczeniom społecznym osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, jeżeli osoby te są uczniami gimnazjów, szkół ponadgimnazjalnych, szkół ponadpodstawowych lub studentami - do ukończenia 26 lat.

Dla celów ubezpieczeń społecznych uznaje się, że uczniem do 31 sierpnia każdego roku jest osoba, która:

- kontynuuje naukę w tej samej szkole
- skończyła szkołę i rozpoczyna naukę w szkole, w której rok szkolny rozpoczyna się 1 września
- ukończyła szkołę i nie kontynuuje nauki.

Ponadto, za ucznia szkoły - do 30 września - uznaje się osobę, która przedstawi zaświadczenie o przyjęciu na studia wyższe.

W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. nr 164, poz. 1365) studentem jest osoba kształcąca się na studiach pierwszego lub drugiego stopnia albo na jednolitych studiach magisterskich.

Przez:

- studia pierwszego stopnia rozumie się studia licencjackie lub inżynierskie, umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności w określonym zakresie kształcenia, przygotowujące do pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu licencjata albo inżyniera,
- studia drugiego stopnia rozumie się studia magisterskie, umożliwiające uzyskanie specjalistycznej wiedzy w określonym zakresie kształcenia, jak również przygotowujące do twórczej pracy w określonym zawodzie, kończące się uzyskaniem tytułu magistra albo tytułu równorzędnego,
- jednolite studia magisterskie rozumie się studia magisterskie, na które przyjmowani są kandydaci posiadający świadectwo dojrzałości, umożliwiające uzyskanie specjalistycznej wiedzy w określonym zakresie kształcenia, jak również przygotowujące do twórczej pracy zawodowej, kończące się uzyskaniem tytułu magistra albo tytułu równorzędnego.

Nie są studentami:

- uczestnicy studiów doktoranckich (są to studia trzeciego stopnia),
- uczestnicy studiów podyplomowych (jest to inna, niż studia wyższe i studia doktoranckie, forma kształcenia).

Osoba jest studentem do daty ukończenia studiów tj. do daty:

- złożenia przez studenta egzaminu dyplomowego,
- złożenia przez studenta ostatniego wymaganego planem studiów egzaminu – w przypadku kierunków lekarskiego, lekarsko-dentystycznego i weterynarii,
- zaliczenia przez studenta ostatniej, przewidzianej w planie studiów praktyki – w przypadku kierunku farmacja,

bądź do daty skreślenia z listy studentów.

Przy ustalaniu obowiązku ubezpieczeń społecznych studentów wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, nie ma znaczenia obywatelstwo ani kraj odbywania studiów. Zatem każdy student (do ukończenia 26 lat) bez względu na obywatelstwo

i kraj odbywania studiów spełnia warunki do zwolnienia z obowiązku ubezpieczeń społecznych w przypadku podjęcia pracy na podstawie wyżej wymienionych umów.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawarte są w poradniku „Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych”.

4. Prowadzenie pozarolniczej działalności jako tytuł do ubezpieczeń

W myśl art. 8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych za osobę prowadzącą pozarolniczą działalność uważa się:

- osobę prowadzącą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych,
- twórcę i artystę,
- osobę prowadzącą działalność w zakresie wolnego zawodu:
  - w rozumieniu przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne,
  - z której przychody są przychodami z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- od 1 stycznia 2003 r. - wspólnika spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej,
- od 1 marca 2009 r. – osobę prowadzącą niepubliczną szkołę, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów o systemie oświaty – [na podstawie art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. nr 8, poz. 38)].

Zgodnie z art. 3 pkt 1 w związku z art. 2 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572 ze zm.) pod pojęciem szkoły należy rozumieć:

- przedszkola,
- szkoły podstawowe, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami integracyjnymi i sportowymi, sportowe i mistrzostwa sportowego,
- gimnazja, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i przysposabiającymi do pracy, sportowe i mistrzostwa sportowego,
- szkoły ponadgimnazjalne, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, dwujęzycznymi i sportowymi, sportowe, mistrzostwa sportowego, rolnicze i leśne,
- szkoły artystyczne.

Stosownie do art. 3 pkt 3 w związku z art. 2 pkt 3-5, 7 i 10 ustawy o systemie oświaty, placówkami są:

- placówki oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego,
- placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych,
- placówki artystyczne – ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych,
- poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki umożliwiające dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży upośledzonym umysłowo ze sprzężonymi niepełnosprawnościami realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki,
- placówki zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania,
- biblioteki pedagogiczne.

Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1808) z dniem 21 sierpnia 2004 r. weszły w życie

przepisy ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. nr 173, poz. 1807), z wyjątkiem art. 10 i 103-110, które weszły w życie z dniem 1 stycznia 2005 r. oraz art. 16, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2007 r. oraz rozdziału 3, który wchodzi w życie z dniem 1.07.2011 r.

W stosunku do stanu prawnego obowiązującego do 20 sierpnia 2004 r. ustawa o swobodzie działalności gospodarczej m.in. rozszerzyła pojęcie działalności gospodarczej o działalność zawodową.

Stosownie do art. 7 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz.U. nr 101, poz. 1178 z późn. zm.), który będzie obowiązywał do 30 września 2008 r. oraz art. 14 ustawy, przedsiębiorca może podjąć działalność gospodarczą po uzyskaniu wpisu do rejestru przedsiębiorców albo do ewidencji działalności gospodarczej.

Osoby prowadzące działalność gospodarczą, zobowiązane do dokonania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, bez dopełnienia obowiązku tego wpisu nie podlegają ubezpieczeniom społecznym. Stanowisko w tej sprawie zajęło 12 sierpnia 2005 r. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z art. 67 przepisów wprowadzających ustawę o swobodzie działalności gospodarczej przedsiębiorcy, którzy przed dniem 21 sierpnia 2004 r. nie mieli obowiązku uzyskania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej byli zobowiązani, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, tj. w terminie do 21 lutego 2005 r. włącznie, złożyć we właściwym organie ewidencyjnym zgłoszenie o dokonanie wpisu w tej ewidencji.

Powyższe oznacza, że osoby wykonujące wolny zawód, które z tego tytułu były zobowiązane po 20 sierpnia 2004 r. do dokonania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej, a które do tego dnia włącznie podlegały ubezpieczeniom społecznym jako osoby wykonujące wolny zawód, w przypadku niedokonania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej:

- od 21 sierpnia 2004 r. do 21 lutego 2005 r. włącznie - podlegały ubezpieczeniom społecznym jako osoby prowadzące pozarolniczą działalność,
- od 22 lutego 2005 r. nie podlegają ubezpieczeniom społecznym.

Aktualnie ujawniane są przypadki osób wykonujących wolny zawód, które w terminie przewidzianym w powołanym wyżej art. 67 ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o swobodzie działalności gospodarczej - nie dokonały wpisu do ewidencji działalności gospodarczej i po jego upływie opłacały składki na ubezpieczenia społeczne będąc zgłoszonymi do ubezpieczeń jako osoby wykonujące wolny zawód.

Zdarza się, że składki opłacone są za okres kilku lub kilkunastu miesięcy wykonywania wolnego zawodu bez wymaganego prawem wpisu.

Dodatkowo należy zauważyć, że przed wejściem w życie ustawy swobodzie działalności gospodarczej osoby wykonujące wolny zawód nie były zobowiązane do uzyskania, przed podjęciem aktywności zawodowej, wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Na ogół osoby te zobowiązane były jedynie do uzyskania wpisu do właściwego dla danego wolnego zawodu rejestru. Dlatego też, po uzyskaniu stanowiska Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, w drodze wyjątku należy przyjąć, że osoby, które rozpoczęły wykonywanie wolnego zawodu przed wejściem w życie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, a następnie nie dopełniły procedury rejestracyjnej w terminie wskazanym w powołanym wyżej art. 67 ustawy – Przepisy wprowadzające (...), w okresie wykonywania tego zawodu bez wymaganego prawem wpisu, podlegały ubezpieczeniom społecznym pod warunkiem, że:

- 1/ po ujawnieniu tego faktu niezwłocznie dopełniły procedury rejestracyjnej,
- 2/ opłacały składki za cały ten okres,
- 3/ z okoliczności sprawy wynika, że nie dopełnienie procedury rejestracyjnej było wynikiem nieumyślnego działania czy też niedopatrzenia ubezpieczonego.

Osoby wykonujące wolny zawód w ramach stosunku pracy podlegają ubezpieczeniom społecznym jako pracownicy.

Jeżeli osoba prowadząca działalność gospodarczą wykonuje w ramach tej działalności umowę-zlecenie, umowę o świadczenie usług lub umowę o dzieło, zawartą z pracodawcą, z którym osobę tę łączy stosunek pracy, a przedmiot tej umowy jest taki sam jak przedmiot prowadzonej działalności, osoba ta podlega ubezpieczeniom społecznym jedynie z tytułu prowadzonej działalności (i oczywiście z tytułu stosunku pracy). Nie podlega natomiast ubezpieczeniom z tytułu wykonywania np. umowy-zlecenia.

Przy czym, umowa-zlecenie nie może być potraktowana jako wykonywana w ramach prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, jeżeli przychód uzyskiwany z tej umowy nie będzie opodatkowany jako przychód z działalności gospodarczej.

Od 1 stycznia 2004 r. wykonywanie pracy na podstawie umowy o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktu menedżerskiego lub umowy o podobnym charakterze (umowy-zlecenia) nie jest traktowane jako umowa wykonywana w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej. Bowiern w zakresie opłacania podatku dochodowego przychód uzyskiwany z takich umów stanowi przychód z działalności wykonywanej osobiście.

Umowa o zarządzanie jest traktowana jako tytuł do ubezpieczeń a nie jako umowa wykonywana w ramach działalności pozarolniczej. Osoba ta podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania takiej umowy zawartej z pracodawcą, z którym łączy ją stosunek pracy lub wykonywanej na rzecz tego pracodawcy.

W przypadku natomiast gdy w ramach posiadanego wpisu do ewidencji działalności gospodarczej osoba osiąga przychody z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów podatkowych, jak również przychody na podstawie kontraktu menedżerskiego zawartego z własnym pracodawcą lub wykonywanego na rzecz tego pracodawcy - następuje zbieg tytułów do ubezpieczeń. W konsekwencji osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu umowy o pracę oraz umowy kontraktu menedżerskiego. Z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności podlega dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli łączny przychód stanowiący podstawę wymiaru z tytułu umowy o pracę oraz kontraktu menedżerskiego wynosi co najmniej minimalne wynagrodzenie.

Jeżeli natomiast osoba wykonuje pracę na podstawie wyżej wymienionych umów (umowy-zlecenia) na rzecz zleceniodawcy, który jest własnym pracodawcą, osoba ta podlega ubezpieczeniom jak zleceniobiorca. W przypadku gdy w ramach posiadanego wpisu do ewidencji działalności gospodarczej osoba osiąga przychody z działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów podatkowych, jak również przychody na podstawie kontraktu menedżerskiego - następuje zbieg tytułów do ubezpieczeń.

Stosownie do art. 5b ust. 1 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2007 r., za pozarolniczą działalność gospodarczą nie uznaje się czynności, jeżeli łącznie spełnione są następujące warunki:

- odpowiedzialność wobec osób trzecich za rezultat tych czynności oraz ich wykonywanie, z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych, ponosi zlecający wykonanie tych czynności,
- są one wykonywane pod kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonych przez zlecającego te czynności,
- wykonujący te czynności nie ponosi ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną działalnością.

Z tego względu uznanie przez organ podatkowy, że czynności wykonywane w ramach danej umowy są dla celów podatkowych czynnościami wykonywanymi w ramach stosunku pracy (nie są czynnościami wykonywanymi w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej) oznacza, że:

- osoba wykonująca tylko taką umowę powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik,
- osoba wykonująca taką umowę oraz wykonująca inne czynności w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej – powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik, natomiast obowiązek ubezpieczeń z tytułu działalności należy rozstrzygać zgodnie z przepisami art. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Również uznanie przez organ podatkowy, że czynności wykonywane w ramach umowy-zlecenia są dla celów podatkowych działalnością wykonywaną osobiście (nie są czynnościami wykonywanymi w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej) oznacza, że:

- osoba wykonująca tylko taką umowę powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako zleceniobiorca,
- osoba wykonująca taką umowę oraz wykonująca inne czynności w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej – powinna podlegać obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako zleceniobiorca lub osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą (następuje zbieg tytułów ubezpieczeń, który należy rozstrzygnąć zgodnie z przepisami art. 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych).

Stosownie do art. 13 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, za przychody z działalności wykonywanej osobiście uważa się m.in. przychody z tytułu wykonywania usług na podstawie umowy-zlecenia lub umowy o dzieło. Z tego względu, po uznaniu przez organ podatkowy, że czynności wykonywane w ramach umowy są dla celów podatkowych działalnością wykonywaną osobiście (nie

są czynnościami wykonywanymi w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej) w sytuacjach budzących wątpliwość co do rodzaju umowy (umowa-zlecenie lub umowa o dzieło) obowiązek ubezpieczeń społecznych (lub jego brak) powinien być ustalany w oparciu o treść umowy oraz warunki świadczenia pracy i wypłaty wynagrodzenia.

Zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, wykonywanie działalności artystycznej (zweryfikowanej przez Komisję ds. Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców) wyłącznie w ramach stosunku pracy nie może być traktowane jako prowadzenie działalności pozarolniczej w świetle przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Osoby te podlegają wówczas ubezpieczeniom społecznym jak pracownicy. Dopiero stwierdzone decyzją Komisji ds. Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców wykonywanie działalności twórczej lub artystycznej i uzyskiwanie z tego tytułu przychodów, odrębnych od przychodów ze stosunku pracy, stanowi kolejny tytuł do objęcia ubezpieczeniami społecznymi. W przypadku natomiast, gdy twórcy lub artyści wykonują działalność w formie umów-zleceń lub umów o dzieło, podlegają ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywanej działalności. Jeżeli bowiem przedmiot tych umów jest zgodny z przedmiotem prowadzonej działalności, określonym decyzją Komisji ds. Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, są one traktowane jako wykonywane w ramach działalności twórczej lub artystycznej.

Osoba prowadząca pozarolniczą działalność obowiązkowo podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności (z zastrzeżeniem – patrz wyjaśnienia w dalszej części rozdziału).

Osoba prowadząca pozarolniczą działalność podlega ubezpieczeniu chorobowemu dobrowolnie, na swój wniosek. Objęcie dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tym ubezpieczeniem, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony.

Objęcie dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku tylko wówczas, gdy zgłoszenie do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostanie dokonane w terminie 7 dni od dnia powstania obowiązku ubezpieczeń społecznych.

Przykład

Osoba rozpoczyna prowadzenie działalności gospodarczej od 1 września 2007 r. Od tej daty obowiązkowo podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu.

Osoba ta dokonuje zgłoszenia do obowiązkowych ubezpieczeń oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego w dniu 5 września 2007 r.

Osoba ta podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 września 2007 r., bowiem dokonała zgłoszenia do tego ubezpieczenia w terminie 7 dni od dnia powstania obowiązku ubezpieczeń społecznych.

Od 20 września 2008 r. na podstawie zmiany wprowadzonej do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez ustawę z dnia 10 lipca 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 141, poz. 888) osoby prowadzące pozarolniczą działalność podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

Dokonanie zgłoszenia zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej wywiera skutki prawne w zakresie ubezpieczeń społecznych w stosunku do:

- osób prowadzących pozarolniczą działalność (w tym w formie spółki cywilnej), na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (wymienionych w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) oraz
- wspólników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólników spółek jawnych, komandytowych lub partnerskich (wymienionych w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych),

W stanie prawnym obowiązującym od 20 września 2008 r. do 6 marca 2009 r. w przypadku zawieszenia działalności przez jednoosobowego przedsiębiorcę lub spółkę prawa handlowego, osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą lub wspólnicy spółek:

- podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz opłacają składki na te ubezpieczenia do ostatniego dnia miesiąca włącznie, w którym przedsiębiorca dokonał zgłoszenia zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej,

a w przypadku wznowienia tej działalności:

- podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz opłacają składki na te ubezpieczenia od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym przedsiębiorca dokonał zgłoszenia wznowienia wykonywania działalności gospodarczej.

Zawieszenie działalności przez spółkę jawną, komandytową lub partnerską skutkuje ustaniem ubezpieczeń społecznych wszystkich współników, na zasadach podanych wyżej. Także w przypadku współników spółki cywilnej, zawieszenie wykonywania działalności w ramach spółki cywilnej skutkuje ustaniem ubezpieczeń społecznych wszystkich współników, na zasadach podanych wyżej.

Od 20 września 2008 r. w okresie niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w związku z zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (wymienione w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych):

- podlegają dobrowolnie tylko ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym,
- do dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych mogą przystąpić w dowolnym momencie w okresie niepodlegania ubezpieczeniom w związku z zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej,
- objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi oraz ustanie tych ubezpieczeń następuje na ogólnych zasadach określonych w art. 14 ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Zatem objęcie dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony. Natomiast ustanie dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych następuje od dnia wskazanego we wniosku o wyłączenie z tych ubezpieczeń, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony albo od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono w terminie składki należnej na te ubezpieczenia albo od dnia ustania tytułu podlegania tym ubezpieczeniom.
- podstawę wymiaru składek na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe ustala się według zasad obowiązujących dla danej osoby przed zawieszeniem wykonywania działalności tj. minimalna podstawa wymiaru składek wynosi odpowiednio: 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale (od składek należnych za okres od 1 stycznia 2009 r. – 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek) lub 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia,
- nie podlegają ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu.

W przypadku współników jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością oraz współników spółek jawnych, komandytowych lub partnerskich (wymienionych w art. 8 ust. 6 pkt 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) – w okresie zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej przez spółkę osoby te mogą kontynuować ubezpieczenia emerytalne i rentowe na zasadach określonych w art. 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Tym samym:

- mogą złożyć wniosek o objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi w terminie 30 dni od daty ustania obowiązku ubezpieczeń społecznych w związku z zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej przez spółkę,
- podstawę wymiaru składek ustala się według zasad obowiązujących dla osób kontynuujących ubezpieczenia emerytalne i rentowe, tj. minimalna podstawa wymiaru składek nie może być niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia.

Na podstawie art. 22 pkt 1 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009r. nr 18, poz. 97) został znowelizowany art. 36a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. W związku z powyższym **od 7 marca 2009 r.** zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej powoduje ustanie obowiązku ubezpieczeń społecznych od dnia, w którym rozpoczyna się zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej, do dnia poprzedzającego dzień wznowienia wykonywania działalności gospodarczej.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności zawarte są w poradniku [„Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz osób z nimi współpracujących”](#).

5. Tabele ilustrujące:

- zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym
- ustalanie okresów podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym

Wyodrębnienie w ramach obowiązującego systemu kilku rodzajów ubezpieczeń: emerytalnego, rentowych, chorobowego i wypadkowego, powoduje konieczność określenia - w odniesieniu do każdej grupy ubezpieczonych - jakiemu ubezpieczeniu przedstawiciel danej grupy, z określonego tytułu, podlega obowiązkowo, do którego może przystąpić na swój wniosek, a jakich rodzajów ubezpieczenia ustawodawca dla danej grupy ubezpieczonych w ogóle nie przewidział.

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym poszczególnych grup ubezpieczonych ilustruje tabela 1.

Użyte w tabeli 1 symbole oznaczają:

- O** - Ubezpieczenie obowiązkowe,
- D** - Ubezpieczenie dobrowolne (na wniosek ubezpieczonego),
- N** - z mocy prawa ubezpieczony z danego tytułu nie podlega określonemu ubezpieczeniu społecznemu (ani dobrowolnie, ani obowiązkowo).

Uwaga!

Podane w tabeli 1 zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym dotyczą sytuacji, gdy dana osoba spełnia warunki do objęcia tymi ubezpieczeniami z jednego tytułu. Zasady rozstrzygania obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w przypadku zbiegu ubezpieczeń z dwóch lub więcej tytułów przedstawiono w rozdziale III.

Tabela 1

Zasady podlegania ubezpieczeniom społecznym

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia			
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe
Pracownik	O	O	O	O
Osoba wykonująca pracę nakładczą	O	O	D	N
Członek rsp lub skr	O	O	O	O
Osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub o świadczenie usług, jeżeli praca jest wykonywana poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności zleciłodawcy	O	O	D	N

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia			
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe
Osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub o świadczenie usług, jeżeli praca jest wykonywana w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zlecniodawcy	O	O	D	O
Osoba współpracująca z osobą wykonującą umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub o świadczenie usług, która pracę wykonuje poza siedzibą lub miejscem prowadzenia działalności zlecniodawcy	O	O	D	N
Osoba współpracująca z osobą wykonującą umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub o świadczenie usług, która pracę wykonuje w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zlecniodawcy	O	O	D	O
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	O	O	D	O
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność	O	O	D	O
Od 20.09.2008 r. – osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą w okresie niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom w związku z zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej	D	D	N	N
Poseł lub senator	O	O	N	O
Stypendysta sportowy	O	O	N	O
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	O	O	N	O
Skazany lub tymczasowo aresztowany	O	O	D	O
Bezrobotny pobierający zasiłek dla bezrobotnych lub świadczenie integracyjne	O	O	N	N
Bezrobotny pobierający stypendium	O	O	N	O
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które została skierowana przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe. Od 1 lutego 2009 r. – także osoba pobierająca stypendium okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych.	O	O	N	O
Od 1 lutego 2009 r. - osoba pobierająca stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawiania w zatrudnieniu	O	O	N	N
Duchowny	O	O	D	O
Żołnierz niezawodowy pełniący służbę czynną (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową)	O	O	N	N

Ubezpieczony	Rodzaj ubezpieczenia			
	emerytalne	rentowe	chorobowe	wypadkowe
Osoba odbywająca służbę zastępczą	O	O	O	O
Funkcjonariusz Służby Celnej	O	O	N	O
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	O	O	N	N
Osoba pobierająca świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu, osoba pobierająca zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, osoba pobierająca wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy	O	O	N	N
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	O	O	N	N
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem	O	O	N	N
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne	O	O	N	N
Małżonek pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	D	D	N	N
Osoba sprawująca opiekę nad członkiem rodziny, opłacająca składki na własne ubezpieczenia	D	D	N	N
Obywatel polski zatrudniony za granicą w podmiocie zagranicznym	D	D	N	N
Obywatel polski zatrudniony w Polsce w podmiocie zagranicznym, który nie posiada na terenie Polski swojej siedziby ani przedstawicielstwa	D	D	N	N
Student lub uczestnik studiów doktoranckich	D	D	N	N
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści do ukończenia 25 roku życia	D	D	N	N
Odbywający staż adaptacyjny	D	D	N	N
Osoba kontynuująca ubezpieczenia emerytalne i rentowe	D	D	N	N

Tabela 2

Ustalanie okresów podlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym

Tytuł ubezpieczenia	Okres ubezpieczenia
Pracownicy	Od dnia nawiązania stosunku pracy do dnia ustania stosunku pracy
Osoby wykonujące pracę nakładczą	Od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy
Zleceniobiorcy wykonujący pracę na podstawie umów agencyjnych, umów-zleceń lub innych umów o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia	Od dnia oznaczonego w umowie jako dzień rozpoczęcia jej wykonywania do dnia rozwiązania lub wygaśnięcia umowy
Członkowie rsp lub skr	Od dnia rozpoczęcia wykonywania pracy na rzecz spółdzielni do dnia zakończenia jej wykonywania
Osoby prowadzące działalność pozarolniczą	Od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności, od 20.09.2008 r. – z wyłączeniem okresu, na który wykonywanie działalności zostało zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. *
Osoby współpracujące	Od dnia rozpoczęcia współpracy do dnia zakończenia tej współpracy
Posłowie i senatorowie	Od dnia nabycia prawa do uposażenia do dnia utraty tego prawa
Stypendyści sportowi	Od dnia spełnienia warunków do objęcia ubezpieczeniami społecznymi do dnia zaprzestania spełniania tych warunków
Skazani lub tymczasowo aresztowani	Od dnia rozpoczęcia wykonywania pracy do dnia zakończenia wykonywania pracy
Bezrobotni	Od dnia nabycia prawa do zasiłku, świadczenia integracyjnego lub stypendium do dnia utraty do nich prawa
Osoby pobierające stypendium	Od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty prawa do niego
Osoby pobierające stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu	Od dnia nabycia prawa do stypendium do dnia utraty prawa do niego
Duchowni	Od dnia przyjęcia do stanu duchownego do dnia wystąpienia z tego stanu
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści	Od dnia ukończenia 25 roku życia
Żołnierze niezawodowi w służbie czynnej (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową) oraz żołnierze odbywający służbę zastępczą	Od dnia powołania lub skierowania do tej służby do dnia zwolnienia z tej służby
Funkcjonariusze Służby Celnej	Od dnia nawiązania stosunku służbowego do dnia zwolnienia ze służby
Osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	Od dnia spełnienia warunków do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi do dnia zaprzestania spełniania tych warunków

Tytuł ubezpieczenia	Okres ubezpieczenia
Osoby pobierające świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu oraz osoby pobierające zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osoby pobierające wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie	Od dnia nabycia prawa do świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego, wynagrodzenia przysługującego w okresie świadczenia górniczego lub w okresie stypendium na przekwalifikowanie do dnia utraty tego prawa
Pobierający stypendium słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	Od dnia uzyskania statusu słuchacza do dnia utraty tego statusu
Osoby pobierające świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	Od dnia nabycia prawa do świadczenia szkoleniowego do dnia utraty tego prawa
Osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne	Przez okres niezbędny do uzyskania okresu ubezpieczenia – składkowego i nieskładkowego – odpowiednio 20-letniego przez kobietę i 25-letniego przez mężczyznę, jednak nie dłużej niż przez 20 lat

*Od 20.09.2008 r. do 6.03.2009 r. w przypadku zawieszenia działalności na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych oraz wspólnicy jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, wspólnicy spółek jawnych, komandytowych lub partnerskich:

- podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz opłacają składki na te ubezpieczenia do ostatniego dnia miesiąca włącznie, w którym przedsiębiorca dokonał zgłoszenia zawieszenia wykonywania działalności gospodarczej,

- podlegają ubezpieczeniom społecznym oraz opłacają składki na te ubezpieczenia od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym przedsiębiorca dokonał zgłoszenia wznowienia wykonywania działalności gospodarczej.

Od 7 marca 2009 r. zgodnie ze znowelizowanym art. 36a ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej powoduje ustanie obowiązku ubezpieczeń społecznych od dnia, w którym rozpoczyna się zawieszenie wykonywania działalności gospodarczej, do dnia poprzedzającego dzień wznowienia wykonywania działalności gospodarczej.

Objęcie **dobrowolnymi** ubezpieczeniami, tj. emerytalnym, rentowymi i chorobowym (nie ma dobrowolnego ubezpieczenia wypadkowego), następuje od dnia wskazanego we wniosku o objęcie tymi ubezpieczeniami, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został zgłoszony. Przy czym objęcie dobrowolnie ubezpieczeniem chorobowym następuje od dnia wskazanego we wniosku tylko wtedy, gdy zgłoszenie do obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych zostanie dokonane w terminie określonym ustawą.

Dobrowolne ubezpieczenia emerytalne, rentowe oraz chorobowe ustają:

- od dnia wskazanego we wniosku o wyłączenie z tych ubezpieczeń, nie wcześniej jednak niż od dnia, w którym wniosek został złożony,
- od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono w terminie składki należnej na te ubezpieczenia,
- od dnia ustania tytułu podlegania tym ubezpieczeniom.

Opłacenie składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe lub chorobowe po terminie lub opłacenie jej w niepełnej wysokości za dany miesiąc powoduje z mocy ustawy:

- ustanie **dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego** w przypadku:
  - osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących,
  - duchownych,
- ustanie **dobrowolnych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych** w przypadku:
  - małżonków pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych,

- osób sprawujących opiekę nad członkiem rodziny,
- obywateli polskich wykonujących pracę za granicą w podmiotach zagranicznych i obywateli polskich wykonujących pracę w podmiotach zagranicznych na terytorium Polski, które nie mają w Polsce swojej siedziby lub przedstawicielstwa,
- studentów i uczestników studiów doktoranckich,
- alumnów seminariów duchownych, nowicjuszy, postulantów i juniorystów do ukończenia 25 roku życia,
- odbywających staż adaptacyjny,
- osób kontynuujących ubezpieczenia,
- osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych (wymienione w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) opłacających składki na dobrowolne ubezpieczenia emerytalne i rentowe w okresie niepodlegania obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w związku z zawieszeniem wykonywania działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej.

W uzasadnionych przypadkach, na wniosek ubezpieczonego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych może wyrazić zgodę na opłacenie składki po terminie. Wniosek w tej sprawie należy kierować do dyrektora właściwej jednostki terenowej ZUS.

III. ZBIEG TYTUŁÓW DO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

W odniesieniu do osób spełniających warunki do podlegania ubezpieczeniom społecznym z kilku tytułów jednocześnie stosuje się następujące zasady obejmowania ubezpieczeniami społecznymi:

1. Pracownicy, członkowie spółdzielni, duchowni, funkcjonariusze Służby Celnej, osoby pobierające świadczenie socjalne, zasiłek socjalny lub wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie oraz osoby pobierające świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia spełniający jednocześnie warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z innych tytułów, są obejmowane ubezpieczeniami tylko z tytułu stosunku pracy, umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarli z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonują pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostają w stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego albo wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie. Wymienione osoby mogą dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z innych tytułów, z zastrzeżeniem punktu 2.
2. Ubezpieczeni, wymienieni wyżej, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni, służby, pobierania świadczenia szkoleniowego, świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego lub wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego lub w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie - w przeliczeniu na okres miesiąca - jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, podlegają również **obowiązkowo** ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z innych tytułów.
Jeżeli ubezpieczeni ci spełniają jednocześnie warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z więcej niż jednego innego tytułu, to stosuje się do nich odpowiednio punkt 3 i 4.
Od 1 stycznia 2005 r. minimalne wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy nie może być niższe od kwoty 849 zł. Dla pracownika w pierwszym roku pracy nie może być niższe od kwoty wynoszącej 80% wysokości minimalnego wynagrodzenia. Dla pracownika w drugim roku pracy nie może być niższe od kwoty wynoszącej 90% wysokości minimalnego wynagrodzenia. Dla wszystkich wymienionych pracowników jest to minimalne wynagrodzenie.
Z dniem 1 stycznia 2006 r. minimalne wynagrodzenie pracownika w pełnym wymiarze czasu pracy wynosi 899,10 zł.
Także od stycznia 2006 r., po zmianie ustawy o minimalnym wynagrodzeniu, wysokość wynagrodzenia pracownika w okresie jego pierwszego roku pracy nie może być niższa niż 80% minimalnego wynagrodzenia za pracę. Oznacza to, że począwszy od 1 stycznia 2006 r. w przypadku pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy tylko w odniesieniu do pracowników w pierwszym roku pracy wynagrodzenie za pracę będzie mogło wynosić 80% minimalnego wynagrodzenia. W przypadku pozostałych pracowników, w tym pracowników w drugim roku pracy, wynagrodzenie to nie będzie mogło być niższe niż kwota minimalnego wynagrodzenia.
Od 1 stycznia do 31 grudnia 2007 r. minimalne wynagrodzenie za pracę wynosiło 936 zł, a od 1 stycznia 2008 r. wynosi 1126 zł. Od 1 stycznia 2009 r. – 1276 zł.
3. Osoba spełniająca warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z kilku tytułów, takich jak: wykonywanie pracy nakładczej, umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, prowadzenie pozarolniczej działalności, pełnienie funkcji posła lub senatora, bycie duchownym - jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami z tego tytułu, który powstał najwcześniej. Osoba ta jednak dobrowolnie, na swój wniosek, może być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi także z pozostałych, wszystkich lub wybranych tytułów, lub zmienić tytuł ubezpieczeń, z zastrzeżeniem punktu 4 i 5.
Duchowni spełniający warunki do objęcia obowiązkowo ubezpieczeniami z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej podlegają ubezpieczeniom z tytułu tej działalności.
4. Zgodnie z dodanym przez ustawę z dnia 5 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o systemie

ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2009r. nr 8, poz. 38) art. 9 ust. 2b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, od 1 marca 2009 r. osoba wykonująca pracę nakładczą, prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wykonywania pracy nakładczej podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej tę osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Osoba ta może być dobrowolnie, na swój wniosek, objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z tytułu wykonywania pracy nakładczej.

Przez obowiązującą daną osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność rozumie się odpowiednio:

- 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek, ogłoszonego w trybie art. 19 ust. 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych na dany rok kalendarzowy,
- 30% kwoty minimalnego wynagrodzenia.

W przypadku, gdy osoba wykonująca pracę nakładczą i prowadząca równocześnie pozarolniczą działalność w dniu wejścia w życie art. 9 ust. 2b ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. w dniu 1 marca 2009 r. ma z tytułu pracy nakładczej prawo do zasiłku chorobowego, opiekuńczego lub świadczenia rehabilitacyjnego, to objęcie obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej może nastąpić po zakończeniu okresu pobierania tych świadczeń.

Jeżeli osoba wykonująca pracę nakładczą i prowadząca jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, z tytułu wykonywania pracy nakładczej po dniu 1 marca 2009 r. nabyła prawo do wskazanych powyżej świadczeń, może ona podlegać ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą do ostatniego dnia, za który przysługuje jej zasiłek lub świadczenie rehabilitacyjne.

W obu omawianych wyżej przypadkach, jeżeli zasiłek chorobowy, zasiłek opiekuńczy lub świadczenie rehabilitacyjne przysługuje przez część miesiąca kalendarzowego. Dla ustalenia z jakiego tytułu osoba ta podlega obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym przez pozostałą część miesiąca, stosuje się art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Oznacza to, iż należy porównać kwoty przychodu osiągniętego z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą w tym miesiącu oraz minimalnej podstawy wymiaru składek z działalności, obliczonej dla tej części miesiąca, za którą tej osobie nie przysługiwał zasiłek lub świadczenie. Jeżeli tak ustalona pomniejszona minimalna podstawa wymiaru składek z tytułu wykonywania pozarolniczej działalności jest wyższa niż kwota osiągniętego przez daną osobę przychodu z tytułu wykonywania umowy o pracę nakładczą, osoba ta podlega przez pozostałą część miesiąca obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą.

5. Od 1 listopada 2005 r. osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz osoby z nimi współpracujące - prowadzące jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych - podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności, jeżeli z tytułu wymienionych wyżej umów oraz współpracy przy ich wykonywaniu, podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe jest niższa od obowiązującej daną osobę najniższej podstawy wymiaru składek dla osób prowadzących pozarolniczą działalność. Mogą one dobrowolnie, na swój wniosek, być objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi również z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo wykonywania współpracy. Z uwagi na fakt, iż art. 41 i 47 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w wyraźny sposób wskazują na miesięczny charakter rozliczeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne oraz miesięczny tryb przekazywania dokumentacji ubezpieczeniowej, w przypadku gdy podstawę wymiaru składek z tytułu umowy-zlecenia stanowi przychód (art. 18 ust. 3 ustawy) – w miesiącach, w których nie jest dokonywana wypłata wynagrodzenia (nie powstaje przychód) i podstawa wymiaru składek (przychód) wynosi „0” nie zachodzą okoliczności upoważniające zainteresowaną osobę do wyboru tytułu do ubezpieczeń społecznych między zleceniem a prowadzeniem pozarolniczej działalności gospodarczej tj. ubezpieczenia z tytułu prowadzenia działalności są obowiązkowe. Dotyczy to także sytuacji, gdy z umowy-zlecenia wynika,

że wypłata wynagrodzenia powinna być dokonywana w każdym miesiącu wykonywania pracy na podstawie umowy, ale zleceniodawca spóźnia się z wypłatą wynagrodzenia. W przypadku, gdy przed 1 listopada 2005 r. osoba wykonująca umowę agencyjną lub umowę-zlecenie albo inną umowę o świadczenie usług (z podstawą wymiaru składek niższą od minimalnej podstawy wymiaru składek dla pozarolniczej działalności gospodarczej), prowadząca równocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą, nabyła prawo do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego z tytułu wykonywania umowy cywilnoprawnej, obowiązkiem ubezpieczeń społecznych z tytułu tej działalności mogła zostać objęta po zakończeniu okresu pobierania tych świadczeń.

Także w przypadku, gdy po 1 listopada 2005 r. osoba podlegająca obowiązkowi ubezpieczeń społecznych z tytułu umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług nabywa prawo do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego z tytułu wykonywania umowy cywilnoprawnej za cały miesiąc kalendarzowy lub część miesiąca, obowiązkiem ubezpieczeń społecznych z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej może zostać objęta po zakończeniu okresu pobierania tych świadczeń.

Przykład

Osoba prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą, dla której minimalna podstawa wymiaru składek wynosi 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Jednocześnie od 1 sierpnia 2005 r. wykonuje umowę-zlecenie, z tytułu której przysługuje jej wynagrodzenie w wysokości 2500 zł miesięcznie. Osoba ta 1 sierpnia 2005 r. zostaje zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń tj. ubezpieczenia emerytalnego i rentowych oraz wypadkowego (zleceniobiorca wykonuje pracę w siedzibie zleceniodawcy) z tytułu wykonywania umowy-zlecenia oraz do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. W okresie od 1 do 31 stycznia 2006 r. osoba ta była niezdolna do pracy i pobierała z tego tytułu zasiłek chorobowy.

Z tytułu umowy-zlecenia osoba ta osiągnęła przychód:

- w sierpniu 2005 r. – 2500 zł (podstawa wymiaru składek za sierpień 2005 r. – 2500 zł),
- we wrześniu 2005 r. – 2500 zł (podstawa wymiaru składek za wrzesień 2005 r. – 2500 zł),
- w październiku 2005 r. – 2500 zł (podstawa wymiaru składek za październik 2005 r. – 2500 zł),
- w listopadzie 2005 r. – 2500 zł (podstawa wymiaru składek za listopada 2005 r. – 2500 zł),
- w grudniu 2005 r. – 2500 zł (podstawa wymiaru składek za grudzień 2005 r. – 2500 zł),
- w styczniu 2006 r. – 0 (podstawa wymiaru składek za styczeń 2006 r. – 0 zł),
- w lutym 2006 r. – 500 zł (podstawa wymiaru składek – 500 zł).

Osoba ta podlega ubezpieczeniom społecznym:

- od sierpnia do grudnia 2005 r. – obowiązkowo z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy-zlecenia,
- w styczniu 2006 r. - obowiązkowo również z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy-zlecenia,
- w lutym 2006 r. – obowiązkowo z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Natomiast w przypadku, gdy zasiłek chorobowy/świadczenie rehabilitacyjne przysługuje przez część miesiąca kalendarzowego, dla celów ustalenia, z jakiego tytułu osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w pozostałej części tego miesiąca, należy stosować przepis art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Oznacza to, że należy porównać kwoty:

- podstawy wymiaru składek z tytułu umowy-zlecenia w tym miesiącu oraz
- minimalnej podstawy wymiaru składek z tytułu działalności gospodarczej dla tej części miesiąca, za którą zainteresowana osoba nie pobrała zasiłku/świadczenia z umowy-zlecenia, wyliczonej w sposób określony w art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Przykład

Osoba od 1 stycznia 2005 r. prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą i dodatkowo wykonuje pracę w ramach umowy-zlecenia, z której przysługuje jej wynagrodzenie w wysokości 1500 zł. Osoba ta od 1 stycznia 2005 r. została zgłoszona do ubezpieczeń z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy-zlecenia. Na dzień 1 listopada 2005 r. osoba ta nadal podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu wykonywania pracy na podstawie umowy-zlecenia. Z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej minimalna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla tej osoby wynosi 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Osoba ta od 1 do 15 stycznia 2006 r. pobrała zasiłek chorobowy z tytułu umowy-zlecenia.

Za styczeń 2006 r. zainteresowana otrzymała przychód w wysokości 700 zł (podstawa wymiaru składek – 700 zł). Z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej w okresie od 16 do 31 stycznia 2006 r. minimalna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne dla tej osoby wynosi 726,89 zł. Kwota ta została wyliczona w następujący sposób:

1408,34 zł : 31 x 16 = 726,89 zł

- 1408,34 zł – najniższa podstawa wymiaru składek za styczeń 2006 r.,
- 31 – liczba dni w styczniu,
- 16 – liczba dni w styczniu 2006 r., w którym ubezpieczony prowadził działalność i wykonywał umowę-zlecenie.

W styczniu 2006 r. zainteresowany obowiązkowo podlegał ubezpieczeniom społecznym:

- od 1 do 15 stycznia 2006 r. – z tytułu umowy-zlecenia,
- od 16 do 31 stycznia 2006 r. – z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

6 Osoba prowadząca kilka rodzajów działalności pozarolniczej jest objęta obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z jednego, wybranego przez siebie rodzaju działalności.

7. Pracownicy, członkowie spółdzielni oraz funkcjonariusze Służby Celnej, mający ustalone prawo do emerytury lub renty, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

8 Zleceniobiorcy, mający ustalone prawo do emerytury lub renty, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli równocześnie nie pozostają w stosunku pracy, z zastrzeżeniem punktu 9.

Uwaga!

Zasada ta dotyczy emeryta lub rencisty, który zawarł umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub umowę o świadczenie usług po dniu 13 stycznia 2000 r. W odniesieniu do umów zawartych przed 14 stycznia 2000 r. emeryt lub rencista z tytułu zawartej umowy nadal podlega ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na zasadzie dobrowolności. Jeśli skorzysta z tego prawa, obowiązkowe staje się dla niego ubezpieczenie wypadkowe, gdy praca jest wykonywana w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności przez zleceniodawcę. Nie może natomiast przystąpić do ubezpieczenia chorobowego.

9 Osoby mające ustalone prawo do emerytury lub renty, które zawarły umowę agencyjną, umowę-zlecenie lub umowę o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowę o dzieło - z pracodawcą, z którym pozostają w stosunku pracy - podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu wykonywania tej umowy. Zasadę tę stosuje się także w przypadku, gdy na podstawie takiej umowy wykonywana jest praca na rzecz pracodawcy, z którym osoba mająca ustalone prawo do emerytury lub renty pozostaje w stosunku pracy. Przy czym dotyczy to umów: agencyjnych, zlecenia i o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia zawartych po 13 stycznia 2000 r., a umowy o dzieło od 1 lipca 2004 r.

10 Poborowi odbywający służbę zastępczą oraz żołnierze niezawodowi pełniący czynną służbę, posiadający prawo do emerytury lub renty (renty rodzinnej) z tytułu tej służby, obowiązkowo podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

11. Od 1 stycznia 2008 r. osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym do czasu ustalenia prawa do emerytury (art. 8 ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych oraz zmianie niektórych innych ustaw – Dz.U. nr 115, poz. 791).

Przy czym obowiązek ten będzie dotyczył jedynie osób, które mają ustalone decyzją ZUS prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy z systemu powszechnego. Dotyczy to rent z tytułu niezdolności do pracy, o których mowa w:

- ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 ze zm.)
- ustawie z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199, poz. 1673 ze zm.).

Nie będzie natomiast dotyczyć osób pobierających renty rodzinne, a także rencistów spoza systemu powszechnego, mających prawo do np. wojskowych lub policyjnych rent inwalidzkich przyznawanych z tytułu niezdolności do służby, rent rolniczych z tytułu niezdolności do pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 1998 r. nr 7, poz. 25 ze zm.).

Powyższy obowiązek ubezpieczeń będzie dotyczył także osób, które po dopełnieniu obowiązku uzyskania odpowiedniego wpisu, zgodnie z przepisami o działalności gospodarczej, w ramach tej działalności wykonują wolny zawód, o którym mowa w art. 8 ust. 6 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, a także do osób, które działalność gospodarczą prowadzą w formie spółki cywilnej.

W sytuacji gdy, dana osoba ma prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy oraz prowadzi pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, a także prowadzi jednocześnie inną pozarolniczą działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 2-4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, (np. jest współnikiem w spółce jawnej) od 1 stycznia 2008 r. będzie obowiązkowo podlegała ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej.

Nie ulegną zmianie zasady obejmowania ubezpieczeniami społecznymi osób, które:

- mają ustalone prawo do emerytury lub renty, innej niż renta z tytułu niezdolności do pracy i jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych,
- mają ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i jednocześnie prowadzą pozarolniczą działalność inną niż działalność, o której mowa w art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (np. jest współnikiem w spółce jawnej, współnikiem jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością),
- mają ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy i jednocześnie współpracują przy prowadzeniu pozarolniczej działalności,

12 Pozostałe osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi, nie wymienione w punktach 7-11, mające ustalone prawo do emerytury lub renty - podlegają dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Przy czym – z całości kształtu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i konstrukcji użytych w niej znaczeń pojęciowych wynika, że pod pojęciem „renta” należy rozumieć wyłącznie świadczenie pieniężne z systemu ubezpieczenia społecznego (realizowanego w naszym kraju przez ZUS i KRUS), bądź zaopatrzenia emerytalnego (np. żołnierzy zawodowych czy funkcjonariuszy Policji). Nie ma przy tym znaczenia, czy jest to renta z polskiego, czy zagranicznego systemu ubezpieczenia, bądź zaopatrzenia społecznego.

Inne świadczenia nie są „rentą” w rozumieniu powołanej ustawy; między innymi nie jest „rentą” renta wypłacana na podstawie przepisów prawa cywilnego (np. renta wyrównawcza). Nie jest również „rentą” renta socjalna przyznawana na podstawie przepisów ustawy z dnia 27.06.2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. nr 135, poz. 1268 ze zm.).

Podobnie jak w przypadku renty, również w przypadku emerytury nie ma znaczenia, czy jest to emerytura z polskiego, czy zagranicznego systemu ubezpieczenia, bądź zaopatrzenia społecznego.

W myśl art. 102 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. nr 98, poz. 1070 ze zm.) w razie śmierci sędziego albo sędziego w stanie spoczynku, członkom jego rodziny przysługuje uposażenie rodzinne, o ile spełniają warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W świetle powyższego, dla celu ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych, pobieranie uposażenia rodzinnego należy traktować jak pobieranie renty rodzinnej.

13 Osoby wykonujące odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, a także osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają ustalonego prawa do emerytury lub renty i nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

14 Żołnierze niezawodowi pełniący czynną służbę (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową) oraz osoby odbywające służbę zastępczą podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeżeli nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych.

15 Osoby pobierające zasiłek dla bezrobotnych, świadczenie integracyjne lub stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy, oraz osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe - obowiązkowo podlegają z tych tytułów ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, jeśli nie mają innych tytułów rodzących obowiązek ubezpieczeń społecznych. Od 1 lutego 2009 r. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33) osoby pobierające stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i

instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu oraz osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy albo przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych, podlegają ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jeżeli nie mają innych tytułów rodzących obowiązki ubezpieczeń społecznych.

Osoby pozostające w stosunku służby, z wyłączeniem funkcjonariuszy Służby Celnej, spełniające jednocześnie warunki do podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu pracy nakładczej, pracy na podstawie umowy-zlecenia, umowy agencyjnej lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, a także z tytułu współpracy przy wykonywaniu tych umów, prowadzenia pozarolniczej działalności i współpracy przy prowadzeniu tej działalności, bycia posłem i senatorem lub duchownym - obejmowane są ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi dobrowolnie na swój wniosek.

Wobec osób, do których mają zastosowanie przedstawione zbiegi tytułów do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych z kilku tytułów, i które w wyniku rozstrzygnięcia zbiegu zostały objęte ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z danego tytułu, na swój wniosek, stosuje się zasady podlegania ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu:

- dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu podlegają, na swój wniosek, **osoby objęte obowiązkowo ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi** (tytuły wymienione w art. 11 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych),
- obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu podlegają - z zastrzeżeniem osób wymienionych w art. 12 ust. 2, 2a i 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - **osoby podlegające ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym**.

Przykład

Pracownik, który w 2007 r. ze stosunku pracy osiąga miesięcznie przychód w wysokości 2000 zł dodatkowo zawiera umowę-zlecenie na 5 dni z innym podmiotem niż własny pracodawca. Umowa-zlecenie będzie wykonywana w siedzibie prowadzenia działalności zleceniodawcy. Osoba ta podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy. Natomiast dobrowolnie, na swój wniosek, może być objęta ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi z tytułu wykonywania umowy-zlecenia. W przypadku objęcia dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi osoba ta - z tytułu wykonywania umowy-zlecenia - będzie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu. Nie będzie ona miała natomiast prawa do ubezpieczenia chorobowego z tytułu wykonywanej umowy-zlecenia.

Zasady rozstrzygnięcia zbiegu tytułów do ubezpieczeń emerytalnego i rentowych obrazują tabele 3-6.

Tabela 3

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe obowiązkowe

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczeń	Charakter ubezpieczeń
Pracownik	Stosunek pracy	O/O
Członek rsp lub skr	Członkostwo w rsp lub skr	
Funkcjonariusz Służby Celnej	Stosunek służbowy funkcjonariusza Służby Celnej	
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	Pobieranie świadczenia szkoleniowego	
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny, wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium	Pobieranie świadczenia socjalnego w okresie urlopu, pobieranie zasiłku socjalnego w czasie przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, pobieranie wynagrodzenia przysługującego w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie	

Przykład

Osoba pozostająca równocześnie w stosunku pracy u dwóch pracodawców będzie podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu wykonywania każdej z umów o pracę.

Tabela 4

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe obowiązkowe i dobrowolne

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczeń	Charakter ubezpieczeń
Pracownik	<ul style="list-style-type: none"> • Umowa o pracę nakładczą • Umowa agencyjna, umowa-zlecenie lub inna umowa o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia (z zastrzeżeniem –patrz punkt II.2.) • Pozarolnicza działalność • Wykonywanie współpracy • Pobieranie uposażenia posła lub senatora • Posiadanie statusu duchownego	O/D*
Członek rsp lub skr		
Funkcjonariusz Służby Celnej		
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny, wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium		

* Pod warunkiem, że podstawę wymiaru z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych stanowi przychód, w przeliczeniu na okres miesiąca, w wysokości co najmniej minimalnego wynagrodzenia za pracę. W przeciwnym razie ma zastosowanie zasada podana w punkcie 2.

Przykład

Pracownik z tytułu stosunku pracy w 2007 r. osiąga miesięcznie przychód w wysokości 2000 zł. Od 1 maja 2007 r. rozpoczął pozarolniczą działalność gospodarczą. Osoba ta obowiązkowo podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy. Z tytułu pozarolniczej działalności ubezpieczeniom społecznym podlega dobrowolnie. W przypadku objęcia dobrowolnymi ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi - z tytułu tej działalności - podlega obowiązkowo ubezpieczeniu wypadkowemu. Nie ma natomiast prawa do dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego z tytułu prowadzenia działalności.

Tabela 5

Ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób mających ustalone prawo do emerytury lub renty

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczeń	Charakter ubezpieczeń
Osoba mająca ustalone prawo do emerytury lub renty	Stosunek pracy	O
	Umowa o pracę nakładczą	D
	Członkostwo w rsp lub skr	O
	Umowa agencyjna, umowa-zlecenie lub inna umowa o świadczenie usług, zawarta nie później niż 13 stycznia 2000 r.	D
	Umowa agencyjna, umowa-zlecenie lub inna umowa o świadczenie usług, zawarta nie wcześniej niż 14 stycznia 2000 r.	O
	Wykonywanie współpracy z osobą wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług zawartej nie później niż 13 stycznia 2000 r.	D
	Wykonywanie współpracy z osobą wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług zawartej nie wcześniej niż 14 stycznia 2000 r.	O
	Działalność pozarolnicza*	D
	Wykonywanie współpracy z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność	D
	Pobieranie uposażenia posła lub senatora	D
	Pobieranie stypendium sportowego	D
	Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	D
	Wykonywanie pracy na podstawie skierowania w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania	N
	Posiadanie statusu duchownego	D
	Pełnienie niezawodowej służby czynnej	O
	Odbywanie służby zastępczej	O
	Stosunek służbowy funkcjonariusza Służby Celnej	O
	Przebywanie na urlopie wychowawczym i pobieranie zasiłku macierzyńskiego lub zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego	N
	Rezygnacja z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem	N
	Bycie małżonkiem pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	D
	Sprawowanie opieki nad członkiem rodziny spełniającym warunki do przyznania zasiłku pielęgnacyjnego	D
	Zatrudnienie za granicą w podmiocie zagranicznym lub zatrudnienie w Polsce w podmiocie zagranicznym, nieposiadającym terenie Polski swojej siedziby ani przedstawicielstwa	D
	Odbywanie studiów	D
	Bycie alumnem seminarium duchownego, nowicjuszem, postulatem lub juniorystą	D
	Odbywanie stażu adaptacyjnego	D
	Kontynuowanie ubezpieczenia	D

* Od 1 stycznia 2008 r. osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, mające ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, podlegają obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z tytułu tej działalności do czasu ustalenia prawa do emerytury.

Więcej informacji nt. ustalania obowiązku ubezpieczeń społecznych z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności można znaleźć w poradniku [Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących](#).

Tabela 6

Niepodleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym

Ubezpieczony	Tytuł ubezpieczeń	Charakter ubezpieczeń
Stypendysta sportowy Skazany lub tymczasowo aresztowany Żołnierz niezawodowy pełniący czynną służbę Osoba odbywająca służbę zastępczą	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunek pracy • Umowa o pracę nakładczą • Członkostwo w rsp lub skr • Wykonywanie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług • Prowadzenie działalności pozarolniczej • Wykonywanie współpracy • Pobieranie uposażenia posła lub senatora • Pobieranie stypendium sportowego • Pobieranie stypendium dla słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej • Wykonywanie pracy na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania • Posiadanie statusu duchownego • Pełnienie niezawodowej służby czynnej • Odbywanie służby zastępczej • Stosunek służbowy funkcjonariusza Służby Celnej • Pobieranie świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego, wynagrodzenia w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie • Pobieranie świadczenia szkoleniowego po ustaniu zatrudnienia 	N/O

Zasady ustalania obowiązku ubezpieczeń dla osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński zawarte są w poradniku pt. [Zasady rozliczania składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński](#). Jest on dostępny w terenowych jednostkach organizacyjnych ZUS oraz na stronach internetowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

IV. WYSOKOŚĆ SKŁADEK NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE

Wysokość składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe oraz (w latach 1999-2002) na ubezpieczenie wypadkowe jest jednakowa dla wszystkich ubezpieczonych, bez względu na tytuł ubezpieczeń. Od 1 stycznia 2003 r. składka na ubezpieczenie wypadkowe jest zróżnicowana.

Tabela 7

Stopy procentowe składek na ubezpieczenia społeczne

Ubezpieczenie emerytalne	Ubezpieczenia rentowe	Ubezpieczenie chorobowe	Ubezpieczenie wypadkowe
19,52	13,00 (w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 30 czerwca 2007 r.), 10,00 (w okresie od 1 lipca 2007 r. do 31 grudnia 2007 r.), 6,00 (od 1 stycznia 2008 r.)	2,45	1,62 w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2002 r. od 1 stycznia 2003 r. podlega różnicowaniu*

- * Zasady różnicowania stopy procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe określa ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199, poz. 1673 z późn. zm.) i rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz.U. nr 200, poz. 1692 z późn. zm.)

Od 1 stycznia 2003 r. płatnicy składek ustalają samodzielnie stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe (z wyłączeniem tych płatników, którzy przekazali informację ZUS IWA za trzy ostatnie kolejne lata kalendarzowe). Dla płatników składek, którzy przekazali informację ZUS IWA za trzy ostatnie kolejne lata kalendarzowe, począwszy od roku składkowego rozpoczynającego się 1 kwietnia 2006 r., stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe na dany rok składkowy ustala Zakład Ubezpieczeń Społecznych.

Składkę na ubezpieczenie wypadkowe obliczoną w wysokości **1,80%** podstawy wymiaru (50% najwyższej stopy procentowej ustalonej na dany rok składkowy dla grup działalności) opłacają:

- płatnicy podlegający wpisowi do rejestru REGON i zgłaszający do ubezpieczenia wypadkowego nie więcej niż 9 ubezpieczonych,
- płatnicy niepodlegający wpisowi do rejestru REGON (bez względu na liczbę ubezpieczonych zgłoszonych do ubezpieczenia wypadkowego),
- płatnicy składek podlegający wpisowi do rejestru REGON, którzy zgłaszają do ubezpieczenia wypadkowego co najmniej 10 ubezpieczonych, ale przed upływem terminu płatności nie otrzymali zaświadczenia o wpisie do tego rejestru. Po otrzymaniu zaświadczenia o wpisie do rejestru REGON płatnicy odpowiednio korygują dotychczas złożone dokumenty rozliczeniowe według prawidłowej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe.

Płatnicy podlegający wpisowi do rejestru REGON i zgłaszający co najmniej 10 ubezpieczonych ustalają stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe w wysokości stopy procentowej określonej dla grupy działalności, do której płatnik należy wg Polskiej Klasyfikacji Działalności - PKD, ujętego w rejestrze REGON na dzień 31 grudnia roku poprzedniego lub w stosunku do płatników zgłoszonych w okresie od 1 stycznia do 31 marca następnego roku, wg PKD ujętego w rejestrze REGON na dzień, w którym stali się płatnikami składek na ubezpieczenie wypadkowe.

Szczegółowe wyjaśnienia dotyczące sposobu ustalania przez płatników składek stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, w tym zasady ustalania liczby ubezpieczonych zawarte są w poradniku „[Ustalanie stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe](#)”, który jest dostępny na stronach internetowych ZUS.

Za osoby, które przystąpiły do otwartego funduszu emerytalnego, Zakład Ubezpieczeń Społecznych przekazuje do funduszu część składki na ubezpieczenie emerytalne. Część ta wynosi **7,3%** podstawy wymiaru składki.

Uwaga!

Płatnik przekazuje do ZUS za danego ubezpieczonego zawsze całość składki na ubezpieczenie emerytalne (19,52%). Nie ma znaczenia, czy dany ubezpieczony zawarł umowę z otwartym funduszem emerytalnym czy nie.

V. WYSOKOŚĆ I ZASADY OPŁACANIA SKŁADEK NA FUNDUSZ PRACY I FUNDUSZ GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH

1. Fundusz Pracy

Zgodnie z przepisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, obowiązkowe składki na Fundusz Pracy opłaca się za okres trwania obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych w trybie i na zasadach przewidzianych dla składek na ubezpieczenia społeczne.

Składki na Fundusz Pracy ustalone od kwot stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (bez stosowania ograniczenia rocznej podstawy wymiaru tych składek do 30-krotności prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej), wynoszących w przeliczeniu na okres miesiąca co najmniej:

- 1) minimalne wynagrodzenie (w 2009 r. - 1276 zł),
- 2) 80% minimalnego wynagrodzenia w przypadku pracowników w pierwszym roku pracy (w 2009 r. - 1020,80 zł),
- 3) 50% minimalnego wynagrodzenia w przypadku osób wykonujących pracę w okresie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania (w 2009 r. - 638 zł)

- opłacają:

- pracodawcy oraz inne jednostki organizacyjne za osoby:
  - pozostające w stosunku pracy lub stosunku służbowym,
  - wykonujące pracę nakładczą,
  - wykonujące umowy agencyjne lub umowy-zlecenia albo inne umowy o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz osoby z nimi współpracujące,
  - wykonujące pracę w okresie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania,
  - pobierające stypendia sportowe,
  - otrzymujące świadczenie socjalne przysługujące na urlopie górniczym, świadczenie górnicze lub górniczy zasiłek socjalny albo wynagrodzenie przysługujące w okresie świadczenia górniczego, stypendium na przekwalifikowanie lub kontraktu szkoleniowego,
  - będące żołnierzami zawodowymi lub funkcjonariuszami niespełniającymi warunków do nabycia prawa do emerytury lub renty inwalidzkiej określonych w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych oraz w przepisach o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej, za które po zwolnieniu ze służby lub rozwiązaniu stosunku pracy odprowadzono składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe od uposażenia lub wynagrodzenia wypłaconego w okresie służby lub stosunku pracy na podstawie odrębnych przepisów - od 1 stycznia 2006 r.,
  - będące funkcjonariuszami, którzy w chwili zwolnienia ze służby spełniają jedynie warunki do nabycia prawa do policyjnej renty inwalidzkiej, w przypadku przekazania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe - od 1 stycznia 2006 r.,
- rolnicze spółdzielnie produkcyjne, spółdzielnie kółek rolniczych lub spółdzielnie usług rolniczych - za swoich członków, z wyjątkiem członków, którzy wnieśli wkład gruntowy o powierzchni użytków rolnych powyżej 2 ha przeliczeniowe,
- inne osoby niż wymienione wyżej, podlegające ubezpieczeniom społecznym lub zaopatrzeniu emerytalnemu, z wyjątkiem:
  - duchownych,
  - pobierających na podstawie przepisów o pomocy społecznej zasiłek stały,
  - pobierających, na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych świadczenie pielęgnacyjne lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
  - podlegających ubezpieczeniu społecznemu rolników,
  - żołnierzy niezawodowych w służbie czynnej,
  - odbywających zastępcze formy służby wojskowej,
  - przebywających na urloпах wychowawczych oraz pobierających zasiłek macierzyński,
  - pobierających świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Uwaga!

Obowiązek opłacania składek na Fundusz Pracy za żołnierzy zawodowych lub funkcjonariuszy zwolnionych ze służby, za których powstanie obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, dotyczy jedynie tych funkcjonariuszy, którzy zostaną zwolnieni ze służby nie wcześniej niż 1 stycznia 2006 r.

Uwaga!

Osoby prowadzące gospodarstwo domowe nadal opłacają składki na Fundusz Pracy za osoby wykonujące pracę zarobkową w tym gospodarstwie na podstawie umowy aktywizacyjnej, jeżeli umowa taka została zawarta przed 26 października 2007 r.

Jeżeli ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym z więcej niż jednego tytułu, to obowiązek opłacania składek na Fundusz Pracy powstaje z każdego z tych tytułów wtedy, gdy łączna kwota stanowiąca podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe wyniesie co najmniej minimalne wynagrodzenie za pracę (w 2009 r. - 1276 zł), a w przypadku osób, o których mowa w art. 6 ust. 2 ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, tj. pracowników w pierwszym roku pracy, co najmniej 80% minimalnego wynagrodzenia za pracę (w 2009 r. - 1020,80 zł).

W wymienionych sytuacjach ubezpieczony składa stosowne oświadczenie każdemu pracodawcy.

Uwaga!

Zgodnie z przepisami ustawy o minimalnym wynagrodzeniu za pracę w brzmieniu obowiązującym do 31 grudnia 2005 r. (Dz.U. nr 200, poz. 1679 z późn. zm.), minimalne wynagrodzenie pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy w drugim roku pracy nie mogło być niższe niż 90% kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę. W przypadku tych pracowników pracodawca także zobowiązany był opłacać składkę na Fundusz Pracy.

Do okresu zatrudnienia, w którym wysokość minimalnego wynagrodzenia pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy została określona w wysokości 80% (do 31.12.2005 r. również 90% w przypadku pracowników w drugim roku pracy) minimalnego wynagrodzenia za pracę, wlicza się wszystkie okresy, za które była opłacana składka na ubezpieczenie społeczne lub zaopatrzenie emerytalne, z wyłączeniem okresów zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego.

Przykład 1

W listopadzie 2005 r. pracownik był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w wymiarze ½ etatu z wynagrodzeniem 400 zł i równocześnie wykonywał pracę na podstawie umowy-zlecenia zawartej z innym podmiotem niż własny pracodawca, za którą uzyskał w tym miesiącu przychód w wysokości 270 zł. Jest to pierwszy rok pracy tej osoby.

Łączna suma przychodów z obydwu tytułów za ten miesiąc, stanowiących podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe, była niższa od kwoty odpowiadającej 80% minimalnego wynagrodzenia za pracę, tj. od 679,20 zł (w 2005 r. minimalne wynagrodzenie wynosiło 849 zł), w związku z czym od wypłacanych w tym miesiącu przychodów ani pracodawca, ani zleceniodawca nie mieli obowiązku opłacenia składek na Fundusz Pracy.

Przykład 2

W maju 2005 r. ubezpieczony był zatrudniony na podstawie dwóch umów o pracę, w obu przypadkach w wymiarze 1/2 etatu i wynagrodzeniem 390 zł. Jest to jego drugi rok pracy. Z uwagi na to, że w tym przypadku kwota uzyskanych przychodów ze stosunku pracy, stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (780 zł) jest wyższa niż minimalne wynagrodzenie pracownika w drugim roku pracy (764,10 zł), składkę na Fundusz Pracy powinni opłacić obydwaj pracodawcy, każdy od kwoty 390 zł.

Składek na Fundusz Pracy nie opłacają:

- przedsiębiorcy Polskiego Związku Głuchych i Polskiego Związku Niewidomych oraz Związku Ociemniałych Żołnierzy RP,
- Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi,
- Zakład Opieki nad Niewidomymi w Laskach,
- zakłady aktywizacji zawodowej,

za zatrudnionych pracowników o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

Składek na Fundusz Pracy nie opłacają także pracodawcy oraz inne jednostki organizacyjne za zatrudnionych pracowników powracających z urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego w okresie 36 miesięcy począwszy od pierwszego miesiąca po powrocie z urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego – zwolnienie to obowiązuje od 1 stycznia 2009 r.

A zatem, należy uznać, że:

1. Zwolnienie z obowiązku opłacania składek na FP przysługuje wyłącznie w odniesieniu do pracowników, których powrót do pracy po urlopie macierzyńskim, dodatkowym urlopie macierzyńskim lub urlopie wychowawczym (zwanym dalej „urlopem”) następuje nie wcześniej niż z dniem 1 stycznia 2009 r. Przy czym, za powrót z urlopu macierzyńskiego należy uznawać także

- powrót z urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego oraz dodatkowego urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego.
2. Zwolnienie z obowiązku opłacania składek na FP przysługuje pracodawcy tylko w odniesieniu do tych pracowników, którzy powrócili po urlopie, jaki został im udzielony przez tego pracodawcę.
  3. Zwolnienie z obowiązku opłacania składek na FP przysługuje pracodawcy tylko w odniesieniu do pracowników w rozumieniu Kodeksu pracy. A zatem, nie przysługuje ono, np. w stosunku do osób wykonujących pracę na podstawie umów o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia albo umowy o dzieło. W przypadku pracowników w stosunku do których pracodawca będzie korzystał ze przedmiotowego zwolnienia z obowiązku opłacania składek na FP, którzy zawarli dodatkowo z pracodawcą np. umowę-zlecenie lub jeżeli w ramach takiej umowy będą wykonywali pracę na rzecz swojego pracodawcy, zwolnienie to nie obejmuje przychodów uzyskiwanych z tytułu świadczenia pracy na podstawie tej umowy.
  4. Okres 36 miesięcy zwolnienia z opłacania składek na FP należy liczyć od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zakończenie urlopu. Oznacza to, że zwolnienie powyższe należy stosować w odniesieniu do kwot stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, bez stosowania ograniczenia o którym mowa w art.19 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, za miesiące następujące po miesiącu, w którym nastąpiło zakończenie urlopu, z zastrzeżeniem pkt 3.

Przykład 1

Pracownica przebywa na urlopie macierzyńskim do 6 stycznia 2009 r. Tym samym, za tę osobę pracodawca nie opłaca składek na FP i FGŚP przez okres 36 miesięcy. Okres ten w tym przypadku należy liczyć od 1 lutego 2009 r. do 31 stycznia 2012 r.

Przykład 2

Pracownica przebywa na urlopie macierzyńskim do 31 stycznia 2009 r. Tym samym, za tę osobę pracodawca nie opłaca składek na FP i FGŚP przez okres 36 miesięcy. Okres ten w tym przypadku należy liczyć od 1 lutego 2009 r. do 31 stycznia 2012 r.

5. Okres 36 miesięcy zwolnienia z opłacania składek na FP biegnie w każdym okresie po powrocie z urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zakończenie urlopu, do miesiąca w którym następuje rozpoczęcie urlopu wychowawczego lub jego części – a także po powrocie z każdej części wykorzystanego urlopu wychowawczego, od pierwszego dnia miesiąca następującego po powrocie – do miesiąca rozpoczęcia kolejnej części urlopu wychowawczego, aż do wyczerpania (w wyniku sumowania) 36 miesięcznego okresu zwolnienia z opłacania tych składek.

Przykład 3

Pracownica powróciła do pracy po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego przysługującego jej do 20 stycznia 2009 r. Następnie pracodawca udzielił tej pracownicy urlopu wychowawczego na okres od 1 marca 2009 r. do 15 sierpnia 2009 r., a od 1 grudnia 2009 r. do 30 czerwca 2010 r. dalszą część tego urlopu.

W tym przypadku pracodawca jest zwolniony z opłacania składek na FP i FGŚP za daną osobę w następujących okresach:

Od 1 lutego 2009 r. do 28 lutego 2009 r. (1 miesiąc),

Od 1 września 2009 r. do 30 listopada 2009 r. (3 miesiące)

Od 1 lipca 2010 r. do 28 lutego 2013 r. (32 miesiące).

Przykład 4

Pracownica powróciła do pracy po wykorzystaniu urlopu macierzyńskiego przysługującego jej do 14 lutego 2009 r. Następnie pracodawca udzielił tej pracownicy urlopu wychowawczego na okres od 19 września 2009 r. do 31 grudnia 2010 r.

W tym przypadku pracodawca jest zwolniony z opłacania składek na FP i FGŚP za daną osobę w następujących okresach:

Od 1 marca 2009 r. do 31 września 2009 r. (7 miesięcy).

Od 1 stycznia 2011 r. do 31 maja 2013 r. (29 miesięcy).

6. Do 36-miesięcznego okresu zwolnienia z opłacenia składek na FP należy wliczać wszystkie okresy zwolnienia z opłacania składek, które będą miały miejsce po powrocie z urlopu udzielonego z tytułu urodzenia dziecka lub dzieci przy jednym porodzie. Urodzenie kolejnego dziecka lub dzieci przy kolejnym porodzie, powoduje, że pracodawca nabywa nowe uprawnienie

do zwolnienia z opłacania składek na FP po powrocie tej osoby z urlopu macierzyńskiego na okres kolejnych 36 miesięcy. Analogiczna zasada dotyczy sytuacji gdy pracownik w stosunku, do którego pracodawca korzysta już ze zwolnienia z opłacenia składek na FP po jego powrocie z urlopu, przyjmuje dziecko na wychowanie w trybie art.183 Kodeksu pracy, i nabywa prawo do urlopu na warunkach urlopu macierzyńskiego.

7. W przypadku, gdy pracodawca wykorzysta w całości 36-miesięczny okres zwolnienia z opłacania składek na FP a następnie udzieli pracownikowi urlopu wychowawczego (na to samo dziecko), wówczas nie będzie temu pracodawcy przysługiwało kolejne 36-miesięczne zwolnienie z opłacania składek.
8. W przypadku powrotu pracownika z urlopu wychowawczego, który został mu udzielony bezpośrednio po urlopie macierzyńskim, 36-miesięczny okres zwolnienia z opłacania składek na FP należy liczyć od pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpił powrót z urlopu wychowawczego.
9. W przypadku gdy bezpośrednio po powrocie z urlopu pracownik korzysta z urlopu wypoczynkowego, dni wolnych od pracy z tytułu opieki nad członkiem rodziny lub zwolnienia lekarskiego, należy uznać, że jego powrót do pracy nastąpił po zakończeniu urlopu, a nie od daty faktycznego podjęcia pracy po zakończonym urlopie wypoczynkowym czy okresem niezdolności do pracy z powodu choroby. W takich przypadkach początkiem 36-miesięcznego okresu zwolnienia z opłacania składek za daną osobę będzie pierwszy dzień miesiąca następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zakończenie urlopu.

W okresie od 1 czerwca 2004 r. do 31 października 2005 r. z obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy zwolnieni byli również pracodawcy będący osobami fizycznymi nieprowadzącymi działalności gospodarczej.

W wymienionym okresie, zgodnie z ustawą o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy - w brzmieniu obowiązującym do 31 października 2005 r. - ilekroć w przepisach tej ustawy była mowa o pracodawcy należało przez to rozumieć jednostkę organizacyjną, chociażby nie posiadała osobowości prawnej, a także osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą, które zatrudniały co najmniej jednego pracownika. Natomiast od 1 listopada 2005 r. przez pracodawcę należy rozumieć jednostkę organizacyjną, chociażby nie posiadała osobowości prawnej, a także osobę fizyczną, jeżeli zatrudniają co najmniej jednego pracownika.

Oznacza to, że od 1 listopada 2005 r. osoby fizyczne nieprowadzące działalności gospodarczej są zobowiązane do opłacania składek na Fundusz Pracy za zatrudnionych pracowników. Obowiązek ten dotyczy również rolników zatrudniających pracowników w swoich gospodarstwach rolnych.

Wysokość składki na Fundusz Pracy określa ustawa budżetowa. Składkę niezmiennie od 1 stycznia 1999 r. opłaca się w wysokości **2,45%** podstawy wymiaru.

Składki na Fundusz Pracy łącznie z należnymi od danego płatnika składkami na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych opłaca się na odrębny rachunek bankowy wskazany przez ZUS przy użyciu odrębnego dokumentu płatniczego.

Łącznego rozliczenia składek za wszystkich ubezpieczonych, za których powstał obowiązek opłacenia tych składek w danym miesiącu, zobowiązany podmiot dokonuje w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA.

2. Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Od 1 października 2006 r. zasady i tryb opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych reguluje ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. Nr 158, poz. 1121 ze zm.).

Zgodnie z przepisami tej ustawy, do opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za pracowników zobowiązani są:

- przedsiębiorcy, prowadzący działalność gospodarczą wyłącznie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
- przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą również na terytorium innych państw członkowskich Unii Europejskiej lub Europejskiego Porozumienia o Wolny Handlu (EFTA) – strony

umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym w odniesieniu do działalności prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,

- oddziały banków zagranicznych,
  - oddziały instytucji kredytowych,
  - oddziały zagranicznych zakładów ubezpieczeń,
  - oddziały lub przedstawicielstwa przedsiębiorców zagranicznych,
- jeżeli spełniają warunki określone w art. 2 ust.1 ustawy.

Przy czym, w świetle art. 10 ustawy, za pracownika uważa się osobę fizyczną, która zgodnie z przepisami polskiego prawa:

- pozostaje w stosunku pracy,
- jest zatrudniona na podstawie umowy o pracę nakładczą,
- wykonuje pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której, zgodnie z Kodeksem cywilnym, stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
- wykonuje pracę zarobkową na podstawie innej niż stosunek pracy na rzecz pracodawcy będącego rolniczą spółdzielnią produkcyjną, spółdzielnią kółek rolniczych lub inną spółdzielnią zajmującą się produkcją rolną,

jeżeli z tego tytułu podlega obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, z wyjątkiem małżonka pracodawcy, a także jego dzieci własnych, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobionych, rodziców, macochy i ojczyrna oraz osób przysposabiających, a także rodzeństwa, wnuków, dziadków, zięciów i synowych, bratowych, szwagierek i szwagrów oraz osób wykonujących pracę zarobkową w gospodarstwie domowym.

Od 1 października 2006 r. pracodawcy posiadający status zakładu pracy chronionej lub zakładu aktywności zawodowej nie korzystają ze zwolnienia z obowiązku opłacania składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Tym samym, pracodawcy o których mowa powyżej, począwszy od wypłat stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za październik 2006 r., zobowiązani są do opłacania składek na FGŚP.

Składek na FGŚP nie opłacają pracodawcy, o których mowa w art.9 ustawy o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, za pracowników powracających z urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego w okresie 36 miesięcy począwszy od pierwszego miesiąca po powrocie z urlopu macierzyńskiego, dodatkowego urlopu macierzyńskiego lub urlopu wychowawczego – zwolnienie to obowiązuje od 1 stycznia 2009 r.

W powyższym zakresie obowiązują analogiczne zasady jak przedstawione w części dotyczącej składek na Fundusz Pracy (patrz str.35-37).

Składkę na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych ustala się od wypłat stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe bez stosowania ograniczenia, o którym mowa w art.19 ust.1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, tj. ograniczenia rocznej podstawy wymiaru tych składek do kwoty 30-krotności prognozowanego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy. Składki opłaca się wyłącznie za okres trwania obowiązkowych ubezpieczeń emerytalnego i rentowych.

Wysokość stopy procentowej składki określa ustawa budżetowa i jest ona jednakowa dla wszystkich płatników składek. Od 1.01.2006 r. wynosi ona **0,10%** podstawy jej wymiaru. W okresie od 1.01.2003 r. do 31.12.2005 r. wynosiła ona 0,15%, natomiast w okresie do 31.12.2002 r. składka ta wynosiła 0,08% podstawy wymiaru. Przy czym w okresie od 1.01.1999 r. do 30.06.1999 r., na mocy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 30 grudnia 1998 r. (Dz.U. Nr 166, poz.1248), pobór składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych był zawieszony.

Do czasu określenia wysokości stopy procentowej składki przez ustawę budżetową należy stosować stopę procentową ustaloną na rok poprzedni. Po jej ustaleniu przez ww. ustawę (jeżeli jest ona różna od wysokości obowiązującej w roku poprzednim), płatnicy powinni skorygować wysokość wpłat na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych od początku roku kalendarzowego w pierwszym miesiącu następującym po miesiącu, w którym została ogłoszona ustawa budżetowa.

Składki na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych opłaca się na odrębny rachunek bankowy wskazany przez ZUS przy użyciu odrębnego dokumentu płatniczego łącznie z należnymi od danego płatnika składkami na Fundusz Pracy.

Łącznego rozliczenia składek za wszystkich ubezpieczonych, za których istnieje obowiązek opłacenia tych składek w danym miesiącu, zobowiązany podmiot dokonuje w deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA.

VI. ZASADY FINANSOWANIA SKŁADEK NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE, FUNDUSZ PRACY I FUNDUSZ GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH

Przepisy ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych stanowią następujące ogólne zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne:

- składki na ubezpieczenie emerytalne finansują z własnych środków, w równych częściach, ubezpieczony i płatnik składek,
- składki na ubezpieczenia rentowe finansują z własnych środków,
  - w równych częściach, ubezpieczony i płatnik składek (w okresie do 30 czerwca 2007 r.),
  - ubezpieczony w wysokości 3,5% podstawy wymiaru oraz płatnik składek w wysokości 6,5% podstawy wymiaru (w okresie od 1 lipca 2007 r. do 31 grudnia 2007 r.),
  - ubezpieczony w wysokości 1,5% podstawy wymiaru oraz płatnik składek w wysokości 4,5% podstawy wymiaru (w okresie od 1 stycznia 2008 r.).
- składki na ubezpieczenie chorobowe finansują z własnych środków ubezpieczeni,
- składki na ubezpieczenie wypadkowe finansują z własnych środków płatnicy składek.

Osoby, które są płatnikami składek na własne ubezpieczenia, finansują z własnych środków całość należnych składek na ubezpieczenia społeczne.

Od podanych wyżej zasad obowiązujące przepisy przewidują wyjątki:

1. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe osób współpracujących finansuje osoba prowadząca pozarolniczą działalność.
2. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe osób duchownych, podlegających obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym i wypadkowemu, są finansowane przez:
  - duchownych - w wysokości 20% składki oraz Fundusz Kościelny - w wysokości 80% składki,
  - Fundusz Kościelny - w wysokości 100% składki za członków zakonów kontemplacyjnych-klauzurowych, misjonarzy w okresach pracy na terenach misyjnych.

Powyższe zasady finansowania mają zastosowanie wyłącznie do składek obliczonych od minimalnej podstawy wymiaru.

W przypadku gdy duchowny jest jednocześnie pracownikiem, a podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne z tego tytułu jest niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, wówczas finansowanie przez Fundusz Kościelny składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w wysokości 80% składek ma zastosowanie wyłącznie do składek obliczonych od podstawy wymiaru odpowiadającej różnicy między podstawą wymiaru określoną w art. 18 ust. 4 pkt 5 ustawy o s.u.s. a kwotą przychodu stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy

W przypadku gdy na wniosek duchownego podstawa wymiaru składek jest wyższa niż kwota wspomnianej różnicy (określonej w art. 18 ust. 4c ustawy o s.u.s.) lub jest wyższa od podstawy wymiaru składek dla osób duchownych (określonej w art. 18 ust. 4 pkt 5a ustawy o s.u.s.), wówczas składkę w części przewyższającej kwotę minimalnego wynagrodzenia finansują duchowni, instytucje diecezjalne lub zakonne. Składki na ubezpieczenie chorobowe duchowni zawsze finansują z własnych środków.

3. W całości z budżetu państwa finansowane są składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za:
  - osoby przebywające na urloпах wychowawczych lub pobierające zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego,

- osoby pobierające świadczenie socjalne, wypłacane w okresie urlopu, osoby pobierające zasiłek socjalny, wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osoby pobierające wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy.
4. Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe żołnierzy niezawodowych pełniących służbę czynną (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego oraz żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową) finansowane są z części budżetu państwa, której dysponentem jest Minister Obrony Narodowej.
  5. Za osoby rezygnujące z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe finansują w całości ośrodki pomocy społecznej.
  6. Składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za bezrobotnych finansują w całości powiatowe urzędy pracy z Funduszu Pracy.
  7. Składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne finansuje w całości wójt, burmistrz lub prezydent miasta.
  8. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i wypadkowe osób pobierających stypendium w okresie szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, kierowanych przez podmioty inne niż powiatowe urzędy pracy finansują w całości z własnych środków podmioty kierujące od 1 listopada 2005 r.
  9. Składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe osób pobierających stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu, finansują w całości powiatowe urzędy pracy z Funduszu Pracy.

Uwaga!

Z dniem 1 stycznia 2008 r. weszły w życie przepisy ustawy z dnia 15 czerwca 2007 r. o zmianie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2007 r., Nr 115, poz. 791), które zniósł obowiązujące do tej daty szczególne zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych. Zgodnie z art.11 powołanej ustawy, finansowanie składek na zasadach obowiązujących do 31 grudnia 2007 r. przysługiwało nie dłużej niż do składek rozliczanych w dokumentach składanych za miesiąc grudzień 2007 r. Tym samym, począwszy od składek na ubezpieczenia społeczne należnych za okres od 1 stycznia 2008 r., rozliczanych w dokumentach rozliczeniowych składanych począwszy od dokumentów za styczeń 2008 r., płatnicy składek rozliczający składki za osoby niepełnosprawne, zobowiązani są rozliczać je na zasadach ogólnych.

Szczegółowe informacje dotyczące zasad rozliczania składek za osoby niepełnosprawne obowiązujących do 31 grudnia 2007 r. zawiera poradnik „**Szczególne zasady finansowania, rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych**”.

Natomiast informacje dotyczące zasad korygowania dokumentów rozliczeniowych przekazanych za okres do grudnia 2007 r. z uwzględnieniem finansowania składek za środków PFRON i budżetu państwa zostały przedstawione w informacji „**Nowe zasady rozliczania i opłacania składek na ubezpieczenia społeczne osób niepełnosprawnych**” dostępnej na stronach internetowych Zakładu – w dziale „Bieżące wyjaśnienia komórek merytorycznych Zakładu”.

Zasady finansowania składek na ubezpieczenia społeczne obrazują tabele 8-13.

Uwaga!

Tabele 8-13 uwzględniają jako źródło finansowania budżet państwa i Fundusz Kościelny wyłącznie w przypadku, gdy kwoty odpowiadające składkom na ubezpieczenia społeczne, podlegającym finansowaniu przez te podmioty, przekazywane są **bezpośrednio** do ZUS.

Tabela 8

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenie emerytalne

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik	1/2	1/2		

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne	1/2	1/2		
Osoba wykonująca pracę nakładczą	1/2	1/2		
Członek rsp lub skr	1/2	1/2		
Zleceniobiorca	1/2	1/2		
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą	1/2	1/2		
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Poseł lub senator	1/2	1/2		
Stypendysta sportowy	1/2	1/2		
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	1/2	1/2		
Skazany lub tymczasowo aresztowany	1/2	1/2		
Bezrobotny		1/1		
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy (od 1.02.2009 r. także w okresie przygotowania zawodowego dorosłych), na które została skierowana przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe		1/1		
Osoba pobierająca stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu		1/1		
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru podlegający obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu	1/5			4/5
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem podlegający obowiązkowo ubezpieczeniu emerytalnemu				1/1
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Żołnierz niezawodowy pełniący czynną służbę		1/1		
Poborowy odbywający służbę zastępczą	1/2	1/2		
Funkcjonariusz Służby Celnej	1/2	1/2		

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny, wynagrodzenie w okresie świadczenia górniczego lub w okresie stypendium na przekwalifikowanie		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne w okresie przebywania na urlopie kolejowym			1/1	
Pracownik zwolniony ze świadczenia pracy, otrzymujący świadczenie socjalne (kolejowe)	1/2	1/2		
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	1/2	1/2		
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długoletnio lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne		1/1		
Małżonek pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	1/1			
Osoba sprawująca opiekę nad członkiem rodziny	1/1			
Obywatel polski zatrudniony za granicą w podmiocie zagranicznym lub zatrudniony w Polsce w podmiocie zagranicznym nieposiadającym swojej siedziby ani przedstawicielstwa	1/1			
Student lub uczestnik studiów doktoranckich	1/1			
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści do ukończenia 25 roku życia	1/1			
Odbywający staż adaptacyjny	1/1			
Osoby kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe	1/1			
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego*			1/1	

* Od czerwca 2001 r. płatnik składek nie dokonuje wpłat składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Obowiązki w tym zakresie pełni ZUS, który otrzymuje środki z na pokrycie tych składek budżetu państwa.

Tabela 9

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenia rentowe (w okresie do 30 czerwca 2007 r.)

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik	1/2	1/2		
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne	1/2	1/2		
Osoba wykonująca pracę nakładczą	1/2	1/2		
Członek rsp lub skr	1/2	1/2		
Zleceniobiorca	1/2	1/2		
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą	1/2	1/2		
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Posel lub senator	1/2	1/2		
Stypendysta sportowy	1/2	1/2		
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	1/2	1/2		
Skazany lub tymczasowo aresztowany	1/2	1/2		
Bezrobotny		1/1		
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które została skierowana przez inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący na staż lub przygotowanie zawodowe		1/1		
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru, podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym	1/5			4/5
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym				1/1
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Żołnierz niezawodowy pełniący czynną służbę		1/1		
Osoba odbywająca służbę zastępczą	1/2	1/2		
Funkcjonariusz Służby Celnej	1/2	1/2		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny górniczy, wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne w okresie przebywania na urlopie kolejowym			1/1	

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik zwolniony ze świadczenia pracy, otrzymujący świadczenie socjalne (kolejowe)	1/2	1/2		
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	1/2	1/2		
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne		1/1		
Małżonek pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	1/1			
Osoba sprawująca opiekę nad członkiem rodziny	1/1			
Obywatel polski zatrudniony za granicą w podmiocie zagranicznym lub zatrudniony w Polsce w podmiocie zagranicznym nieposiadającym swojej siedziby ani przedstawicielstwa	1/1			
Student lub uczestnik studiów doktoranckich	1/1			
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści do ukończenia 25 roku życia	1/1			
Odbywający staż adaptacyjny	1/1			
Osoby kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe	1/1			
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego*			1/1	

- * Od czerwca 2001 r. płatnik składek nie dokonuje wpłat składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Obowiązki w tym zakresie pełni ZUS, który otrzymuje środki na pokrycie tych składek z budżetu państwa.

Tabela 10

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenia rentowe (w okresie od 1 lipca 2007 r.)

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik	35/100	65/100		
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne	35/100	65/100		
Osoba wykonująca pracę nakładczą	35/100	65/100		
Członek rsp lub skr	35/100	65/100		
Zleceniobiorca	35/100	65/100		
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą	35/100	65/100		
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Posel lub senator	35/100	65/100		
Stypendysta sportowy	35/100	65/100		
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	35/100	65/100		
Skazany lub tymczasowo aresztowany	35/100	65/100		
Bezrobotny		1/1		
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które została skierowana przez inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący na staż lub przygotowanie zawodowe		1/1		
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru, podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym	1/5			4/5
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym				1/1
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Żołnierz niezawodowy pełniący czynną służbę		1/1		
Osoba odbywająca służbę zastępczą	35/100	65/100		
Funkcjonariusz Służby Celnej	35/100	65/100		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny górniczy, wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne w okresie przebywania na urlopie kolejowym			1/1	

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik zwolniony ze świadczenia pracy, otrzymujący świadczenie socjalne (kolejowe)	35/100	65/100		
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	35/100	65/100		
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne		1/1		
Małżonek pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	1/1			
Osoba sprawująca opiekę nad członkiem rodziny	1/1			
Obywatel polski zatrudniony za granicą w podmiocie zagranicznym lub zatrudniony w Polsce w podmiocie zagranicznym nieposiadającym swojej siedziby ani przedstawicielstwa	1/1			
Student lub uczestnik studiów doktoranckich	1/1			
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści do ukończenia 25 roku życia	1/1			
Odbywający staż adaptacyjny	1/1			
Osoby kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe	1/1			
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego*			1/1	

* Od czerwca 2001 r. płatnik składek nie dokonuje wpłat składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla osób przebywających na urlopie wychowawczym lub pobierających zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Obowiązki w tym zakresie pełni ZUS, który otrzymuje środki na pokrycie tych składek z budżetu państwa.

Tabela 11

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenia rentowe (w okresie od 1 stycznia 2008 r.)

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik	25/100	75/100		
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne	25/100	75/100		
Osoba wykonująca pracę nakładczą	25/100	75/100		
Członek rsp lub skr	25/100	75/100		
Zleceniobiorca	25/100	75/100		

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą	25/100	75/100		
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Posel lub senator	25/100	75/100		
Stypendysta sportowy	25/100	75/100		
Pobierający stypendium słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	25/100	75/100		
Skazany lub tymczasowo aresztowany	25/100	75/100		
Bezrobotny		1/1		
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy (od 1.02.2009 r. także w okresie przygotowania zawodowego dorosłych), na które została skierowana przez inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe		1/1		
Osoba pobierająca stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu		1/1		
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru, podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym	1/5			4/5
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom rentowym				1/1
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Żołnierz niezawodowy pełniący czynną służbę		1/1		
Osoba odbywająca służbę zastępczą	25/100	75/100		
Funkcjonariusz Służby Celnej	25/100	75/100		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne, zasiłek socjalny górniczy, wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie socjalne w okresie przebywania na urlopie kolejowym			1/1	
Pracownik zwolniony ze świadczenia pracy, otrzymujący świadczenie socjalne (kolejowe)	25/100	75/100		
Osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	25/100	75/100		

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Osoba rezygnująca z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem		1/1		
Osoba pobierająca świadczenie pielęgnacyjne		1/1		
Małżonek pracownika skierowanego do pracy w przedstawicielstwie dyplomatycznym	1/1			
Osoba sprawująca opiekę nad członkiem rodziny	1/1			
Obywatel polski zatrudniony za granicą w podmiocie zagranicznym lub zatrudniony w Polsce w podmiocie zagranicznym nieposiadającym swojej siedziby ani przedstawicielstwa	1/1			
Student lub uczestnik studiów doktoranckich	1/1			
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści do ukończenia 25 roku życia	1/1			
Odbywający staż adaptacyjny	1/1			
Osoby kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe	1/1			
Osoba przebywająca na urlopie wychowawczym lub pobierająca zasiłek macierzyński albo zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego*			1/1	

Tabela 12

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenie chorobowe

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik	1/1			
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne	1/1			
Osoba wykonująca pracę nakładczą	1/1			
Członek rsp lub skr	1/1			
Zleceniobiorca	1/1			
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą	1/1			
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Skazany lub tymczasowo aresztowany	1/1			

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru	1/1			
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem	1/1			
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Osoba odbywająca służbę zastępczą	1/1			

Tabela 13

Podmioty finansujące składkę na ubezpieczenie wypadkowe

Podmiot ubezpieczenia	Ubezpieczony	Płatnik składek	Budżet państwa	Fundusz Kościelny
Pracownik		1/1		
Pracownik, który na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejął obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne		1/1		
Członek rsp lub skr		1/1		
Zleceniobiorca wykonujący pracę w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy		1/1		
Osoba współpracująca ze zleceniobiorcą wykonująca pracę w siedzibie lub miejscu prowadzenia działalności zleceniodawcy		1/1		
Osoba prowadząca pozarolniczą działalność	1/1			
Osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność		1/1		
Poseł lub senator		1/1		
Stypendysta sportowy		1/1		
Skazany lub tymczasowo aresztowany		1/1		
Bezrobotny pobierający stypendium		1/1		
Osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy (od 1.02.2009 r. także w okresie przygotowania zawodowego dorosłych), na które została skierowana przez inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe		1/1		
Duchowny opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru	1/5			4/5
Duchowny będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem				1/1
Duchowny opłacający składkę od nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	1/1			
Osoba odbywająca służbę zastępczą		1/1		
Funkcjonariusz Służby Celnej		1/1		

Składki na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych finansują w całości, z własnych środków, płatnicy składek.

VII. ZASADY USTALANIA PODSTAWY WYMIARU SKŁADEK NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE, FUNDUSZ PRACY I FUNDUSZ GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH

1. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników, osób wykonujących pracę nakładczą, członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz funkcjonariuszy Służby Celnej

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników, osób wykonujących pracę nakładczą oraz funkcjonariuszy Służby Celnej stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej lub służby.

W podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników uwzględnia się również przychód z tytułu umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenia usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo z tytułu umowy o dzieło, jeżeli umowa taka została zawarta z pracodawcą, z którym pozostają oni w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonują pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostają w stosunku pracy.

Przychód z tytułu wykonywania wyżej wymienionych umów, zawartych ze zleceniodawcą, który jednocześnie jest pracodawcą, traktuje się jak przychód osiągany przez pracownika ze stosunku pracy.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych stanowi przychód z tytułu członkostwa w takiej spółdzielni, tj. przychody z tytułu pracy w spółdzielni i z tytułu wytwarzania na jej rzecz produktów rolnych.

W podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników, osób wykonujących pracę nakładczą oraz członków spółdzielni nie uwzględnia się wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną, zasiłków z ubezpieczenia chorobowego i wypadkowego oraz świadczenia rehabilitacyjnego. Zgodnie z obowiązującym od 1 stycznia 1999 r. rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. nr 161, poz. 1106 z późn. zm.) **do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe pracowników nie wlicza się następujących przychodów:**

1. nagród jubileuszowych (gratyfikacji), które według zasad określających warunki ich przyznawania przysługują pracownikowi nie częściej niż co 5 lat,
2. należności obliczanych od wielkości efektów uzyskanych przez zastosowanie pracowniczego projektu wynalazczego i za dokumentację dostarczoną bezumownie przez twórcę projektu, przydatną do stosowania projektu oraz nagród za wynalazczość, a także nagród za prace badawcze i wdrożeniowe - jeżeli przekazanie praw do korzystania z wynalazku nastąpiło po 30 maja 1999 r. (jeśli przekazanie praw nastąpiło w okresie od 1 stycznia do 30 maja 1999 r., należności te stanowią podstawę wymiaru składek),
3. nagród Ministra Gospodarki za szczególne osiągnięcia w eksporcie,
4. odpraw pieniężnych przysługujących w związku z przejściem na emeryturę lub rentę,
5. odpraw, odszkodowań i rekompensat wypłacanych pracownikom z tytułu wygaśnięcia lub rozwiązania stosunku pracy, w tym z tytułu rozwiązania stosunku pracy z przyczyn leżących po stronie pracodawcy, nieuzasadnionego lub niezgodnego z prawem wypowiedzenia umowy o pracę lub rozwiązania jej bez wypowiedzenia, skrócenia okresu jej wypowiedzenia, niewydania w terminie lub wydania niewłaściwego świadectwa pracy,
6. odszkodowań wypłacanych byłym pracownikom po rozwiązaniu stosunku pracy, na podstawie umowy o zakazie konkurencji, o której mowa w art. 101(2) Kodeksu pracy,

7. odpraw wypłaconych pracownikom powołanym do zasadniczej służby wojskowej na podstawie art. 125 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2002 nr 21, poz. 205 z późn. zm.),
8. wartości świadczeń rzeczowych wynikających z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy oraz ekwiwalentów za te świadczenia wypłacanych zgodnie z przepisami wydanymi przez Radę Ministrów lub właściwego ministra, a także ekwiwalentów pieniężnych za pranie odzieży roboczej, używanie odzieży i obuwia własnego zamiast roboczego oraz wartości otrzymanych przez pracowników bonów, talonów, kuponów lub innych dowodów uprawniających do otrzymania na ich podstawie napojów bezalkoholowych, posiłków oraz artykułów spożywczych, w przypadku gdy pracodawca, mimo ciążącego na nim obowiązku wynikającego z przepisów o bezpieczeństwie i higienie pracy, nie ma możliwości wydania pracownikom posiłków i napojów bezalkoholowych,
9. odszkodowań za utratę lub uszkodzenie w związku z wypadkiem przy pracy przedmiotów osobistego użytku oraz przedmiotów niezbędnych do wykonywania pracy - należnych od pracodawcy na podstawie art. 237¹ § 2 Kodeksu pracy,
10. ekwiwalentów pieniężnych za użyte przy wykonywaniu pracy narzędzia, materiały lub sprzęt, będące własnością pracownika,
11. wartości ubioru służbowego (umundurowania), którego używanie należy do obowiązków pracownika, lub ekwiwalentu pieniężnego za ten ubiór,
12. wartości finansowanych przez pracodawcę posiłków udostępnianych pracownikom do spożycia bez prawa do ekwiwalentu z tego tytułu - do wysokości nieprzekraczającej miesięcznie kwoty 190 zł,
13. zwrot kosztów używania w jazdach lokalnych przez pracowników, dla potrzeb pracodawcy, pojazdów niebędących własnością pracodawcy - do wysokości miesięcznego ryczału pieniężnego albo do wysokości nieprzekraczającej kwoty ustalonej przy zastosowaniu stawek za 1 km przebiegu pojazdu - określonych w odrębnych przepisach wydanych przez właściwego ministra, jeżeli przebieg pojazdu, z wyłączeniem wypłat ryczału pieniężnego, jest udokumentowany przez pracownika w ewidencji przebiegu pojazdu, prowadzonej przez niego według zasad określonych w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych,
14. kwot otrzymywanych przez pracownika z tytułu zwrotu kosztów przeniesienia służbowego oraz zasiłków na zagospodarowanie i osiedlenie w związku z przeniesieniem służbowym - do wysokości nieprzekraczającej kwoty, która z tego tytułu została zwolniona od podatku dochodowego od osób fizycznych,
15. diet i innych należności z tytułu podróży służbowej pracownika - do wysokości określonej w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju oraz poza granicami kraju, z zastrzeżeniem pkt. 18,
16. części wynagrodzenia pracowników zatrudnionych za granicą u polskich pracodawców, z wyłączeniem osób wymienionych w art. 18 ust. 12 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych - w wysokości równowartości diety przysługującej z tytułu podróży służbowych poza granicami kraju, za każdy dzień pobytu, określonej w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, z tym zastrzeżeniem, że tak ustalony miesięczny przychód tych osób stanowiący podstawę wymiaru składek nie może być niższy od kwoty przeciętnego wynagrodzenia, o którym mowa w art. 19 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,
17. dodatku za warunki pracy z tytułu wykonywania pracy za granicą (dodatek walutowy), przysługującego nauczycielom zatrudnionym w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej - określonego w odrębnych przepisach wydanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu,
18. równowartości dodatków dewizowych wypłacanych pracownikom zatrudnionym na morskich statkach handlowych i rybackich - w części odpowiadającej 75% dodatków,
19. dodatku za rozłąkę wypłacanego pracownikom czasowo przeniesionym oraz strawnego - do wysokości diet z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju, określonych w przepisach w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju,
20. świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych,

21. świadczeń wypłacanych z funduszu utworzonego na cele socjalno-bytowe na podstawie układu zbiorowego pracy u pracodawców, którzy nie tworzą zakładowego funduszu świadczeń socjalnych - do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty odpisu podstawowego, określonej w art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. 1996 nr 70, poz. 335 z późn. zm.),
22. świadczeń urlopowych wypłacanych na podstawie art. 3 ust. 4 ustawy powołanej w pkt. 21 - do wysokości nieprzekraczającej rocznie kwoty odpisu podstawowego określonej w tej ustawie,
23. zapomóg losowych w przypadku klęsk żywiołowych, indywidualnych zdarzeń losowych lub długotrwałej choroby,
24. środków otrzymywanych w zakładach pracy chronionej i zakładach aktywności zawodowej na rehabilitację zawodową, społeczną oraz leczniczą osób niepełnosprawnych, na podstawie odrębnych przepisów, z zakładowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych albo zakładowego funduszu aktywności, z wyłączeniem wynagrodzeń finansowanych ze środków tych funduszy,
25. składników wynagrodzenia, do których pracownik ma prawo w okresie pobierania wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, zasiłku chorobowego, macierzyńskiego, opiekuńczego, świadczenia rehabilitacyjnego, w myśl postanowień układów zbiorowych pracy lub przepisów o wynagrodzeniu, jeżeli są one wypłacane za okres pobierania tego wynagrodzenia lub zasiłku,
26. dodatków uzupełniających 80% zasiłek chorobowy, wypłacanych przez pracodawców - do kwoty nieprzekraczającej łącznie z zasiłkiem chorobowym 100% przychodu pracownika, stanowiącego podstawę wymiaru składek,
27. korzyści materialnych wynikających z układów zbiorowych pracy, regulaminów wynagradzania lub przepisów o wynagradzaniu, a polegających na uprawnieniu do zakupu po cenach niższych niż detaliczne niektórych artykułów, przedmiotów lub usług oraz korzystaniu z bezpłatnych lub częściowo odpłatnych przejazdów środkami lokomocji,
28. dodatkowych świadczeń niemających charakteru deputatu, przyznawanych na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy, tj. ekwiwalentu pieniężnego z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczeń na pomoce naukowe dla dzieci, świadczeń przyznawanych z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne "barbórkowe", z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni,
29. nagród za wyniki sportowe, wypłacanych przez kluby sportowe i polskie związki sportowe, oraz za wybitne osiągnięcia sportowe lub wybitne osiągnięcia w pracy zawodowej w dziedzinie kultury fizycznej, wypłacanych ze środków budżetowych,
30. wartości świadczeń przyznanych zgodnie z odrębnymi przepisami przez pracodawcę na podnoszenie kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego pracownika, z wyłączeniem wynagrodzeń otrzymywanych za czas urlopu szkoleniowego oraz za czas zwolnień z części dnia pracy, przysługujących pracownikom podejmującym naukę lub podnoszącym kwalifikacje zawodowe w formach pozaszkolnych,
31. świadczeń w naturze w postaci działki gruntu,
32. kosztów opłacenia przez pracodawcę składek z tytułu zawartych lub odnowionych przed dniem 9 lipca 1998 r. umów ubezpieczenia na życie na rzecz pracowników, dotyczących ryzyk grup 1 oraz 3-5 działu I wymienionego w załączniku do ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. 1996 nr 11, poz. 62 z późn. zm.) - od 1 stycznia 2004 r. obowiązuje nowa ustawa z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. nr 124, poz. 1151) - jeżeli uprawnionym do otrzymania świadczenia nie jest pracodawca, jak również umowa ubezpieczenia, w okresie pięciu lat licząc od końca roku kalendarzowego, w którym ją zawarto, wyklucza:
  - wypłatę kwoty stanowiącej wartość odstąpienia od umowy,
  - możliwość zaciągania zobowiązań pod zastaw praw wynikających z umowy,
  - wypłatę z tytułu dożycia wieku oznaczonego w umowie,jeżeli ubezpieczenie to objęło co najmniej połowę pracowników danego pracodawcy w dniu zawarcia umowy ubezpieczenia, jednak do wysokości nieprzekraczającej miesięcznie na osobę 7% bieżącej, przeciętnej miesięcznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, przypadającej na pracownika danego pracodawcy,
33. kosztów opłacenia przez pracodawcę składek z tytułu zawartych lub odnowionych umów ubezpieczenia na życie na rzecz pracowników, dotyczących ryzyk grup 1 oraz 3-5 działu I wymienionego w załączniku do ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. 1996 nr 11, poz. 62 z późn. zm.), jeżeli umowy ubezpieczenia zostały zawarte lub odnowione przed dniem wejścia w życie ustawy o pracowniczych programach emerytalnych,

a uprawnionym do otrzymania świadczenia nie jest pracodawca, i umowa ubezpieczenia, w okresie przed osiągnięciem przez pracownika 60 lat albo wcześniejszym uzyskaniem przez niego uprawnień emerytalnych lub uprawnień do świadczeń rentowych z ubezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy wyklucza:

- wypłatę kwoty stanowiącej wartość odstąpienia od umowy,
- możliwość zaciągania zobowiązań pod zastaw praw wynikających z umowy,
- wypłatę z tytułu dożycia wieku oznaczonego w umowie,

jeżeli warunki umowy ubezpieczenia na życie są tak określone, że co najmniej połowa pracowników danego pracodawcy ma możliwość zostać objętą tym ubezpieczeniem, jednak do wysokości nieprzekraczającej miesięcznie na osobę 7% bieżącej, przeciętnej miesięcznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, przypadającej na pracownika danego pracodawcy, albo koszty poniesione przez pracodawcę na nabycie na rzecz pracowników jednostek uczestnictwa funduszy powierniczych w rozumieniu ustawy z dnia 22 marca 1991 r. - Prawo o publicznym obrocie papierami wartościowymi i funduszach powierniczych (Dz.U. 1994 nr 58, poz. 239 z późn. zm.) i funduszy inwestycyjnych w rozumieniu ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. nr 139, poz. 933) - od 1 lipca 2004 r. obowiązuje nowa ustawa z 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. nr 146, poz. 1546) - jeżeli umowa w sprawie nabywania tych jednostek uczestnictwa, zawarta między towarzystwem funduszy powierniczych lub funduszem inwestycyjnym, pracodawcą i pracownikiem, w okresie przed osiągnięciem przez pracownika 60 lat albo wcześniejszym uzyskaniem przez niego uprawnień emerytalnych lub uprawnień do świadczeń rentowych z ubezpieczenia społecznego z tytułu niezdolności do pracy, wyklucza:

- umorzenie jednostek uczestnictwa funduszy powierniczych i możliwość żądania odkupienia jednostek uczestnictwa funduszy inwestycyjnych nabytych za środki pieniężne przekazane przez zakład pracy,
- możliwość zaciągania zobowiązań pod zastaw wierzytelności, której przedmiotem jest umorzenie przez towarzystwo funduszy powierniczych lub odkupienie jednostek uczestnictwa przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych,

a ponadto została zawarta lub odnowiona przed dniem wejścia w życie ustawy o pracowniczych programach emerytalnych i jeżeli co najmniej połowa pracowników danego pracodawcy ma możliwość zawarcia wyżej określonej umowy. Tak określone koszty nabycia przez pracodawcę jednostek uczestnictwa podlegają wyłączeniu - do wysokości nieprzekraczającej miesięcznie na osobę 7% bieżącej, przeciętnej miesięcznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, przypadającej na pracownika u danego pracodawcy.

Wyłączeń z podstawy wymiaru składek, o których mowa w punktach 32 i 33, nie stosuje się do przychodów pracowników, którzy są uczestnikami programu emerytalnego prowadzonego na podstawie ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. 2001 nr 60, poz. 623 z późn. zm.) - od 1 czerwca 2004 r. obowiązuje nowa ustawa z 1 czerwca 2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. nr 116, poz. 1207) - oraz do przychodów pracowników, którzy zostali objęci po 21 września 2001 r. ubezpieczeniem, o którym mowa w punktach 32 i 33.

Wyłączeń, o których mowa w pkt. 31 i 32 nie stosuje się do przychodów pracowników uzyskanych po dniu 31 grudnia 2004 r. W przypadku gdy pracodawca złoży wniosek o rejestrację pracowniczego programu emerytalnego na podstawie przepisów o pracowniczych programach emerytalnych, wyłączenia z podstawy wymiaru, o których mowa w pkt. 31 i 32, stosuje się w stosunku do przychodów pracowników uzyskanych do dnia, w którym postępowanie administracyjne, wszczęte na podstawie wniosku o rejestrację pracowniczego programu emerytalnego, zakończy się rejestracją programu, pozostawieniem wniosku bez rozpoznania, odmową wpisu do rejestru lub umorzeniem postępowania.

W przypadku gdy pracownik osiąga przychody w walutach obcych, do podstawy wymiaru składek przyjmowane są przychody po przeliczeniu ich na złote, w sposób przyjęty w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Wartość pieniężną świadczeń w naturze ustala się w wysokości ekwiwalentu pieniężnego określonego w przepisach o wynagradzaniu, a w razie ich braku:

- jeżeli przedmiotem świadczenia są rzeczy lub usługi wchodzące w zakres działalności gospodarczej pracodawcy - według cen wobec innych odbiorców niż pracownicy,

- jeżeli przedmiotem są rzeczy lub usługi zakupione przez pracodawcę - według cen ich zakupu,
- jeżeli przedmiotem świadczenia jest udostępnienie lokalu mieszkalnego:
  - dla lokali spółdzielczych typu lokatorskiego i własnościowego - w wysokości czynszu obowiązującego dla tego typu lokalu w danej spółdzielni mieszkaniowej,
  - dla lokali komunalnych - w wysokości czynszu wyznaczonego dla tego lokalu przez gminę,
  - dla lokali własnościowych, z wyłączeniem lokali spółdzielczych typu lokatorskiego i własnościowego oraz domów stanowiących własność prywatną - w wysokości czynszu określonego według zasad i stawek dla mieszkań komunalnych na danym terenie, a w miastach - w danej dzielnicy,
  - dla lokali w hotelach - w wysokości kosztu udokumentowanego rachunkami wystawionymi przez hotel.

Powyższe zasady ustalania podstawy wymiaru stosuje się odpowiednio do podstawy wymiaru składek: osób wykonujących pracę nakładczą, funkcjonariuszy Służby Celnej osób wykonujących odpłatnie pracę w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania na podstawie skierowania do pracy oraz członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych.

2. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe dla pozostałych grup ubezpieczonych

Tabela 14

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby wykonujące umowy-zlecenia, umowy agencyjne lub inne umowy o świadczenie usług, dla których w umowie-zleceniu, umowie agencyjnej lub umowie o świadczenie usług określono odpłatność za ich wykonywanie kwotowo albo w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej	Przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym
Osoby wykonujące umowy-zlecenia, umowy agencyjne lub inne umowy o świadczenie usług, zawarte nie później niż 13 stycznia 2000 r., dla których odpłatność w umowie-zleceniu, umowie agencyjnej lub umowie o świadczenie usług określono prowizyjnie	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia
Osoby wykonujące umowy-zlecenia, umowy agencyjne lub inne umowy o świadczenie usług, zawarte nie wcześniej niż 14 stycznia 2000 r., dla których odpłatność w umowie-zleceniu, umowie agencyjnej lub umowie o świadczenie usług określono prowizyjnie	Przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym
Osoby wykonujące umowy-zlecenia, umowy agencyjne lub inne umowy o świadczenie usług, dla których odpłatność w umowie-zleceniu, umowie agencyjnej lub umowie o świadczenie usług określono w inny sposób niż kwotowo bądź w kwotowej stawce godzinowej lub akordowej albo prowizyjnie	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia
Osoby współpracujące z osobami wykonującymi umowy zlecenia, umowy agencyjne lub inne umowy o świadczenie usług, do których zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż kwota minimalnego wynagrodzenia

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby prowadzące pozarolniczą działalność i osoby z nimi współpracujące	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale. Od 1 stycznia 2009 r. zgodnie z ustawą z dnia 17 października 2008 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. nr 220, poz. 1417) – podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego przyjętego do ustalenia kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek. Składka w nowej wysokości obowiązuje od 1 stycznia do 31 grudnia danego roku. Powyższa zmiana ma zastosowanie do składek należnych za okres od 1 stycznia 2009 r.
Osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych, w okresie pierwszych 24 miesięcy kalendarzowych od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż 30% minimalnego wynagrodzenia
Posłowie i senatorowie pobierający uposażenie	Kwota uposażenia łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby pobierające stypendia sportowe	Kwota stypendium łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	Kwota stypendium łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby wykonujące odpłatnie pracę w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, na podstawie skierowania do pracy	Wynagrodzenie przysługujące za pracę
Osoby pobierające zasiłek dla bezrobotnych lub świadczenie integracyjne	Kwota zasiłku lub świadczenia integracyjnego łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby pobierające stypendium w okresie skierowania przez powiatowy urząd pracy na szkolenie, odbycie stażu lub przygotowanie zawodowe w miejscu pracy. Od 1 lutego 2009 r. także osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez powiatowy urząd pracy.	Kwota stypendium łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe. Od 1 lutego 2009 r. także osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych.	Kwota stypendium łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby pobierające stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawiania w zatrudnieniu	Kwota stypendium łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Duchowni (w tym alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci i junioryści, którzy ukończyli 25 rok życia)	Kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Duchowni pozostający w stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni lub służby, których podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tych tytułów w przeliczeniu na okres miesiąca jest niższa niż minimalne wynagrodzenie	Różnica pomiędzy kwotą minimalnego wynagrodzenia a kwotą podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z tytułu stosunku pracy, członkostwa w spółdzielni lub służby
Żołnierze niezawodowi pełniący służbę czynną (z wyłączeniem żołnierzy pełniących służbę wojskową w charakterze kandydata na żołnierza zawodowego i żołnierzy pełniących okresową służbę wojskową oraz żołnierzy odbywających nadterminową służbę wojskową)	Kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. na 2003 r. - 760 zł, na 2004 r. - 800 zł, na 2005 r. - 824 zł, na 2006 r. - 849 zł, na 2007r. - 899,10zł, na 2008 r. - 936 zł, na 2009 r. - 1126 zł
Osoby odbywające służbę zastępczą	Do 31 grudnia 2003 r. kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę obowiązującego w grudniu roku poprzedniego łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych, tj. w 2003 r. - 760 zł Od 1 stycznia 2004 r. świadczenie pieniężne ustalone na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o służbie zastępczej (Dz.U. nr 223, poz. 2217), tj. świadczenie pieniężne w wysokości 640 zł miesięcznie
Żołnierze odbywający nadterminową służbę wojskową	Kwota uposażenia łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby pobierające świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia	Kwota świadczenia szkoleniowego
Osoby pobierające zasiłek macierzyński lub zasiłek w wysokości zasiłku macierzyńskiego	Kwota zasiłku macierzyńskiego

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby przebywające na urloпах wychowawczych	<p>Za okres podlegania ubezpieczeniom do 31 grudnia 2001 r. - kwota najniższego wynagrodzenia</p> <p>Za okres podlegania ubezpieczeniom od 1 stycznia 2002 r. do 30 kwietnia 2004 r. - kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej</p> <p>Za okres podlegania ubezpieczeniom od 1 maja 2004 r. - kwota świadczenia pielęgnacyjnego ustalana na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2006 r. nr 139, poz. 992 ze zm.), tj. 420 zł</p> <p>Na podstawie ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 237, poz. 1654) – w okresie od 1 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2011 r. podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób przebywających na urlopie wychowawczym stanowi kwota minimalnego wynagrodzenia za pracę w danym roku kalendarzowym ustalona zgodnie z przepisami o minimalnym wynagrodzeniu za pracę</p>
Osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne	Kwota świadczenia pielęgnacyjnego, tj. 420 zł. Od 1 stycznia 2009 r. na podstawie art. 4 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 237, poz. 1654) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych stanowi kwota tego świadczenia.
Osoby rezygnujące z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi z matką, ojcem lub rodzeństwem	Kwota kryterium dochodowego na osobę w rodzinie ustalona według przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. nr 64, poz. 593 ze zm.), tj. 316 zł do 30.09.2006 r. Od 1.10.2006 r. jest to kwota 351 zł (rozporządzenie Rady Ministrów z 24.07.2006 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej – Dz.U. nr 135, poz. 950).
Małżonkowie pracowników skierowanych do pracy w przedstawicielstwach dyplomatycznych	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Osoby opiekujące się członkiem rodziny spełniającym warunki do przyznania zasiłku pielęgnacyjnego	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Obywatele polscy wykonujący pracę za granicą w podmiotach zagranicznych i obywatele polscy wykonujący pracę w podmiotach zagranicznych na terytorium Polski, jeżeli podmioty te nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Studenci	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Uczestnicy studiów doktoranckich	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Alumni seminariów duchownych, nowicjusze, postulanci, junioryści, do ukończenia 25 roku życia	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Odbywający staż adaptacyjny	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Osoby pobierające świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu kolejowego	Kwota świadczenia socjalnego
Osoby pobierające świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu, osoby pobierające zasiłek socjalny na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia poza przedsiębiorstwami górniczymi, a także osoby pobierające wynagrodzenie w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie	Kwota świadczenia socjalnego, zasiłku socjalnego lub wynagrodzenia przysługującego w okresie świadczenia górniczego** lub w okresie stypendium na przekwalifikowanie** łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych
Osoby kontynuujące obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne i rentowe	Zadeklarowana kwota, nie niższa jednak od kwoty minimalnego wynagrodzenia
Pracownicy będący członkami służby zagranicznej	Przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy z wyłączeniem dodatku zagranicznego i innych świadczeń przysługujących członkom służby zagranicznej wykonującym obowiązki służbowe w placówce zagranicznej

* Zgodnie z art. 18a ustawy o s.u.s., w brzmieniu obowiązującym od 24 sierpnia 2005 r., podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (także chorobowe i wypadkowe) dla tych osób stanowi zadeklarowana kwota, nie niższa jednak niż **30%** minimalnego wynagrodzenia, tj. w 2005 r. - 254,70 zł (30% x 849 zł), a w 2006 r. - **269,73 zł**. W 2007 r. – podstawę tę będzie stanowił kwota 280,80 zł (30%x936 zł), a w 2008 r. – 337,80 zł (30%x1126 zł), w 2009 r. – 382,80 zł (30%x1276 zł) . Przepis ten ma zastosowanie do osób, które rozpoczęły wykonywanie działalności gospodarczej **nie wcześniej niż 25 sierpnia 2005 r.** Nie ma jednak zastosowania do osób, które prowadzą lub w okresie ostatnich 60 miesięcy kalendarzowych przed dniem rozpoczęcia wykonywania działalności gospodarczej prowadziły pozarolniczą działalność, wykonują działalność gospodarczą na rzecz byłego pracodawcy, na rzecz którego przed dniem rozpoczęcia działalności gospodarczej w bieżącym lub poprzednim roku kalendarzowym wykonywały w ramach stosunku pracy lub spółdzielczego stosunku pracy czynności wchodzące w zakres wykonywanej działalności gospodarczej.

** Podstawę wymiaru składek stanowi:

- dla osób korzystających ze świadczenia górniczego - 75% miesięcznego wynagrodzenia, obliczanego jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, otrzymywanego przed dniem przyznania świadczenia górniczego, a w przypadku podjęcia zatrudnienia u pracodawcy spoza górnictwa, o którym mowa w art. 9 ust. 11 i 12 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (Dz.U. nr 210, poz. 2037) - 50% wynagrodzenia przysługującego na świadczeniu górniczym, przed pomniejszeniem o kwotę składek odpowiadającą kwocie składek na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego, łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- dla osób korzystających ze stypendium na przekwalifikowanie - 100% miesięcznego wynagrodzenia, obliczanego jak wynagrodzenie za urlop wypoczynkowy, otrzymywanego przed dniem przyznania stypendium, przed pomniejszeniem o kwotę składek odpowiadającą kwocie składek na ubezpieczenia społeczne w części finansowanej przez ubezpieczonego, łącznie z kosztami uzyskania i kwotą podatku, o których mowa w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych.

W stosunku do ubezpieczonych, dla których obowiązujące przepisy przewidują minimalną podstawę wymiaru składek za miesiąc, w którym nastąpiło odpowiednio objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi lub ich ustanie, a ubezpieczenia trwały tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie - dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniom. Uzyskana w wyniku podzielenia liczba nie podlega zaokrągleniu (bez względu na liczbę miejsc po przecinku, jaką wskazuje użyta maszyna licząca) i powinna zostać przemnożona w takiej postaci, w jakiej została wyliczona. Dopiero po pomnożeniu należy dokonać zaokrąglenia ustalonej podstawy wymiaru składek do pełnych groszy, przyjmując iż dokonuje się zaokrąglenia z uwzględnieniem trzeciego miejsca po przecinku. Obliczoną podstawę wymiaru składek należy zaokrąglić do pełnych groszy w górę, jeżeli końcówka jest równa lub wyższa od 0,50 grosza, albo w dół, jeżeli końcówka jest niższa od 0,50 grosza.

Zasadę tę stosuje się odpowiednio w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku.

Przykład

Najniższa podstawa wymiaru składek za luty 2005 r. wynosiła 1361,96 zł. Działalność gospodarcza była prowadzona przez 25 dni, 3 dni trwała choroba, a osoba ta spełniała warunki do przyznania zasiłku.

- *Sposób obliczenia w przypadku zastosowania maszyny liczącej z ustawionymi 6 miejscami po przecinku:
1361,96 zł : 28 (liczba dni miesiąca) = 48,641428 zł
48,641428 zł x 25 (liczba dni podlegania ubezpieczeniom) = 1216,035700 zł
Po zaokrągleniu najniższa podstawa wymiaru składki za część miesiąca wynosi - 1216,04 zł*
- *Sposób obliczenia w przypadku zastosowania maszyny liczącej z ustawionymi 3 miejscami po przecinku:
1361,96 zł : 28 (liczba dni miesiąca) = 48,641 zł
48,641 zł x 25 (liczba dni podlegania ubezpieczeniom) = 1216,025 zł
Po zaokrągleniu najniższa podstawa wymiaru składki za część miesiąca wynosi - 1216,03 zł*

Przedstawiona zasada zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek ma zastosowanie do:

- zleceniobiorców i osób z nimi współpracujących opłacających składki od kwoty najniższej podstawy wymiaru składek,
- osób prowadzących pozarolniczą działalność oraz osób z nimi współpracujących opłacających składki od kwoty najniższej podstawy wymiaru składek,
- żołnierzy niezawodowych pełniących czynną służbę,
- duchownych opłacających składki od kwoty najniższej podstawy wymiaru składek,
- osób rezygnujących z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych (do 31 grudnia 2008 r.),
- osób przebywających na urlopie wychowawczym,
- osób podlegających dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych
- osób kontynuujących ubezpieczenie.

3. Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe

Roczna podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne oraz ubezpieczenia rentowe ubezpieczonych w danym roku kalendarzowym nie może być wyższa od **kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy**, określonego w ustawie budżetowej, ustawie o prowizorium budżetowym lub ich projektach (w razie ich braku przy ustalaniu wymienionego wynagrodzenia bierze się pod uwagę przeciętne miesięczne wynagrodzenie z III kwartału roku poprzedniego).

W kolejnych latach wspomniana kwota wynosiła: w 1999 r. - 50 375,22 zł, w 2000 r. - 54 780 zł, w 2001 r. - 62 940 zł, w 2002 r. - 64 620 zł, w 2003 r. - 65 850 zł, w 2004 r. - 68 700 zł, w 2005 r. - 72 690 zł, w 2006 r. wynosi ona **73 560 zł, w 2007 r. - 78 480 zł, w 2008 r. - 85 290 zł, w 2009 r. - 95790 zł.**

Z powyższego wynika, że płatnik składek przekazuje składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe do osiągnięcia kwoty 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego. Natomiast po przekroczeniu przez ubezpieczonego kwoty 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego, płatnik składek **jest zobowiązany** zaprzestać obliczania i przekazywania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

Płatnik składek zaprzestaje opłacania składek po osiągnięciu przez ubezpieczonego w danym roku kalendarzowym kwoty ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek na podstawie:

- informacji uzyskanej z ZUS, że kwota ograniczenia została osiągnięta,
- własnej dokumentacji płacowej.

Jeżeli w wyniku sprawdzenia wysokości rocznej podstawy wymiaru składek ZUS stwierdzi opłacenie składek od nadwyżki ponad kwotę ograniczenia, informuje o tym niezwłocznie płatników składek i ubezpieczonego za pośrednictwem płatników składek.

W przypadku gdy z dokumentacji płacowej płatnika wynika, że w danym miesiącu następuje przekroczenie kwoty ograniczenia, płatnik oblicza i przekazuje składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tylko od tej części podstawy wymiaru składek, która nie spowoduje przekroczenia kwoty ograniczenia.

Jeżeli do opłacania składek za daną osobę ubezpieczoną zobowiązanym jest więcej niż jeden płatnik składek, **ubezpieczony jest zobowiązany** zawiadomić wszystkich płatników składek o przekroczeniu górnej granicy rocznej podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Za skutki błędnego zawiadomienia powodującego nieopłacenie należnych składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe odpowiada ubezpieczony.

Jeżeli w przypadku podania błędnej informacji powstanie zadłużenie z tytułu składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczony jest zobowiązany do spłacenia całości tego zadłużenia.

Do składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe opłaconych po przekroczeniu rocznej podstawy wymiaru składek stosuje się art. 24 ust. 6a-8 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Za datę stwierdzenia nienależnie opłaconych składek uważa się datę otrzymania przez Zakład imiennego raportu miesięcznego korygującego i deklaracji rozliczeniowej korygującej.

ZUS zwraca składki obliczone i przekazane od nadwyżki ponad kwotę ograniczenia w terminie 30 dni od złożenia przez płatnika składek deklaracji rozliczeniowej korygującej i imiennych raportów miesięcznych korygujących, złożonych w związku z przekroczeniem kwoty ograniczenia.

Po otrzymaniu zwrotu nadwyżki płatnik składek zobowiązany jest niezwłocznie zwrócić ubezpieczonemu finansowaną przez niego część składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe.

W przypadku gdy do otrzymania zwrotu składek uprawnionych jest kilku płatników składek, ZUS dzieli kwotę nadpłaconych składek i zwraca je płatnikom w takich częściach, w jakich opłacali składkę w miesiącu, w którym nastąpiło przekroczenie kwoty ograniczenia.

Okres nieopłacania składek z powodu przekroczenia 30-krotności przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia traktuje się jak okres ubezpieczenia, w rozumieniu przepisów ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 ze zm.), także wtedy, gdy podleganie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym danej osoby ustało w trakcie roku kalendarzowego po przekroczeniu 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

4. Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe i ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe; z zastrzeżeniem, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe osób podlegających temu ubezpieczeniu dobrowolnie nie może przekraczać miesięcznie 250% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale. Przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe nie stosuje się ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek do 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

Płatnik, który zaprzestaje opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za danego ubezpieczonego z powodu przekroczenia rocznej podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia, jest w dalszym ciągu obowiązany opłacać składki na ubezpieczenia chorobowe i wypadkowe. Dla tych bowiem ubezpieczeń przepisy nie przewidują ograniczenia rocznej podstawy wymiaru składek.

5. Podstawa wymiaru składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

Podstawę wymiaru składek na Fundusz Pracy stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, bez stosowania ograniczenia do 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

Podstawę wymiaru składek na Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, bez stosowania ograniczenia do 30-krotności przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego.

VIII. ZASADY DOKONYWANIA ZGŁOSZEŃ DO UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH ORAZ WYREJESTROWYWANIA Z UBEZPIECZEŃ

Każda osoba podlegająca obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlega z mocy ustawy zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych. Zgłoszenia dokonuje się w jednostce organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Tabela 15

Terminy zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych

Ubezpieczeni	Termin zgłoszenia
Podlegający obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym	7 dni od daty powstania obowiązku ubezpieczenia
Podlegający ubezpieczeniom społecznym na zasadzie dobrowolności	W terminie wybranym przez ubezpieczonego, nie wcześniej jednak niż od dnia złożenia wniosku
Zamierzający kontynuować ubezpieczenia emerytalne i rentowe po ich ustaniu	30 dni od ustania ubezpieczeń emerytalnego i rentowych

Obowiązek imiennego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych spoczywa na płatniku składek w odniesieniu do:

- pracowników,
- osób wykonujących pracę nakładczą,
- członków spółdzielni,
- osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia,
- osób współpracujących z osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, oraz osób współpracujących z osobami prowadzącymi pozarolniczą działalność,
- posłów i senatorów,
- osób pobierających stypendium sportowe,
- pobierających stypendium słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej,
- osób wykonujących odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania,
- bezrobotnych,
- osób pobierających stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe, od 1 lutego 2009 r. także osób pobierających stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na przygotowanie zawodowe dorosłych,
- od 1 lutego 2009 r. - osób pobierających stypendium na podstawie przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy w okresie odbywania studiów podyplomowych i niepozostawania w zatrudnieniu,
- żołnierzy niezawodowych pełniących czynną służbę,
- osób odbywających służbę zastępczą,
- funkcjonariuszy Służby Celnej,
- osób podlegających ubezpieczeniom społecznym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym lub pobierania zasiłku macierzyńskiego, albo zasiłku w wysokości zasiłku macierzyńskiego. Przy czym zgłoszenie tych osób do ubezpieczeń społecznych odbywa się poprzez wykazanie ubezpieczonego w imiennym raporcie miesięcznym. Osoby ubezpieczone są zobowiązane poinformować płatnika składek o ustaleniu prawa do emerytury lub renty albo podleganiu ubezpieczeniom społecznym z innego tytułu niż przebywanie na urlopie lub pobieranie zasiłku.
- osób pobierających świadczenia socjalne wypłacane w okresie urlopu oraz osób pobierających zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osób pobierających wynagrodzenie w okresie

korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy,

- osób pobierających świadczenie szkoleniowe po ustaniu zatrudnienia,
- osób rezygnujących z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne,
- duchownych będących członkami zakonów lub klasztorów.

Pracownicy będący członkami służby zagranicznej zgłaszani są przez płatnika składek do ubezpieczeń społecznych nie później niż w terminie rozliczania i opłacania składek za miesiąc, w którym powstał obowiązek ubezpieczeń społecznych.

Pracownicy, którzy na podstawie art. 109 rozporządzenia 574/72 przejęli obowiązki pracodawcy (podmiotu zagranicznego niemającego w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa) w zakresie opłacania składek na własne ubezpieczenia społeczne oraz osoby prowadzące pozarolniczą działalność, duchowni nie będący członkami zakonów lub klasztorów zobowiązane są same dokonać zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych.

Twórcy i artyści zobowiązani są dokonywać zgłoszenia w terminie 7 dni od dnia otrzymania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców ustalającej datę rozpoczęcia wykonywania działalności twórczej lub artystycznej.

Osoby, które chcą być objęte ubezpieczeniami społecznymi na zasadzie dobrowolności, z wyłączeniem osób kontynuujących ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zgłaszają wniosek o objęcie ubezpieczeniem w terminie przez siebie wybranym.

Osoby, które zamierzają kontynuować ubezpieczenia emerytalne i rentowe, zgłaszają wniosek w tej sprawie w terminie 30 dni od ustania ubezpieczeń społecznych.

Prawdziwość danych zawartych w zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych osoba zgłaszana potwierdza własnoręcznym podpisem.

W przypadku przekazywania do ZUS zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych w postaci dokumentu elektronicznego, zgłoszenie w postaci dokumentu pisemnego z własnoręcznym podpisem osoby zgłaszanej płatnik składek przechowuje przez okres 5 lat.

We wszelkich dokumentach związanych z ubezpieczeniami społecznymi (w tym w zgłoszeniu do ubezpieczeń, imiennych raportach miesięcznych) należy podawać w przypadku ubezpieczonych następujące dane identyfikacyjne: numery PESEL i NIP, a w razie gdy ubezpieczonemu nie nadano tych numerów lub jednego z nich - serię i numer dowodu osobistego lub paszportu.

Zgłoszenie do ubezpieczeń zawiera w szczególności następujące dane osoby zgłaszanej: PESEL, NIP, a w razie gdy ubezpieczonemu nie nadano tych numerów lub jednego z nich – serię i numer dowodu osobistego lub paszportu, nazwisko, imię pierwsze i drugie, datę urodzenia, nazwisko rodowe, obywatelstwo, płeć, tytuł ubezpieczenia, stopień niepełnosprawności, wykonywanie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (w przypadku gdy pole to jest wypełniane, wówczas należy podać także kod wykonywanego zawodu), posiadanie ustalonego prawa do emerytury lub renty, adres zameldowania na stałe miejsce pobytu, adres zamieszkania, jeżeli jest inny niż adres zameldowania na stałe miejsce pobytu, adres do korespondencji, jeżeli jest inny niż adres zameldowania na stałe miejsce pobytu i adres zamieszkania.

Każda osoba, w stosunku do której wygaśnięty tytuł do ubezpieczeń społecznych, podlega wyrejestrowaniu z tych ubezpieczeń. Zgłoszenie wyrejestrowania płatnik składek zobowiązany jest złożyć w terminie 7 dni od daty zaistnienia tego faktu. Wyjątek dotyczy pracowników będących członkami służby zagranicznej. W stosunku do nich płatnik składek zobowiązany jest złożyć zgłoszenie wyrejestrowania w terminie 30 dni od dnia ustania stosunku pracy.

Płatnik składek zobowiązany jest zawiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o wszelkich zmianach, jakie nastąpiły w stosunku do danych zawartych w zgłoszeniu do ubezpieczeń społecznych lub wyrejestrowaniu z tych ubezpieczeń - w terminie 7 dni od daty zaistnienia tych zmian, stwierdzenia

nieprawidłowości we własnym zakresie lub otrzymania zawiadomienia o stwierdzeniu nieprawidłowości przez ZUS.

Uwaga!

W przypadku zmian danych wykazanych w zgłoszeniu do ubezpieczeń dotyczących tytułu ubezpieczenia oraz rodzajów ubezpieczeń i terminów ich powstania, płatnik składek zawiadamia ZUS o powyższym poprzez złożenie zgłoszenia wyrejestrowania i ponownego zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych zawierającego prawidłowe dane.

Płatnik składek nie koryguje danych zawartych w dokumentach zgłoszeniowych, których zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie ma obowiązku przekazywania od 1 stycznia 2003 r.

Zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych i wyrejestrowania z tych ubezpieczeń można dokonać:

- na odpowiednim formularzu,
- w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. nr 64, poz. 565 ze zm.) z oprogramowania, którego zgodność z wymaganiami została potwierdzona w sposób określony w powyższej ustawie z 17 lutego 2005 r.,
- albo w formie wydruku z powyższego oprogramowania.

W przypadku gdy zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych, zgłoszenia wyrejestrowania ubezpieczonego z tych ubezpieczeń oraz dokumenty korygujące te dokumenty nie zostały zidentyfikowane w systemie informatycznym, Zakład może żądać od płatnika składek ponownego złożenia dokumentu. Zakład może sporządzać z urzędu wymienione dokumenty, jak również może korygować z urzędu błędy stwierdzone w tych dokumentach. Zakład może także z urzędu wprowadzać i korygować dane bezpośrednio na kontach ubezpieczonych informując o tym ubezpieczonych i płatników składek.

Uwaga!

Wzory formularzy - zgłoszenie do ubezpieczeń oraz wyrejestrowanie z ubezpieczeń, wraz ze szczegółowym omówieniem zasad wypełniania formularzy, zawarto w poradniku [Zasady wypełniania dokumentów ubezpieczeniowych](#). Poradnik ten można otrzymać bezpłatnie w każdej jednostce organizacyjnej ZUS. Jest on również dostępny na stronach internetowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

IX. ZGŁOSZENIA PŁATNIKÓW SKŁADEK

Płatnicy składek zobowiązani są do złożenia formularza - zgłoszenie płatnika składek w terminie 7 dni od:

- daty zatrudnienia pierwszej osoby fizycznej lub powstania stosunku prawnego uzasadniającego objęcie ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi pierwszej osoby,
- daty powstania obowiązku ubezpieczeń emerytalnego i rentowych dla ubezpieczonych zobowiązanych do opłacania składek wyłącznie na własne ubezpieczenia albo ubezpieczenia osób z nimi współpracujących.

Duchowni oraz osoby podlegające dobrowolnie ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym na podstawie art. 7 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, z wyłączeniem osób prowadzących pozarolniczą działalność, zobowiązane do opłacania składek **wyłącznie** na własne ubezpieczenie, dokonują zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych odpowiednio na druku ZUS ZUA lub ZUS ZZA, które jednocześnie jest traktowane jako zgłoszenie płatnika składek.

Zgłoszenia do ubezpieczeń społecznych i wyrejestrowania z ubezpieczeń można dokonać:

- w formie dokumentu pisemnego według ustalonego wzoru,
- albo w formie wydruku lub na informatycznych nośnikach danych z oprogramowania, którego zgodność z wymaganiami określonymi przez Zakład została potwierdzona w sposób określony w ustawie z dnia 17 lutego 2005r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. nr 64, poz. 565 ze zm.).

Do przekazywanego zgłoszenia płatnik składek jest zobowiązany dołączyć kopię decyzji urzędu skarbowego o nadaniu numeru NIP i zaświadczenia urzędu statystycznego o nadaniu aktualnego numeru REGON.

Płatnicy składek - podmioty zagraniczne, które nie posiadają w Polsce siedziby ani przedstawicielstwa dokonują zgłoszenia płatnika na zasadach ogólnych w Oddziale ZUS w Warszawie.

Zgłoszenie płatnika składek - **osoby fizycznej** zawiera w szczególności następujące dane: numery NIP i REGON, a gdy płatnikowi składek nie nadano tych numerów lub jednego z nich - numer PESEL lub serię i numer dowodu osobistego albo paszportu, nazwisko, imię pierwsze i drugie, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo, rodzaj i numer uprawnienia, na podstawie którego prowadzona jest pozarolnicza działalność, nazwę organu wydającego uprawnienie oraz datę jego wydania, nazwę skróconą firmy, datę powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wykaz rachunków bankowych, adres siedziby, adres zamieszkania, jeżeli jest inny niż adres siedziby, adres do korespondencji, adres prowadzenia działalności.

Zgłoszenie płatnika składek - **osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej** zawiera w szczególności następujące dane: numery NIP i REGON, nazwę skróconą płatnika, nazwę zgodną z aktem prawnym konstytuującym płatnika, nazwę organu założycielskiego płatnika, występowanie obowiązku wpisu do rejestru lub ewidencji, nazwę organu rejestrowego lub ewidencyjnego, datę i numer wpisu do rejestru lub ewidencji, datę powstania obowiązku opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, wykaz rachunków bankowych, adres siedziby i adres do korespondencji, adres prowadzenia działalności.

Płatnik składek zawiadamia właściwą jednostkę organizacyjną ZUS o wszelkich zmianach, jakie nastąpiły w zgłoszeniu płatnika składek w terminie 14 dni od:

- zaistnienia zmian,
- stwierdzenia nieprawidłowości we własnym zakresie,
- otrzymania zawiadomienia o stwierdzeniu nieprawidłowości przez ZUS

w formie dokumentu pisemnego wg ustalonego wzoru albo w formie wydruku z aktualnego programu informatycznego udostępnionego przez Zakład lub w formie dokumentu elektronicznego poprzez teletransmisję danych.

Wyjątek: O zmianach dotyczących numerów NIP i REGON, nazwy skróconej płatnika składek oraz w odniesieniu do płatników składek będących osobami fizycznymi także nazwiska, pierwszego imienia i daty urodzenia płatnik zawiadamia właściwą jednostkę organizacyjną ZUS w formie dokumentu pisemnego wg ustalonego wzoru albo w formie wydruku z aktualnego programu informatycznego udostępnionego przez Zakład. Do zawiadomienia o powyższych zmianach płatnik składek jest zobowiązany dołączyć kopię decyzji urzędu skarbowego o nadaniu numeru NIP i zaświadczenia urzędu statystycznego o nadaniu aktualnego numeru REGON.

W przypadku gdy zgłoszenie płatnika składek - osoby fizycznej lub prawnej albo jednostki organizacyjnej nieposiadających osobowości prawnej lub zgłoszenie wyrejestrowania płatnika oraz dokumenty korygujące te dokumenty nie zostały zidentyfikowane w systemie informatycznym, Zakład może żądać od płatnika składek ponownego złożenia dokumentu. Zakład może sporządzić z urzędu wymienione dokumenty, jak również może korygować z urzędu błędy stwierdzone w tych dokumentach. Ponadto Zakład może z urzędu wprowadzać i korygować dane bezpośrednio na kontach płatników składek informując o tym ubezpieczonych i płatników składek.

Uwaga!

Wzory formularzy - zgłoszenie płatnika składek oraz wyrejestrowanie płatnika składek, wraz ze szczegółowym omówieniem zasad ich wypełniania, znajdują się w poradniku [Zasady wypełniania dokumentów ubezpieczeniowych](#). Poradnik ten można uzyskać bezpłatnie w każdej jednostce organizacyjnej ZUS. Jest on również dostępny na stronach internetowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

X. WYBRANE ZAGADNIENIA Z ZAKRESU UBEZPIECZENIA ZDROWOTNEGO

Ubezpieczenie zdrowotne regulują przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027 ze zm.).

1. Zasady podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu

Ubezpieczenie obowiązkowe

Zgodnie z ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (zwaną dalej „ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej”), ubezpieczonymi w Funduszu są:

- I. osoby posiadające obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), zamieszkujące na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA),
- II. osoby nieposiadające obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym lub Konfederacji Szwajcarskiej, przebywające na terytorium Polski na podstawie wizej w celu wykonywania pracy, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony z wyłączeniem zezwolenia udzielonego na podstawie art. 53a ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2006 r. nr 234, poz. 1694 ze zm.), zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zgody na pobyt tolerowany lub posiadające status uchodźcy nadany w Polsce lub ochronę uzupełniającą albo korzystające z ochrony czasowej na jej terytorium,
- III. osoby nieposiadające obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), legalnie zamieszkujące na terytorium innego niż Polska państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) jeżeli podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu obowiązkowo albo dobrowolnie,
- IV. osoby posiadające obywatelstwo państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), niezamieszkujące na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), jeżeli podlegają obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego na terytorium Polski i są objęte:
  - ubezpieczeniami emerytalnym i rentowymi na podstawie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,
  - ubezpieczeniem społecznym rolników.

Obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają:

- 1) osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniem społecznym lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są:
  - a) pracownikami w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,
  - b) rolnikami lub ich domownikami w rozumieniu przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników (w zakresie obsługi zgłoszeń oraz poboru składek na ubezpieczenie zdrowotne tych osób właściwa jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego),
  - c) osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą lub osobami z nimi współpracującymi, z wyłączeniem osób, które zawiesiły wykonywanie działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej,
  - d) osobami wykonującymi pracę nakładczą,
  - e) osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy-zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, lub osobami z nimi współpracującymi,
  - f) osobami duchownymi,
  - g) członkami rolniczych spółdzielni produkcyjnych, spółdzielni kółek rolniczych lub członkami ich rodzin,
  - h) osobami pobierającymi świadczenie socjalne wypłacane w okresie urlopu oraz osobami pobierającymi zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia, a także osobami pobierającymi wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie, wynikające z odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy,
  - i) osobami pobierającymi świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia,
- 2) żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe, jeśli nie podlegają obowiązkowi ubezpieczenia z innego tytułu, oraz pełniący służbę

- wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, a także kandydaci na żołnierzy zawodowych,
- 3) poborowi odbywający służbę zastępczą,
  - 4) poborowi pełniący służbę w Policji, Straży Granicznej i Biurze Ochrony Rządu,
  - 5) żołnierze zawodowi oraz żołnierze odbywający nadterminową zasadniczą służbę wojskową i służbę okresową,
  - 6) policjanci,
  - 7) funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
  - 8) funkcjonariusze Agencji Wywiadu,
  - 9) funkcjonariusze Centralnego Biura Antykorupcyjnego,
  - 10) funkcjonariusze Służby Kontrwywiadu Wojskowego,
  - 11) funkcjonariusze Służby Wywiadu Wojskowego,
  - 12) funkcjonariusze Biura Ochrony Rządu,
  - 13) funkcjonariusze Straży Granicznej,
  - 14) funkcjonariusze Służby Celnej,
  - 15) funkcjonariusze Służby Więziennej,
  - 16) funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej,
  - 17) posłowie pobierający uposażenie poselskie, posłowie do Parlamentu Europejskiego wybrani w Polsce, pobierający z tego tytułu uposażenie, oraz senatorowie pobierający uposażenie senatorskie,
  - 18) sędziowie i prokuratorzy,
  - 18a) ławnicy sądowi niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 19) osoby pobierające emeryturę lub rentę, osoby w stanie spoczynku pobierające uposażenie lub uposażenie rodzinne oraz osoby pobierające uposażenie po zwolnieniu ze służby lub świadczenie pieniężne o takim samym charakterze; przez osobę pobierającą emeryturę lub rentę rozumie się osobę objętą zaopatrzeniem emerytalnym lub rentowym, osobę pobierającą rentę socjalną albo osobę pobierającą rentę strukturalną na podstawie odrębnych przepisów oraz osobę otrzymującą emeryturę lub rentę z zagranicy,
  - 20) uczniowie oraz słuchacze zakładów kształcenia nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 21) dzieci przebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 22) dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego, nieprzebywające w placówkach, o których mowa wyżej, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 23) studenci i uczestnicy studiów doktoranckich, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu, z wyłączeniem osób, o których mowa w pkt. 1 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne,
  - 24) alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów męskich i żeńskich i ich odpowiedników, z wyłączeniem osób, o których mowa w pkt. 2 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne,
  - 25) słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej,
  - 26) osoby pobierające stypendium sportowe po ukończeniu 15 roku życia, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 27) bezrobotni, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 28) osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na staż lub przygotowanie zawodowe, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu, Od 1 lutego 2009 r. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33) obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego zostały objęte osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez podmiot inny niż powiatowy urząd pracy, o ile nie podlegają temu ubezpieczeniu z innego tytułu.
  - 29) osoby pobierające zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne oraz osoby niepobierające zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 30) osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 31) osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu

- ustawowego okresu jego pobierania przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
- 32) osoby bezdomne wychodzące z bezdomności, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 33) osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 34) Od 1 lutego 2009 r. na podstawie ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2009 r. nr 6, poz. 33) obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego zostały objęte osoby realizujące kontrakt socjalny, o ile nie podlegają temu ubezpieczeniu z innego tytułu,
  - 35) uchodźcy objęci indywidualnym programem integracji na podstawie przepisów o pomocy społecznej, niepodlegający obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 36) kombatanci i osoby represjonowane niepodlegający ubezpieczeniom społecznym w Polsce lub niepobierający emerytury lub renty,
  - 37) cywilne niewidome ofiary działań wojennych, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 38) osoby korzystające z urlopu wychowawczego, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 39) osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych na podstawie ugody sądowej lub prawomocnego orzeczenia sądu, niepodlegające obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z innego tytułu,
  - 40) rolnicy i ich domownicy, którzy nie podlegają ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, nie wymienieni w pozostałych punktach (w zakresie obsługi zgłoszeń oraz poboru składek na ubezpieczenie zdrowotne tych osób właściwa jest Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego),
  - 41) członkowie rad nadzorczych, posiadający miejsce zamieszkania na terytorium Polski.
  - 42) aplikanci Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury.

Ubezpieczenie dobrowolne

Osoba niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu obowiązkowo może ubezpieczyć się dobrowolnie **na podstawie pisemnego wniosku złożonego w Narodowym Funduszu Zdrowia**, jeżeli ma miejsce zamieszkania na terytorium Polski.

Osoba przystępująca do dobrowolnego ubezpieczenia zdrowotnego zostaje objęta tym ubezpieczeniem z dniem określonym w umowie zawartej przez tę osobę z Funduszem, a przestaje być nim objęta z dniem rozwiązania umowy lub po upływie miesiąca nieprzerwanej zaległości w opłacaniu składek.

Ubezpieczonymi w Funduszu są również:

- 1) studenci i uczestnicy studiów doktoranckich, którzy studiują w Polsce, oraz absolwenci, którzy odbywają w Polsce obowiązkowy staż, nieposiadający obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) i niebędący osobami, o których mowa w pkt. III,
- 2) członkowie zakonów oraz alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów i ich odpowiednicy nieposiadający obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA)- strony umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym i niebędący osobami, o których mowa w pkt. III podrozdziału omawiającego ubezpieczenie obowiązkowe, przebywający na terytorium Polski na podstawie wizej, zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony, zezwolenia na osiedlenie się, zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Wspólnot Europejskich, zgody na pobyt tolerowany lub posiadający status uchodźcy nadany w Polsce lub ochronę uzupełniającą albo korzystający z ochrony czasowej na jej terytorium,
- 2a) odbywający staż adaptacyjny,
- 3) odbywający kursy języka polskiego oraz kursy przygotowawcze do podjęcia nauki w języku polskim, o których mowa w przepisach o szkolnictwie wyższym, nieposiadający obywatelstwa państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) i niebędący osobami, o których mowa w pkt. III, jeżeli ubezpieczają się dobrowolnie.

Dobrowolnie ubezpieczeniu zdrowotnemu podlegają wolontariusze, jeżeli nie są objęci ubezpieczeniem zdrowotnym z innego tytułu. Wolontariusz zostaje objęty ubezpieczeniem

zdrowotnym z dniem określonym w umowie zawartej przez korzystającego z Funduszem, a przestaje być nim objęty z dniem rozwiązania umowy lub po upływie miesiąca nieprzerwanej zaległości w opłacaniu składek.

Ubezpieczenie członków rodziny

Za ubezpieczonych uznaje się także:

- członków rodzin osób, o których mowa w pkt. I i III, zamieszkujących na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państwa członkowskiego Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), jeżeli nie są osobami podlegającymi obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego, ani osobami uprawnionymi do świadczeń zdrowotnych na podstawie przepisów o koordynacji,
- członków rodzin osób, o których mowa w pkt. II, zamieszkujących na terytorium Polski, jeżeli nie są osobami podlegającymi obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego.

Ileokroć w ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych jest mowa o **osobie uprawnionej do świadczeń na podstawie przepisów o koordynacji** - rozumie się przez to osobę, która nie jest ubezpieczona w Narodowym Funduszu Zdrowia, lecz posiada prawo do świadczeń zdrowotnych na podstawie ustawodawstwa innego niż Polska państwa członkowskiego UE/EOG, której na terytorium Polski przysługują świadczenia zdrowotne z ubezpieczenia zdrowotnego na podstawie przepisów o koordynacji.

Przez członka rodziny rozumie się następujące osoby:

- dziecko własne, dziecko małżonka, dziecko przysposobione, wnuka albo dziecko obce, dla którego ustanowiono opiekę, albo dziecko obce w ramach rodziny zastępczej, do ukończenia przez nie 18 lat, a jeżeli kształci się dalej - do ukończenia 26 lat, natomiast jeżeli posiada orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności lub inne traktowane na równi - bez ograniczenia wieku,
- małżonka,
- wstępnych pozostających z ubezpieczonym we wspólnym gospodarstwie domowym.

Ubezpieczeniu zdrowotnemu z niżej wymienionych tytułów podlegają:

- uczniowie oraz słuchacze zakładów kształcenia nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty,
- dzieci przebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej,
- dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego, nieprzebywające w placówkach, o których mowa wyżej,
- studenci i uczestnicy studiów doktoranckich,
- bezrobotni (od 1 stycznia 2009 r. w związku ze zmianą treści art. 66 ust. 2 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, status członka rodziny ubezpieczonego lub status członka rodziny będącego osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji nie będzie zwalniał z obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osób bezrobotnych, nie podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu)
- osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowania zawodowe (od 1 stycznia 2009 r. w związku ze zmianą treści art. 66 ust. 2 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, status członka rodziny ubezpieczonego lub status członka rodziny będącego osobą uprawnioną do świadczeń opieki zdrowotnej na podstawie przepisów o koordynacji nie będzie zwalniał z obowiązku ubezpieczenia zdrowotnego osób pobierających stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe, nie podlegających obowiązkowo ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu),
- osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej,
- osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania przyznane na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,

- osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujące kontrakt socjalny,
- uchodźcy objęci indywidualnym programem integracji na podstawie przepisów o pomocy społecznej,
- osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych na podstawie ugody sądowej lub prawomocnego orzeczenia sądu,

jeżeli nie posiadają statusu członka rodziny osoby ubezpieczonej. Oznacza to, że obowiązek zgłoszenia tych osób do ubezpieczenia zdrowotnego jako ubezpieczonych, za których opłacane są składki, powstaje dopiero wtedy, gdy osoby te nie mogą zostać zgłoszone do ubezpieczenia również jako członkowie rodziny, za wyjątkiem małżonków, wobec których prawomocnym wyrokiem sądu orzeczono separację.

Osoba ubezpieczona - obowiązkowo lub dobrowolnie - **ma obowiązek zgłosić do ubezpieczenia członków rodziny.**

2. Wysokość i podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne

Składka na ubezpieczenie zdrowotne wynosi:

- od 1 stycznia do 31 grudnia 2005 r. - **8,5%** podstawy wymiaru,
- od 1 stycznia do 31 grudnia 2006 r. - **8,75%** podstawy wymiaru,
- od 1 stycznia 2007 r. - **9%** podstawy wymiaru.

Do ustalenia podstawy wymiaru składek na **obowiązkowe** ubezpieczenie zdrowotne osób objętych ubezpieczeniami społecznymi, o których mowa w pkt. 1 lit. a, d-i, pkt. 3 oraz w pkt. 11 podrozdziału omawiającego obowiązkowe ubezpieczenie zdrowotne, stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób, z następującymi zastrzeżeniami:

- **przy ustalaniu podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne nie stosuje się wyłączeń wynagrodzeń za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz nie stosuje się ograniczenia do kwoty odpowiadającej 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia miesięcznego w gospodarce narodowej na dany rok kalendarzowy,**
- **podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne pomniejsza się o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek, potrąconych przez płatników ze środków ubezpieczonego, zgodnie z przepisami ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.**

Zasady zmniejszania podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne o kwoty składek na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i chorobowe finansowanych przez ubezpieczonych niebędących płatnikami składek nie stosuje się, zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Zdrowia, wyrażonym w piśmie z dnia 16 czerwca 2003 r., znak: PR-023-JN-587/03/KB, do:

- posłów i senatorów pobierających uposażenie poselskie albo senatorskie,
- sędziów i prokuratorów,
- osób pobierających stypendium sportowe po ukończeniu 15 roku życia,
- słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej.

Podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne poszczególnych grup ubezpieczonych przedstawia tabela 16, z zastrzeżeniem informacji przekazanych wyżej.

Tabela 16

Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru
Pracownicy w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Członkowie rsp i skr oraz członkowie ich rodzin	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru
Osoby wykonujące pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz osoby z nimi współpracujące	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz osoby z nimi współpracujące	Deklarowana kwota, nie niższa jednak niż 75% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, włącznie z wypłatami z zysku – składka w nowej wysokości obowiązuje od trzeciego miesiąca następnego kwartału
Osoby wykonujące pracę nakładczą	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Posłowie i senatorowie	Kwota odpowiadająca wysokości uposażenia lub wynagrodzenia
Sędziowie i prokuratorzy	Kwota odpowiadająca wysokości uposażenia lub wynagrodzenia
Osoby pobierające stypendium sportowe po ukończeniu 15 roku życia	Kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium
Bezrobotni pobierający zasiłek dla bezrobotnych	Kwota pobieranego zasiłku dla bezrobotnych
Bezrobotni pobierający stypendium	Kwota pobieranego stypendium
Bezrobotni nieposiadający prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium	Kwota odpowiadająca 80% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych** Od 1 stycznia 2008 r. w przypadku niepopierania przez bezrobotnego zasiłku lub stypendium podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne stanowi kwota odpowiadająca wysokości zasiłku dla bezrobotnych.
Osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez inne niż powiatowy urząd pracy podmioty kierujące na staż lub przygotowanie zawodowe, od 1 lutego 2009 r. także osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez podmiot inny niż powiatowy urząd pracy.	Kwota pobieranego stypendium
Duchowni będący podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku od przychodów osób duchownych*	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Duchowni niebędący podatnikami podatku dochodowego od osób fizycznych lub zryczałtowanego podatku od przychodów osób duchownych	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów męskich i żeńskich i ich odpowiedników	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru
Osoby pobierające świadczenie socjalne, zasiłek socjalny lub wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze świadczenia górniczego albo w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Żołnierze odbywający zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe oraz pełniący służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, a także kandydaci na żołnierzy zawodowych	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Poborowi pełniący służbę w Policji, Straży Granicznej i Biurze Ochrony Rządu	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Funkcjonariusze Służby Celnej	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Poborowi odbywający służbę zastępczą	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Żołnierze zawodowi oraz żołnierze odbywający nadterminową zasadniczą służbę wojskową lub służbę okresową, policjanci, funkcjonariusze Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Biura Ochrony Rządu, Straży Granicznej, Służby Więziennej, Państwowej Straży Pożarnej	Kwota odpowiadająca uposażeniu
Funkcjonariusze Państwowej Straży Pożarnej pełniący służbę kandydacką	Kwota odpowiadająca wysokości minimalnego wynagrodzenia
Osoby przebywające na urlopie wychowawczym	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne lub dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu okresu jego pobierania	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej	Kwota odpowiadająca wysokości przyznanego zasiłku stałego z pomocy społecznej
Studenci	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Uczestnicy studiów doktoranckich	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru
Osoby pobierające emeryturę lub rentę, w tym emeryturę lub rentę z zagranicy, osoby w stanie spoczynku pobierające uposażenie lub uposażenia rodzinne oraz osoby pobierające uposażenie po zwolnieniu ze służby albo świadczenie pieniężne o takim samym charakterze	Kwota emerytury, renty, pomniejszona o kwotę spłaty nadpłaty świadczenia, z wyłączeniem dodatków, zasiłków, świadczeń pieniężnych i ryczałtu energetycznego, ekwiwalentu pieniężnego z tytułu prawa do bezpłatnego węgla oraz deputatu węglowego, albo kwota uposażenia pobieranego w stanie spoczynku lub uposażenia rodzinnego, kwota uposażenia pobieranego po zwolnieniu ze służby lub świadczenia pieniężnego o takim samym charakterze W przypadku przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury, renty lub zasiłków z ubezpieczenia społecznego za okres, za który ubezpieczony pobierał świadczenie z innego właściwego organu emerytalnego lub rentowego, zasiłek, dodatek szkoleniowy, stypendium lub inne świadczenie pieniężne z tytułu pozostawania bez pracy albo zasiłek lub świadczenie przedemerytalne w wysokości uwzględniającej zaliczkę na podatek dochodowy od osób fizycznych i składkę na ubezpieczenie zdrowotne - ZUS przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne odejmie te kwoty od przyznanego świadczenia
Uczniowie oraz słuchacze zakładów kształcenia nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Dzieci przebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego, nieprzebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Słuchacze Krajowej Szkoły Administracji Publicznej	Kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium
Osoby pobierające zasiłek lub świadczenie przedemerytalne	Kwota odpowiadająca wysokości zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego
Osoby niepobierające zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu	Kwota odpowiadająca 80% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych** Od 1 stycznia 2008 r. w przypadku niepopierania zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne stanowi kwota odpowiadająca wysokości świadczenia przedemerytalnego.
Osoby bezdomne wychodzące z bezdomności	Maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej
Osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujące kontrakt socjalny	Maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej
Uchodźcy objęci indywidualnym programem integracji	Maksymalna kwota zasiłku stałego z pomocy społecznej
Osoby uprawnione do świadczeń alimentacyjnych na podstawie ugody sądowej lub prawomocnego orzeczenia sądu	Kwota odpowiadająca kwocie faktycznie otrzymanych alimentów, nie wyższa jednak od wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Kombatanci i osoby represjonowane niepodlegający ubezpieczeniom społecznym w Polsce lub niepobierający emerytury lub renty	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych

Grupa ubezpieczonych	Podstawa wymiaru
Członkowie rad nadzorczych	Kwota przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych, otrzymywanego z tytułu pełnionej funkcji
Osoby pobierające świadczenie szkoleniowe	Podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe
Osoby ubezpieczone dobrowolnie, z wyłączeniem osób wymienionych niżej	Kwota deklarowanego miesięcznego dochodu, nie niższa jednak od kwoty odpowiadającej przeciętnemu wynagrodzeniu w sektorze przedsiębiorstw z poprzedniego kwartału, włącznie z wypłatami z zysku
Studenci i uczestnicy studiów doktoranckich studiujący w Polsce oraz absolwenci odbywający w Polsce obowiązkowy staż, o których mowa w pkt. 1 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Członkowie zakonów oraz alumni wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulanci, nowicjusze i junioryści zakonów i ich odpowiednicy, o których mowa w pkt. 2 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Cywilne niewidome ofiary działań wojennych	Kwota odpowiadająca wysokości renty socjalnej
Osoby odbywające staż adaptacyjny	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Osoby odbywające kursy języka polskiego oraz kursy przygotowawcze do podjęcia nauki w języku polskim, o których mowa w pkt. 4 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne	Kwota odpowiadająca wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych
Wolontariusze	Kwota odpowiadająca minimalnemu wynagrodzeniu
Ławnicy sądowi	Kwota uzyskiwanej diety
Aplikanci Krajowego Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury	Kwota odpowiadająca wysokości pobieranego stypendium

* Duchowni, którzy nie są podatnikami zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych, uzyskujący przychody jedynie z tytułu stosunku pracy w rozumieniu przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub z tytułu pobierania emerytury lub renty, pobierania uposażenia w stanie spoczynku lub pobierania uposażenia rodzinnego bądź uposażenia po zwolnieniu ze służby lub świadczenia pieniężnego o takim samym charakterze, opłacają składkę na ubezpieczenie zdrowotne wyłącznie z tytułu stosunku pracy bądź pobierania emerytury, renty, uposażenia lub świadczenia ryczałtowego.

** Podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne bezrobotnych nieposiadających prawa do zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium oraz osób niepobierających zasiłku lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu jest:

- od 1.10. do 31.12.2004 r. - kwota odpowiadająca 40% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,
- od 1.01. do 31.12.2005 r. - kwota odpowiadająca 50% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,
- od 1.01. do 31.12.2006 r. - kwota odpowiadająca 60% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych,
- od 1.01. do 31.12.2007 r. - kwota odpowiadająca 70% wysokości świadczenia pielęgnacyjnego przysługującego na podstawie przepisów o świadczeniach rodzinnych.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne jest **miesięczna i niepodzielna**.

Przykład

Osoba przebywająca od 1 października 2004 r. na urlopie wychowawczym, od 16 października podjęła zatrudnienie na podstawie umowy o pracę. Podstawa wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne tej osoby z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym za październik 2004 r. wynosi 420 zł.

Składka na ubezpieczenie zdrowotne podlega odliczeniu:

- od podatku dochodowego od osób fizycznych - na zasadach określonych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych,
- od ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych, karty podatkowej oraz zryczałtowanego podatku dochodowego od przychodów osób duchownych - na zasadach określonych w ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

W przypadkach określonych ustawą o świadczeniach opieki zdrowotnej składkę na ubezpieczenie zdrowotne obniża się do wysokości zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych.

3. Płatnicy składek na ubezpieczenie zdrowotne

Składkę na ubezpieczenie zdrowotne oblicza, pobiera z dochodu ubezpieczonego i odprowadza do ZUS:

- **pracodawca** - za osobę pozostającą w stosunku pracy; za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy-zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, albo umowy o dzieło, jeżeli umowę taką zawarła z pracodawcą, z którym pozostaje w stosunku pracy, lub jeżeli w ramach takiej umowy wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy, za osobę w stosunku służbowym albo odbywającą służbę zastępczą,
- **podmiot wypłacający uposażenie lub świadczenie** - za osobę w stanie spoczynku pobierającą uposażenie lub uposażenie rodzinne, uposażenie po zwolnieniu ze służby lub świadczenie pieniężne o takim samym charakterze,
- **podmiot zobowiązany do wypłaty świadczeń z Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych** - w razie wypłaty świadczeń pracowniczych z FGŚP, o którym mowa w ustawie o ochronie roszczeń pracowniczych,
- **zleceniodawca** - za osobę wykonującą pracę na podstawie umowy agencyjnej, umowy zlecenia lub innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z przepisami Kodeksu cywilnego stosuje się przepisy dotyczące zlecenia oraz za osobę z nią współpracującą,
- **właściwy urząd pracy** - za bezrobotnego pobierającego zasiłek lub stypendium,
- **inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący na szkolenie, staż lub przygotowanie zawodowe** - za osoby pobierające stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego w miejscu pracy, na które zostały skierowane przez ten podmiot, także za osoby pobierające stypendium w okresie odbywania przygotowania zawodowego dorosłych, na które zostały skierowane przez ten podmiot,
- **jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określona w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych** - za osobę pobierającą zasiłek lub świadczenie przedemerytalne,
- **rolnicza spółdzielnia produkcyjna lub spółdzielnia kółek rolniczych** - za członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych i spółdzielni kółek rolniczych oraz za członków ich rodzin,
- **Kancelaria Sejmu lub Kancelaria Senatu** - za osobę pobierającą uposażenie posła oraz posła do Parlamentu Europejskiego wybranego w Polsce lub uposażenie senatora,
- **jednostka organizacyjna Zakładu Ubezpieczeń Społecznych określona w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, właściwa do wydania decyzji w sprawach świadczeń, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, inny organ emerytalno-rentowy lub instytucja wypłacająca emeryturę lub rentę** - za osobę pobierającą emeryturę lub rentę,
- **bank wypłacający emeryturę lub rentę z zagranicy** - za osobę pobierającą emeryturę lub rentę z zagranicy,
- **Krajowa Szkoła Administracji Publicznej** - za słuchaczy Krajowej Szkoły Administracji Publicznej,

- **podmiot wypłacający stypendium sportowe** - za osobę pobierającą stypendium sportowe po ukończeniu 15 roku życia,
- **jednostka wypłacająca świadczenie, zasiłek lub wynagrodzenie** - za osoby pobierające świadczenia socjalne wypłacane w okresie urlopu lub zasiłek socjalny wypłacany na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia oraz za osoby pobierające wynagrodzenie przysługujące w okresie korzystania ze stypendium na przekwalifikowanie lub w okresie korzystania ze świadczenia górniczego,
- **podmiot w którym działa rada nadzorcza** - za członka rady nadzorczej ,
- **podmiot wypłacający świadczenie szkoleniowe** - za osobę pobierającą świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia.
- **Sąd, w którym ławnik pełni swoją funkcję** – za ławnika sądowego.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne za **funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej będących w służbie kandydackiej** oblicza, finansuje ze środków własnych i odprowadza do ZUS **szkoła Państwowej Straży Pożarnej**.

Ponadto, składki na ubezpieczenie zdrowotne - ze środków otrzymanych z budżetu państwa - obliczają i opłacają:

- **właściwy urząd pracy** - za bezrobotnych niepobierających zasiłku lub stypendium oraz osoby niepobierające zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w ustawie o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu,
- **jednostka pomocy społecznej wypłacająca zasiłek** - za osoby pobierające zasiłek stały z pomocy społecznej,
- **wójt, burmistrz lub prezydent miasta** - za osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne oraz za osoby pobierające dodatek do zasiłku rodzinnego z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania,
- **ośrodek pomocy społecznej realizujący indywidualny program wychodzenia z bezdomności lub ośrodek pomocy społecznej realizujący kontrakt socjalny** - za osoby bezdomne, wychodzące z bezdomności oraz osoby objęte indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub realizujące kontrakt socjalny,
- **placówka pełniąca funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze oraz dom pomocy społecznej** - za dzieci, uczniów i słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty, przebywających w tej placówce lub w tym domu,
- **powiatowe centrum pomocy rodzinie realizujące indywidualny program integracji** - za uchodźców objętych indywidualnym programem integracji,
- **szkoła lub zakład kształcenia nauczycieli** - za uczniów oraz słuchaczy zakładów kształcenia nauczycieli w rozumieniu przepisów o systemie oświaty, nieprzebywających w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze lub w domach pomocy społecznej,
- **ośrodek pomocy społecznej** - za dzieci do czasu rozpoczęcia realizacji obowiązku szkolnego, nieprzebywające w placówkach pełniących funkcje resocjalizacyjne, wychowawcze lub opiekuńcze albo w domach pomocy społecznej,
- **szkoła wyższa lub jednostka organizacyjna prowadząca studia doktoranckie** - za studentów i uczestników studiów doktoranckich, odbywających studia w tej szkole lub w tej jednostce,
- **szkoła wyższa lub jednostka organizacyjna prowadząca studia doktoranckie** - za studentów i uczestników studiów doktoranckich, którzy studiują w Polsce, oraz absolwentów odbywających w Polsce obowiązkowy staż i za osoby odbywające kursy języka polskiego oraz kursy przygotowawcze do podjęcia nauki w języku polskim, o których mowa w pkt. 1 i 4 podrozdziału omawiającego dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne, uznanych za osoby pochodzenia polskiego w rozumieniu przepisów o repatriacji, odbywające (lub planujące odbywać) studia w tej szkole lub w tej jednostce,
- **Urząd do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych** - za kombatantów i osoby represjonowane,
- **Zakład Ubezpieczeń Społecznych** – za cywilne niewidome ofiary działań wojennych,
- **Krajowe Centrum Szkolenia Kadr Sądów Powszechnych i Prokuratury** – za aplikantów.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne za:

- żołnierzy odbywających zasadniczą służbę wojskową, przeszkolenie wojskowe, ćwiczenia wojskowe oraz pełniących służbę wojskową w razie ogłoszenia mobilizacji i w czasie wojny, a także za kandydatów na żołnierzy zawodowych opłaca się z budżetu państwa, z części pozostającej w dyspozycji **Ministra Obrony Narodowej**,
- poborowych pełniących służbę w Policji, Straży Granicznej i Biurze Ochrony Rządu opłaca się z budżetu państwa, z części pozostającej w dyspozycji **ministra właściwego do spraw wewnętrznych**.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne za osobę współpracującą z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność oblicza, finansuje ze środków własnych i odprowadza do ZUS **osoba prowadząca pozarolniczą działalność**.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne wolontariusza oblicza i odprowadza do ZUS **korzystający**.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne osób przebywających na urlopie wychowawczym obliczają:

- **pracodawcy**,
- **rolnicze spółdzielnie produkcyjne**.

Składki na ubezpieczenie zdrowotne tych osób finansuje budżet państwa, natomiast opłaca ZUS.

Institucje kościelne i zakonne opłacają składki na ubezpieczenie zdrowotne duchownych oraz alumnów wyższych seminariów duchownych i teologicznych, postulantów, nowicjuszy i juniorystów zakonów męskich i żeńskich i ich odpowiedników, zgłoszonych do ubezpieczenia zdrowotnego przez te instytucje.

Ubezpieczeni, nie wymienieni wyżej, sami opłacają składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Odmienne niż w stanie prawnym obowiązującym do 31 marca 2003 r., począwszy od składek należnych za okres **od 1 kwietnia 2003 r.**, których termin zapłaty upływał w maju 2003 r., **płatnicy składek nie mają prawa do wynagrodzenia** za terminowe naliczenie i odprowadzenie składek na ubezpieczenie zdrowotne oraz przekazanie związanych z tym informacji. Oznacza to, że ostatnie wynagrodzenie przysługiwało płatnikowi składek za terminowe naliczenie i odprowadzenie składek należnych za marzec 2003 r., których termin zapłaty upływał w kwietniu 2003 r.

4. Zasady opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne w zależności od źródeł ich finansowania

W przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego składka finansowana z budżetu państwa opłacana jest tylko wtedy, gdy nie ma innej podstawy do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia.

W przypadku zbiegu tytułów do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia, gdy w każdym z tych tytułów składka jest finansowana przez budżet państwa, składka opłacana jest wyłącznie z tytułu, który powstał najwcześniej. Jeżeli dwa tytuły do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia, w których składka finansowana jest z budżetu państwa, powstają w tym samym dniu, składka jest opłacana z pierwszego zgłoszonego tytułu do objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym.

5. Zasady opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby prowadzące pozarolniczą działalność

Zasady opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne za osoby prowadzące pozarolniczą działalność oraz osoby z nimi współpracujące zostały omówione szczegółowo w poradniku [Ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne osób prowadzących pozarolniczą działalność i osób z nimi współpracujących](#).

XI. ROZLICZANIE I OPŁACANIE SKŁADEK NA UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE, UBEZPIECZENIE ZDROWOTNE ORAZ FUNDUSZ PRACY I FUNDUSZ GWARANTOWANYCH ŚWIADCZEŃ PRACOWNICZYCH

Na płatniku składek ciąży obowiązek obliczania, potrącania z przychodów ubezpieczonych, rozliczania oraz opłacania należnych składek na ubezpieczenia społeczne za każdy miesiąc kalendarzowy. Płatnik zobowiązany jest również rozliczać należne składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych (jeżeli ma obowiązek ich opłacania) za każdy miesiąc kalendarzowy.

Płatnik uprawniony do wypłaty ubezpieczonemu świadczeń z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń finansowanych z budżetu państwa, podlegających potrąceniu w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne, dokonuje w deklaracji rozliczeniowej także rozliczenia wypłaconych świadczeń.

1. Terminy rozliczania i opłacania składek

Płatnik składek obowiązany jest przesłać w tym samym terminie deklarację rozliczeniową razem z imiennymi raportami miesięcznymi oraz opłacić składki za dany miesiąc, nie później niż:

- do **5.** dnia następnego miesiąca - jednostki budżetowe, zakłady budżetowe i gospodarstwa pomocnicze w rozumieniu art. 20 ust. 1, art. 24 ust. 1 i art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2005 r. o finansach publicznych (Dz.U. nr 249, poz. 2104 ze zm.),
- do **10.** dnia następnego miesiąca - osoby fizyczne opłacające składkę wyłącznie za siebie,
- do **15.** dnia następnego miesiąca - pozostali płatnicy.

Płatnik składek, który opłaca składki wyłącznie za siebie przesyła jedynie deklarację rozliczeniową (ZUS DRA).

Twórcy i artyści przesyłają deklaracje rozliczeniowe i imienne raporty miesięczne oraz opłacają składki za okres wykonywania działalności twórczej lub artystycznej przed dniem wydania decyzji Komisji do Spraw Zaopatrzenia Emerytalnego Twórców, w terminie opłacania składek za miesiąc, w którym otrzymali decyzję.

Uwaga!

Począwszy od deklaracji rozliczeniowych i imiennych raportów miesięcznych przekazywanych za kwiecień 2003 r. płatnicy składek - osoby prowadzące pozarolniczą działalność, opłacające składki wyłącznie za siebie lub osoby z nimi współpracujące, są zwolnione z obowiązku składania deklaracji rozliczeniowej lub imiennych raportów miesięcznych za kolejny miesiąc, gdy nie nastąpi żadna zmiana w stosunku do miesiąca poprzedniego. Zwolnienie z obowiązku składania dokumentów rozliczeniowych za kolejny miesiąc dotyczy tych płatników składek także wówczas, gdy składki opłacają od podstawy wymiaru wynoszącej 60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w poprzednim kwartale, a zmiana w stosunku do miesiąca poprzedniego jest spowodowana wyłącznie zmianą tego wynagrodzenia.

W bloku I "Dane organizacyjne" w pole 01 deklaracji rozliczeniowej ZUS DRA należy wpisywać:

- 1 - jeżeli płatnika obowiązuje za dany miesiąc termin do 5 dnia następnego miesiąca,
- 2 - jeżeli płatnika obowiązuje za dany miesiąc termin do 10 dnia następnego miesiąca,
- 3 - jeżeli płatnika obowiązuje za dany miesiąc termin do 15 dnia następnego miesiąca (kodu nie stosują płatnicy, dla których ma zastosowanie kod „4”),
- 4 - dla wspólników spółek (cywilnych, jawnych, komandytowych, partnerskich, jednoosobowych z ograniczoną odpowiedzialnością) będących płatnikami na własne ubezpieczenia i rozliczającymi w deklaracji rozliczeniowej składki wyłącznie za siebie (podczas gdy za pracowników i innych ubezpieczonych płatnikiem jest spółka), dla osób opłacających składki wyłącznie za siebie na dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne oraz dla osób podlegających dobrowolnym ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym (np. z tytułu kontynuowania ubezpieczeń) i jednocześnie dobrowolnemu ubezpieczeniu zdrowotnemu, dla których obowiązuje za dany miesiąc termin do 15 dnia następnego miesiąca,
- 5 - dla deklaracji składanych za sędziów, prokuratorów, żołnierzy lub funkcjonariuszy, za których istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne po rozwiązaniu lub wygaśnięciu stosunku służbowego.

2. Zasady rozliczania składek

Płatnik składa następujące dokumenty rozliczeniowe:

- deklaracja rozliczeniowa (ZUS DRA) oraz imienne raporty miesięczne:
- raport o należnych składkach i wypłaconych świadczeniach (ZUS RCA),
- raport o należnych składkach na ubezpieczenie zdrowotne (ZUS RZA),
- raport o wypłaconych świadczeniach i przerwach w opłacaniu składek (ZUS RSA),

Od 29 sierpnia 2003 r. płatnicy składek nie przekazują do ZUS imiennych raportów miesięcznych ZUS RNA i ZUS RGA. W przypadku konieczności korekty danych, które są wymagane po 1 stycznia 2003 r. i były wykazane w dokumentach ZUS RNA lub ZUS RGA, stosowną korektę należy sporządzić odpowiednio na drukach ZUS RSA lub ZUS RCA.

Płatnik składek nie sporządza korekty danych, których zgodnie z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych nie ma obowiązku przekazywania od 1 stycznia 2003 r.

Przez rozliczenie składek należy rozumieć złożenie przez płatnika kompletu dokumentów rozliczeniowych, tj. deklaracji rozliczeniowej i odpowiednich imiennych raportów miesięcznych, za dany miesiąc kalendarzowy. Jedynie płatnik opłacający składki wyłącznie na własne ubezpieczenie przekazuje do ZUS tylko deklarację rozliczeniową.

Kopie złożonych do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dokumentów rozliczeniowych oraz dokumentów korygujących te dokumenty płatnik składek zobowiązany jest przechowywać przez okres 10 lat od dnia przesłania ich do terenowej jednostki organizacyjnej ZUS w formie dokumentu pisemnego lub elektronicznego.

Należy zaznaczyć, iż dla każdego ubezpieczonego, dla którego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, płatnik składek w imiennym raporcie miesięcznym lub imiennym raporcie miesięcznym korygującym sporządzonym za tego ubezpieczonego oraz w deklaracji rozliczeniowej i w deklaracji rozliczeniowej korygującej powinien uwzględnić należne składki na ubezpieczenia społeczne od wszystkich, dokonanych lub postawionych do dyspozycji ubezpieczonego, wypłat stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne - od pierwszego do ostatniego dnia miesiąca kalendarzowego, którego deklaracja dotyczy.

Płatnik dokonuje rozliczenia należnych składek za wszystkich ubezpieczonych i z wszystkich tytułów w jednej deklaracji rozliczeniowej, tj.:

- składek na ubezpieczenia społeczne za dany miesiąc kalendarzowy oraz podlegających potrąceniu w ciężar składek na ubezpieczenia społeczne, wypłaconych przez płatnika w tym samym miesiącu zasiłków z ubezpieczeń społecznych oraz zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłku rodzinnego oraz zasiłków pielęgnacyjnych (jeśli jest on uprawniony do ich wypłacania), a także wynagrodzenia dla płatnika za wykonywanie zadań związanych z ustalaniem prawa i wysokości świadczeń z ubezpieczenia chorobowego oraz ich wypłatę,
- składek na ubezpieczenie zdrowotne,
- składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Do sporządzanej deklaracji rozliczeniowej płatnik składek załącza imienne raporty miesięczne za ubezpieczonych.

Wyjątki od powyższej zasady dotyczą wyłącznie takich jednostek, jak:

- powiatowe urzędy pracy, które składają odrębne komplety dokumentów rozliczeniowych za:
  - bezrobotnych, absolwentów pobierających stypendium w okresie odbywania szkolenia lub stażu, osoby niepobierające zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego z przyczyn określonych w przepisach o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu,
  - innych ubezpieczonych niż wymienieni w poprzednim punkcie,
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej albo wójt, burmistrz lub prezydent miasta składają odrębne komplety dokumentów rozliczeniowych za:
  - osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej lub za osoby pobierające świadczenia rodzinne,
  - innych ubezpieczonych niż wymienieni w poprzednim punkcie,
- wojskowe biura emerytalne, Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, Biuro Emerytalne Służby Więziennej, które składają odrębne komplety dokumentów rozliczeniowych za:
  - emerytów i rencistów,

- innych ubezpieczonych,
- banki i inne podmioty rozliczające składki na ubezpieczenie zdrowotne w przypadku dokonywania wypłaty emerytur lub renty z zagranicy, które składają odrębne komplety dokumentów rozliczeniowych za:
  - emerytów i rencistów pobierających świadczenia z zagranicy,
  - innych ubezpieczonych,
- instytucje rozliczające składki na ubezpieczenie zdrowotne, dokonujące wypłaty renty strukturalnej zgodnie z przepisami o rentach strukturalnych i przepisami o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji Gwarancji Rolnej, które składają odrębne komplety dokumentów rozliczeniowych za:
  - osoby, którym wypłacają renty strukturalne,
  - innych ubezpieczonych.

Do składania odrębnych kompletów dokumentów rozliczeniowych uprawniony jest również Zakład Ubezpieczeń Społecznych oraz płatnicy rozliczający składki za sędziów i prokuratorów, żołnierzy lub funkcjonariuszy, za których istnieje obowiązek opłacania składek na ubezpieczenia społeczne po rozwiązaniu lub wygaśnięciu stosunku służbowego.

Płatnik składek zobowiązany jest do oznaczenia:

- deklaracji rozliczeniowych i imiennych raportów miesięcznych,
- deklaracji rozliczeniowych korygujących i imiennych raportów miesięcznych korygujących,
- dokumentów płatniczych odpowiednimi numerami, według zasad określonych przez ZUS.

Imienny raport miesięczny korygujący płatnik składa w razie stwierdzenia nieprawidłowości:

- przez płatnika składek we własnym zakresie (termin złożenia - 7 dni od stwierdzenia nieprawidłowości),
- przez Zakład (termin złożenia - 7 dni od otrzymania zawiadomienia, chyba że stwierdzenie nieprawidłowości przez Zakład nastąpiło w drodze decyzji, wówczas termin złożenia wynosi 7 dni od uprawomocnienia się decyzji, jeżeli w drodze kontroli to - 30 dni od dnia otrzymania protokołu kontroli).

Płatnik nie składa imiennego raportu korygującego, jeśli różnica w podstawie wymiaru składek nie przekracza 2,20 zł. Zasady tej nie stosuje się w przypadkach gdy podstawę wymiaru składek stanowi zadeklarowana kwota.

Płatnik składek ma obowiązek sprawdzić prawidłowość danych przekazanych do ZUS w imiennym raporcie miesięcznym dotyczącym danego roku kalendarzowego nie później niż do dnia 30 kwietnia następnego roku kalendarzowego. W przypadku gdy w wyniku tego sprawdzenia płatnik stwierdzi nieprawidłowości, zobowiązany jest złożyć imienny raport korygujący w podanych wyżej terminach.

Płatnik ma obowiązek złożyć deklarację rozliczeniową korygującą w każdym przypadku, gdy przepisy wymagają złożenia raportów imiennych korygujących. Jedynie w sytuacji gdy korekta dotyczy danych wykazanych wyłącznie w deklaracji rozliczeniowej (np. kwoty składek na Fundusz Pracy), imiennych raportów miesięcznych korygujących nie składa się. Deklarację korygującą składa się w terminach określanych dla imiennych raportów miesięcznych korygujących.

Deklaracja rozliczeniowa korygująca to nowy dokument zawierający skorygowane dane. Raport imienny korygujący ma również formę nowego dokumentu, uwzględniającego zaistniałe zmiany. Należy składać tylko te imienne raporty miesięczne, co do których zaistniała konieczność korekty danych. Natomiast deklaracja rozliczeniowa korygująca powinna zawierać pełne, prawidłowe rozliczenie należnych składek i świadczeń, z uwzględnieniem danych wynikających zarówno z załączonych do niej imiennych raportów miesięcznych korygujących jak i raportów poprawnych, które nie wymagały korekty. Wszystkie dokumenty rozliczeniowe korygujące w danym komplecie powinny być oznaczone tym samym numerem.

W przypadku gdy imienne raporty miesięczne i deklaracje rozliczeniowe oraz dokumenty korygujące te dokumenty nie zostały zidentyfikowane w systemie informatycznym, Zakład może żądać od płatnika składek ponownego złożenia dokumentu, Zakład może sporządzić z urzędu wymienione dokumenty, jak również może korygować z urzędu błędy stwierdzone w tych dokumentach. Ponadto Zakład może z urzędu wprowadzać i korygować dane bezpośrednio na kontaktach ubezpieczonych lub kontaktach płatników składek informując o tym ubezpieczonych i płatników składek.

Uwaga!

Szczegółowe zasady składania i wypełniania formularzy dokumentów rozliczeniowych zostały zawarte w poradnikach: [Zasady wypełniania dokumentów ubezpieczeniowych](#), [Zasady przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych do ZUS](#), [Zasady korygowania dokumentów ubezpieczeniowych](#). Materiały te można uzyskać bezpłatnie we wszystkich jednostkach organizacyjnych ZUS. Są one również dostępne na stronach internetowych Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Informacje zawarte w raportach miesięcznych płatnik składek przekazuje ubezpieczonemu na piśmie lub - w przypadku pracowników będących członkami służby zagranicznej za ich zgodą - w formie elektronicznej w celu weryfikacji. Informacja przekazywana ubezpieczonemu zawiera także symbol wojewódzkiego oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia, do której przekazywana jest składka na ubezpieczenie zdrowotne. Ponadto informacja powinna zawierać datę jej sporządzenia oraz podpis płatnika składek lub osoby przez niego upoważnionej. Płatnik pobierający składki na ubezpieczenie zdrowotne z emerytur i rent zwolniony jest z przekazywania ubezpieczonym informacji zawartych w imiennych raportach miesięcznych.

W uzasadnionych przypadkach ZUS może zwolnić płatnika składek rozliczającego składki za więcej niż 5 osób z obowiązku elektronicznego przekazywania dokumentów ubezpieczeniowych.

Przy ustalaniu obowiązku przekazywania dokumentów w formie elektronicznej bierze się pod uwagę liczbę osób, za które płatnik zobowiązany był w danym miesiącu kalendarzowym rozliczyć składki na ubezpieczenia społeczne i/lub ubezpieczenie zdrowotne. Płatnik składek, wobec którego powstał obowiązek teletransmisji danych, a który następnie w jednym z kolejnych miesięcy zobowiązany jest do rozliczenia składek za mniej niż 6 osób, ma prawo przekazywać dokumenty w formie papierowej, tj. według ustalonego wzoru albo wydruku z aktualnego programu informatycznego udostępnionego przez ZUS.

Płatnicy składek - podmioty zagraniczne, które nie posiadają w Polsce swojej siedziby ani przedstawicielstwa przekazują dokumenty na zasadach ogólnych. Przy ustalaniu liczby osób ubezpieczonych biorą pod uwagę tylko ubezpieczonych zgłoszonych do polskiego systemu ubezpieczeń.

Dokumenty, które zostaną przekazane w innych formach niż wymagane, lub też nie będą nadawały się do przetworzenia przy użyciu technologii automatycznego odczytu, nie będą przez ZUS przyjmowane, co jest równoznaczne z nieprzekazaniem dokumentów.

Warunki, jakie muszą spełniać płatnicy składek przekazujący dokumenty ubezpieczeniowe w formie dokumentu elektronicznego poprzez teletransmisję danych określa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 lipca 2001 r. (Dz.U. nr 73, poz. 774)

3. Zasady opłacania składek

Płatnik opłaca składki odrębnymi wpłatami na wskazane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych rachunki bankowe w podziale na:

- ubezpieczenia społeczne,
- ubezpieczenie zdrowotne,
- Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

Wpłat składek dokonuje się przy użyciu następujących **dokumentów płatniczych**:

- bankowych dokumentów płatniczych, składanych za pośrednictwem banku, według wzorów, o których mowa w art. 49 ust. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- dokumentu elektronicznego z programu informatycznego udostępnionego płatnikom składek przez ZUS lub wydruku z tego programu,
- dokumentu elektronicznego z programu informatycznego udostępnionego płatnikom składek przez bank,
- dokumentu w postaci uzgodnionej z instytucją, która obsługuje wpłaty składek na ubezpieczenia społeczne.

Płatnicy składek zobowiązani są opłacać należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych **w formie bezgotówkowej, w drodze obciążenia rachunku bankowego płatnika składek.**

Wymieniony obowiązek nie dotyczy osób fizycznych nie prowadzących pozarolniczej działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych. Do opłacania składek w formie bezgotówkowej nie są więc zobowiązani na przykład:

- twórcy i artyści, wykonujący pozarolniczą działalność twórczą lub artystyczną w rozumieniu art. 8 ust. 7-9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych,
- osoby duchowne nie prowadzące pozarolniczej działalności gospodarczej,
- osoby kontynuujące ubezpieczenia emerytalne i rentowe,
- osoby fizyczne nie prowadzące pozarolniczej działalności gospodarczej zatrudniające pracowników (np. pomoc domową),
- osoby fizyczne nie prowadzące pozarolniczej działalności gospodarczej opłacające składki na własne ubezpieczenia na zasadzie dobrowolności (np. studenci oraz uczestnicy studiów doktoranckich, nie podlegający ubezpieczeniom z innego tytułu),
- płatnicy składek będący mikroprzedsiębiorcami w rozumieniu przepisów ustawy o swobodzie działalności gospodarczej – począwszy od 1 stycznia 2009 r.

Pod pojęciem *rachunek bankowy* należy rozumieć:

- rachunek bankowy (w tym konto "Giro składka", prowadzone w Banku Pocztowym),
- rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej przedsiębiorcy będącego jej członkiem.

Zgodnie z art. 60 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2005r. nr 8, poz. 60 z późn. zm.), który - na mocy art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych - ma zastosowanie do należności z tytułu składek pobieranych przez Zakład, za termin dokonania zapłaty uważa się:

- przy zapłacie gotówką - dzień wpłacenia należności z tytułu składek na rachunek bankowy ZUS, w banku lub placówce pocztowej,
- w obrocie bezgotówkowym - dzień obciążenia rachunku bankowego płatnika.

Jeżeli więc płatnik opłaca składki w formie bezgotówkowej, wpłata z tytułu należnych składek może zostać uznana za terminową, jeśli najpóźniej w obowiązującym danego płatnika terminie płatności nastąpiło obciążenie jego rachunku bankowego.

W razie nieprzekazania składek w obowiązującym terminie płatnik składek ma obowiązek uiścić odsetki za zwłokę na zasadach i w wysokości określonych w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa. Ponadto w razie nieopłacenia składek lub opłacenia ich w заниżonej wysokości, Zakład może wymierzyć płatnikowi dodatkową opłatę do wysokości 100% nie opłaconych składek. Zakład może korygować z Urzędu błędy stwierdzone w dokumentach płatniczych.

Wzór bankowego dokumentu płatniczego i zasady jego wypełniania określa rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 września 2003 r. w sprawie wzoru bankowego dokumentu płatniczego należności z tytułu składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 164, poz. 1586 z późn. zm.).

4. Rozliczanie i opłacanie składek za okres do 31 grudnia 1998 r.

Płatnik składek zobowiązany jest rozliczać i opłacać składki za okres do 31 grudnia 1998 r. na wskazany rachunek bankowy jednostki organizacyjnej Zakładu. Składaną deklarację rozliczeniową oraz dokonywaną wpłatę należy opatrzyć numerem konta płatnika NKP, nadanym według zasad obowiązujących przed 1 stycznia 1999 r. Składki należy opłacać w wysokości i na zasadach podanych w przepisach obowiązujących do 31 grudnia 1998 r.

W deklaracji rozliczeniowej za styczeń 1999 r. - w odniesieniu do ubezpieczonych, dla których podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód - płatnik składek zobowiązany był uwzględnić wypłaty, stanowiące podstawę wymiaru składek, dokonane lub postawione do dyspozycji ubezpieczonego nie wcześniej niż 1 stycznia 1999 r., nierozliczone w deklaracji rozliczeniowej za grudzień 1998 r.

Uprawniony w myśl odrębnych przepisów płatnik składek zobowiązany był rozliczyć wypłacone po 31 grudnia 1998 r. zasiłki, zasiłki rodzinne, pielęgnacyjne i wychowawcze oraz zasiłki pogrzebowe, należne za okres do 31 grudnia 1998 r. według zasad obowiązujących do 31 grudnia 1998 r.

WYKAZ PODSTAWOWYCH AKTÓW PRAWNYCH

- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity – Dz.U. z 2007 r. nr 11, poz. 74, ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. z 2008 r. nr 164, poz. 1027 ze zm.)
- Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz.U. nr 199, poz. 1673 ze zm.),
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2008 r., nr 115, poz. 728 ze zm.),
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2006 r. nr 139, poz. 992 ze zm.),
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. 2000 nr 14, poz. 176 ze zm.),
- Ustawa z dnia 13 lipca 2006 r. o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy (Dz.U. nr 158, poz. 1121 ze zm.),
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 r. nr 69, poz. 415 ze zm.),
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2008 r. nr 14, poz. 92),
- Ustawa z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. nr 144, poz. 930 ze zm.),
- Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz.U. nr 64, poz. 565 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie różnicowania stopy procentowej składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych w zależności od zagrożeń zawodowych i ich skutków (Dz.U. nr 200, poz. 1692 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 4 września 2003 r. w sprawie wzoru bankowego dokumentu płatniczego należności z tytułu składek, do których poboru zobowiązany jest Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 164, poz. 1586 ze zm.),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 czerwca 2008 r. w sprawie określenia wzorów zgłoszeń do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego, imiennych raportów miesięcznych i imiennych raportów miesięcznych korygujących, zgłoszeń płatnika, deklaracji rozliczeniowych i deklaracji korygujących oraz innych dokumentów (Dz.U. nr 112, poz. 717),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 14 grudnia 1998 r. w sprawie wysokości i trybu wypłaty wynagrodzenia płatnikom składek z tytułu wykonywania zadań z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. nr 153, poz. 1005).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. nr 161, poz. 1106 ze zm.),
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu postępowania w sprawach rozliczania składek, do których poboru jest zobowiązany Zakład Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. nr 78, poz. 465),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 lutego 2001 r. w sprawie określenia wzoru informacji o zasiłkach, świadczeniach lub wynagrodzeniach z tytułu niezdolności do pracy wypłaconych przez płatników składek oraz sposobu jej sporządzania, przekazywania i korygowania (Dz.U. nr 10, poz. 81),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 lipca 2001 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać płatnicy składek przekazujący dokumenty ubezpieczeniowe w formie dokumentu elektronicznego poprzez teletransmisje danych (Dz.U. nr 73, poz. 774 ze zm.),